COLECȚIA
„CUTEZĂTORII“

F. ADERCA

ÎN VALEA MARELUI FLUVIU

1955
EDITURA TINERETULUI

Ilustrații de GH. ADOC

UN TRIB FUGĂRIT

Ca și azi, soarele se înălța încet din șesul răsăritean acum vreo patru-cinci mii de ani, luminînd crestele vinete ale munților din Miazănoapte și Apus. Valea Marelui Fluviu era acoperită cu apă, iar prin tufișele de trestii și rogoz mișunau păsări și tot felul de viețuitoare, unele aproape aidoma cu cele din zilele noastre.

Vara fusese secetoasă, și o parte a apelor se scurse în Marele Fluviu, o parte secă lăsînd în loc un mîl adînc pe toată întinderea, pînă-n zarea de Miazăzi.

Șerpi se zbăteau în nămoluri, urmașii pipernicíți ai unor reptile uriașe. Se mai opintea tîrîndu-se cîte o namilă grasă și moale să urce pe dîmbul înalt. De-aci începea pădurea deasă de mesteceni, arțari, fagi și goruni, între care își mai desfășura pe alocuri mărețul evantaliu, feriga lemnoasă de odinioară, legănîndu-și vîrful mult deasupra copacilor frunzoși.

Domnea o liniște prelungă, abia sfîșiată de țipătul vreunei păsări ciudate, urmașa unor reptile care cu mii de ani în urmă izbutise a se smulge din nămoluri și a se cățăra în copaci.

Soarele începu a dogorî puternic, prevestind una din acele ploi năprasnice, repezi, în stare să umple iar Marele Fluviu şi să-nece valea. Dogoarea crescu şi mai mult spre amiaz. Spre înserat norii care se adunaseră în jurul culmilor sure din Apus se-ntinseră încoace, cuprinseră toate zările şi pe la miez de noapte se porni o ploaie repede care ţinu pînă-n zori.

Pădurea, care scobora din munţii de la Apus pînă la dîmbul înalt din marginea văii, toată noaptea vui de izbiturile vîntului, de bubuitul tunetului, de rostogolirea copacilor doborîţi. Fulgerele se-ncrucişară în văzduh şi loviră crestele înalte ale arborilor; unii de mult uscaţi începură să ardă asemenea unor torţe, cu toată ploaia care-i izbea dintr-o parte, dintr-alta.

Printr-un asemenea iad scobora din munte şi înainta o ceată de oameni puţin numeroasă, unii golaşi, dîrdîind de frig, alţii abia acoperiţi cu piei de animale sau numai de crengi cu frunza rărită. Cu greu îşi făceau loc prin firele dese ale plantelor agăţătoare, care asemeni unor şerpi lungi şi reci împînziseră copacii şi pe care fugarii le tăiau cu ascuţişul pietrei, le sfîşiau nerăbdători cu dinţii.

Ploaia stătu deodată, apoi căzu şi vîntul.

Nu se mai auzea decît gîfîitul înfundat al fugarilor şi rareori behăitul cîtorva oi şi capre lovite de ramuri şi pe care oamenii le purtau în cîrcă, spre a nu le pierde în fuga lor grăbită, îngrozită.

Începu a se lumina de ziuă.

Codrul se rări şi oamenii se pomeniră într-un luminiş.

De pe podeaua de crengi groase, pe care patru oameni goi o purtau pe umăr, se ridică un trup umflat ca un sac, care pînă atunci stătuse întins. În cap purta un bot căscat de berbec cu două coarne răsucite-n sus,

cu blana mițoasă căzîndu-i pe umeri și cu coada groasă pe spate. Tot timpul, cu fața ascunsă-n palme, șoptise descîntecele și vrăjile cele mari împotriva urmăritorilor, de săgețile cărora seminția Berbecului ca și cea înrudită, a Țapului, abia scăpase.

Purtătorii podelei se opriră. Fugarii zărind înaintea lor coarnele Marelui Vrăjitor dădură chiot de bucurie. Știau că dușmanii lor, care purtau la gît coada ursului roșcat unii, capul vulturului cu gîtul golaș alții, și aveau săgeți ascuțite care loveau de departe, nu-i vor mai urmări. De vreme ce Vrăjitorul-Berbec ridicase iar coarnele, era semn că descîntecul biruise.

Pe stînga, din tufișele pădurii, răzbiră-n luminiș și fugarii care purtau pe podeaua de crăci pe Vrăjitoarea lor, cam slabă și uscată, clătinînd în creștet capul și coarnele Țapului.

Podelele se apropiară. Vrăjitorul și Vrăjitoarea cu un oftat adînc își surîseră. Vrăjitorul arătă colți lungi, moșteniți din seminție în seminție și care-i fuseseră ascuțiți în unghiuri scurte, ca dinții ferăstrăului.

El gemu scurt de trei ori și scîrții în același timp prelung, frecîndu-și colții de sus pe cei de jos.

Să fi scăpat într-adevăr de urmăritori ? De cîte zile, de cîte nopți fugeau astfel, nehrăniți, nedormiți ? Atîtea zile cîte degete sînt la o mînă, dacă nu chiar la amîndouă.

Neînțelegerea cu tribul Ursului și al Vulturului se stîrnise de la o vînătoare de zimbri din cealaltă parte a muntelui, cînd numai unul fusese doborît în groapa cu țepi — ceilalți scăpaseră cu fuga de-a lungul rîului.

Fusese un pui, și Căpetenia din tribul Ursului îl păstră numai pentru el și ai lui. Se cam rărise vînatul și flămînzii din tribul Vulturului care-și aveau sălașele spre piscuri, începuseră a se ține la oamenii din vale,

pe care-i vînau, îi spintecau și îi mîncau pe loc. Zadarnic încercase Căpetenia din tribul Țapului și apoi Căpetenia din tribul Berbecului să-nduplece pe cei din creierii munților să nu mai vîneze oameni, făpturi asemănătoare, înrudite, ci fiarele răufăcătoare.

— Foame! Foame! strigase atunci Căpetenia Vulturului către cei doi trimiși, bătrînii din vale. Nu vedeți? Nu mai pot aduce vînătorii noștri nimic! Foame! Foame! Nu vedeți? Vă ospătăm aci cu rădăcină de țelină fiartă. Mare rușine!

Nu cu o ciozvîrtă de zimbru sau măcar de lup gras. Mare rușine!...

Și Căpetenia Vulturului scuipase cu dezgust alături și apoi își acoperise fața cu amîndouă mîinile.

La poalele munților, seminția Berbecului și seminția Țapului, cu vînători mai puțin ageri, lipsiți de arcuri, nu adăstaseră stîrpirea sălbăticiunilor, ci adunaseră în jurul sălașelor cîteva blajine animale, oi și capre, care se hrăneau cu frunze și scoarță de copac tînăr, nu mușcau, nu otrăveau, se lăsau mînate cu ușurință și de la care dobîndeau lapte, carne și blană mițoasă. Prinseseră și cîțiva boi mici, dar nu-i putură ține.

Cînd vînătorii de pe creste începură a vîna și mai amarnic oamenii din vale, urmărindu-i cu săgeți pe care le trimiteau de departe fără a fi măcar zăriți,

supuşii Berbecului şi ai Ţapului se-ncredinţară că nu mai era decît o singură scăpare: fuga!

— Sau lupta! Lupta! strigă Marele Vrăjitor într-o noapte, cînd se adunaseră la sfat cele două jumătăţi ale tribului.

Căpetenia aleasă de cei din seminţia Berbecului, dădu din cap cu neîncredere. El băgase de mult de seamă că bărbaţii Berbecului şi cu deosebire ai Ţapului nu prea erau bătăioşi de felul lor, trăgeau mai curînd spre vieţuitoarele blajine care puteau fi prinse cu mîna-ntinsă — ba erau şi mai piperniciţi ca cei din munte, luptători vajnici cu capete şi fălci mari, în stare să doboare fiecare un zimbru în luptă dreaptă.

Căpetenia seminţiei Berbecului, cam scund de felul lui, ridicîndu-şi mai bine pe umeri cu o mişcare blana miţoasă, făcu deasupra focului cu nuieluşa un cerc şi încă unul, pe care le tăie de-a curmeziş scurt — şi bombăni:

— Nu!... Aceia din piscul muntelui, cu capete mari, ne vor ucide şi mînca pe toţi.

— Atunci ce facem? întrebă Vrăjitoarea seminţiei Ţapului, clintindu-şi cu mîna stîngă oscioarele lucioase atîrnate de grumaji.

Şi întoarse ochi mici, sfredelitori, spre Căpetenia aleasă de seminţia ei, vlăjganul îmblănit, cu un pămătuf de păr negru, înalt, păstrat în creştetul capului răzuit.

Vlăjganul se ridică dintr-o săritură, aruncă o privire rotată asupra sfatului înfricoşat şi întinse braţul acoperit de cicatrice şi alte semne colorate. Domnea o tăcere grea. Nici vîntul nu mai adia prin ramurile aplecate ale copacilor de la poalele muntelui. Un copil scînci la sînul mamei. Dar femeia îl legănă repede şi-l amuţi, lipindu-l şi mai strîns de ea.

— Să alegem Căpetenie de luptă! strigă scurt vlăjganul şi cu ochii mari, neliniştiţi se ciuci iar lîngă foc.

Cele două seminţii, ca stîrnite de un duh rău, se încăierară într-o ciorovăială de cuvinte nesfîrşite şi gesturi, ca două stoluri de păsări certăreţe. Seminţia Berbecului nu mai avea de mult Căpetenie de luptă, iar Căpetenia de luptă a seminţiei Ţapului zăcea în bordei pe o pătură groasă de cetină uscată, suferind de o lingoare pe care în zadar căutase să i-o alunge Vrăjitoarea Ţapului cu descîntece, Vrăjitorul cel Mare al Berbecului cu fum, unsori şi jivine moarte şi cîntece furioase. Mai încăpea oare îndoială că cei din piscul muntelui îl deochiaseră şi cu cine ştie ce ticălos descîntec îl ţineau întins, supt de puteri, pe rămurele de brad? Poate că numai o făptură mică de lut ars, căreia i s-ar da numele vrăjmaşului şi înfăţişarea lui, ar veni în ajutorul bolnavului. Căci de s-ar smulge făpturii mici de lut un braţ sau capul, s-ar lua şi braţul şi capul duşmanului de moarte. Dar iată, nu ştia nimeni nici chipul, nici numele vrăjmaşului.

Marele Vrăjitor al Berbecului şi Vrăjitoarea Ţapului îşi şoptiră unul altuia. Vorbiră apoi repede cu cele două Căpetenii şi căzură la înţelegere să facă numaidecît alegerea cîte unei Căpetenii de luptă pentru fiecare seminţie. Dar cum să-l aleagă oamenii? Pe ce temei? Că luptă între ele sau luptă cu alte triburi, cele două seminţii nu mai dăduseră de mult şi astfel nu puteau cunoaşte pe cel mai neînfricat şi mai destoinic dintre ei.

— Cine din seminţia Berbecului a adus în obşte mai mult vînat? strigă Vrăjitorul stînd în patru labe pe podeaua de crengi împletite.

— Cine din seminţia Ţapului a vînat mai mult? strigă şi Vrăjitoarea de pe podeaua ei.

Se făcu linişte. Toţi erau nedumeriţi. E drept că cele două seminţii cam de multă vreme nu mai avuseseră parte de vînat îmbelşugat, încît se hrăneau mai ades cu vietăţi mici şi cu buruienile muntelui, alese şi pregătite de femei.

— Ea! Ea! strigară deodată mai multe mame cu prunci pe umeri şi în desaga de pe spate, arătînd o femeie măruntă, slăbuţă, dar cu ochii mari, înflăcăraţi.

— Şi ea! Şi ea! strigară cîţiva bărbaţi, arătînd alături o femeie cu faţa prelungă şi cu braţele încrucişate pe pieptul uscat.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea se priviră îndelung. Căpeteniile rîseră înfundat. Cum să fie alese Căpetenii de luptă două muieri? Aci trebuia bărbat voinic şi fără teamă, în stare să înfrunte pe acei vînători din pisc, cu tidvele lor mari, ca de piatră. E drept că vieţuitoare mici, pui de iepuri, un soi de şopîrle şi melci, ba şi unele păsărele de pădure care-şi aveau cuiburile atît de sus că nu le putea ajunge nici o suliţă, fuseseră singura hrană mai bună a celor două seminţii, după zile de foamete. Şi hrana o aduseseră — cine ar putea şti cum? Cine ar putea spune de unde? — într-adevăr cele două femei lipsite de copii, atît de stinghere între celelalte mame.

— Cum vă numiţi? întrebă Marele Vrăjitor cu glas îngroşat.

Femeile nu răspunseră.

Intre bărbaţi trecu un murmur.

— N-au să spuie! N-au să spuie! şopti Marelui Vrăjitor repede Vrăjitoarea, apucîndu-i braţul.

Nimeni nu-şi destăinuieşte numele, cu deosebire în ceasurile de mare cumpănă. Numele e şi el purtătorul

Duhului care însufleţeşte făptura. Blestemînd sau pocind numele, poţi nimici sau numai poci un om.

— Păstrează-şi femeia numele! făcu Marele Vrăjitor către cele două seminţii adunate la sfat, deşi aceste cuvinte nu mai aveau nici un rost.

— Pe alt temei să alegem Căpeteniile de luptă, dacă tot e vorba să ne batem cu cei din munţi..., grăi domol Căpetenia seminţiei Berbecului.

— Să ne batem! Să ne batem! strigară cîteva glasuri de bărbaţi.

Glasurile erau însă atît de istovite, atît de subţiri că păreau de copii.

Căpetenia îi căută cu ochii şi dete de cîteva mutre scofîlcite de nemîncare şi nesomn, de păreau lipite, nu crescute smocurile de păr lăsate în cap şi sub bărbie.

— Suliţa! Să iasă înainte ăl cu suliţa lungă! lungă! strigă deodată Căpetenia înaltă a Ţapului, cu glasul cel mai ascuţit.

— Şi ăl de are toporul mai greu! adăugă cealaltă Căpetenie.

Nu se clinti nimeni din adunare.

— Ăl cu ciomagul mai gros să nu iasă? întrebă din fund un bătrîn scund rezemat într-o bîtă mare cît o făptură omenească.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea şoptiră cîteva clipe între ei, aplecaţi unul către celălalt pe marginea podelei. Dar n-apucară să cadă la înţelegere, că se auzi răcnind o femeie cu răsufletul gîfîit, mutînd pruncul de pe un braţ pe celălalt.

— Suliţa? Ptiu... (Şi scuipă dinaintea ei). Topor? Ptiu! Ciomag? Ptiu! Oftă, apoi urmă cu glas de parcă ocăra: Arc! Arc ne trebuie! Şi săgeţi, săgeţi care să zboare iute! Că ei cu săgeţile, cu săgeţile din arc ne doboară!

— Aşa e! Aşa e! se auzi în adunare murmurul glasului bărbătesc amestecat cu cel femeiesc.

Uitară cu toţi de alegerea Căpeteniei de luptă, căci, într-adevăr, pentru a înfrunta şi a răpune pe ţintaşii din piscuri, se înţelegea uşor că uneltele obişnuite, toporul, suliţa, ciomagul sau pietroiul erau de puţin folos, ba chiar de loc! Fără arcuri şi săgeţi erau pierduţi! pierduţi!

În teama care-i cuprinse iar, li se stinse tuturor graiul. Se auzi deodată liniştit, stăpîn pe sine, glasul bătrînului scund rezemat în bîta-i groasă. El era de părere să i se dea cîteva zile carne friptă de purcea, dar numai carne fără nici un fel de legumă sau pită de făină de ghindă şi apoi să se urce în munte, pe chip cu mască de duh rău, cu multe coarne şi dinţi rînjiţi, lungi în colţuri, ca la porcii mistreţi. Să i se îngăduie a lua cu sine un flăcăiandru nepregătit încă pentru nunta obştească şi care să fie ţinut la post, numai cu apă cîteva zile, spre a fi el uşor ca fulgul, în stare să se caţere cu uşurinţă şi sprinteneală în bradul cel mai nalt. Amîndoi se vor duce în sus, pînă la marginea pădurii şi vor sta de pîndă. Cînd se va ivi un ţintaş din cei cu tidva mare ca de piatră în căutarea vînatului, flăcăiandrul din vîrful bradului să-i sară-n cap, să-l doboare, iar el, bătrînelul, cu ciomagul lui fără pereche, să-l răpuie — şi smulgînd mortului arcul dimpreună cu săgeţile, să vie în fuga mare devale. Şi după chipul acelui arc, nu va fi greu seminţiilor ameninţate, să-şi făurească şi ele oricîte arcuri şi săgeţi vor avea nevoie.

— Aşa! Aşa! strigară deodată femeile, bucuroase că numai bătrînul şi un copilandru vor porni în sus, la crestele de piatră, iar ceilalţi bărbaţi vor rămîne la sălaşe, să mai caute vînat şi la nevoie să le ocrotească.

Mai erau vreo trei scroafe în jurul sălaşelor şi numai două cu purcei. Orbite ca să nu fugă, ele zăceau grohăind într-un smîrc săpat anume, ferite de vierii sălbatici, care nu cutezau a se apropia de focurile aprinse noaptea.

Fu tăiată scroafa stearpă, iar bătrînul cel voinic se înfruptă ziua toată cu o carne mustoasă şi sîngerîndă, în vreme ce flăcăiandrul, legat lîngă podelele Vrăjitorilor, se chinuia de foame, în mirosul îmbietor al fripturilor, potolindu-şi cînd şi cînd jarul lăuntric cu apă din oala de alături.

— Bea apă ! Bea apă ! îl îndemna cu încredinţare bătrînul. Ciomagul uriaş zăcea la picioare, pe întinderea căruia mîncăciosul răzuia cu o custură de piatră părul de pe fîşiile lungi ale purcelei pîrjolite la repezeală.

— Numai apă ! Numai apă ! lămurea pe băieţandru bătrînul lacom, cu fălcile umflate de carne grasă. Ca să fii uşor ! Să sări drept în cîrca arcaşului, nu cumva să-l scapi ! Că pe urmă, cu ciomăgelul ăsta, ţi-l dobor eu de-a binelea ! Şi vezi colea ? Jumătatea asta de purcea o las neatinsă. E a ta !... Cum ne-om întoarce zdraveni, ne repezim şi o mîncăm toată amîndoi !...

Cu o zi înainte de a porni spre piscurile de piatră, bătrînul veni şi se opri în mijlocul sălaşului, privit cu ochi mari şi încrezători de Căpetenii şi de bărbaţii celor două seminţii. Femeile spre a nu-l deochia se închiseră singure în bordeie. Îşi puse masca de Duh rău vopsită cu alb şi roşu, îşi răsuci în toate părţile ochii bulbucaţi şi colţii prelungi. Apoi dănţui pe ciucite, apropiindu-se, depărtîndu-se, dînd ocol bradului gros din mijlocul sălaşelor, pînă la urmă îl izbi cu ciomagu-i uriaş, de se clintiră toate ramurile.

Bărbaţii chiuiră.

Bătrînul apucă de o mînă flăcăiandrul golaş, îl duse lîngă bradul cel mai înalt din împrejurimi, îl lovi pe spate uşor cu ciomagul, strigînd înfundat:

— Sus! Sus! Băiatul se căţără cu iuţeala veveriţei, dar ostenit, se opri curînd.

— ...Sus! Sus! mai strigă bătrînul apropiindu-se cu ciomagul ridicat.

Dar ciomagul nu-l mai putea ajunge.

Bărbaţii strigară deodată ameninţători, înălţînd braţele, şi băieţaşul se repezi şi mai sus. Se pierdu între ramuri. Toţi văzură curînd legănîndu-se vîrful bradului.

Ajunsese.

Bărbaţii chiuiră iar, voioşi.

De cîteva ori repetară vraja — pînă apuse soarele.

Băiatul fu legat din nou alături de podeaua Marelui Vrăjitor, iar bătrînul adormi în apropiere, cu ceafa pe ciomag, spre a nu-şi strica masca.

— Mîine, înainte de plecare, să daţi copilului o pită mică de făină de ghindă, sfătui femeile Căpetenia seminţiei Berbecului.

— Să-i daţi! Să-i daţi! întări şi Căpetenia Ţapului, deşirîndu-şi deodată făptura parcă şi mai lungă.

Dar ceea ce s-a petrecut a depăşit prevederea celor două Căpetenii, iar Vrăjitoarea a lămurit în sfatul de seară, după întoarcerea băieţandrului cu arcul şi vreo cîteva săgeţi, că-n acelaşi timp lucraseră şi puterile răufăcătoare ale vracilor din piscuri care bănuiseră şi se aşteptau la ceva!

Căci după ce bătrînul şi băiatul au ajuns la marginea de sus a codrului, cei din creste au simţit apropierea lor. Tocmai s-a ivit şi s-a repezit un porc mistreţ. A luat în colţi pe bătrînul care aruncase cioma-

gul fără a nimeri fiara, în vreme ce băiatul speriat s-a urcat repede în vîrful bradului. La strigătele bătrînului s-a ivit un alt vînător din piscuri, cu armare în mîna stîngă şi multe săgeţi, asemeni unor pene de vultur prinse în jurul frunţii. A ucis porcul trimiţîndu-i o săgeată în pîntece, în vreme ce fiara cu rîtul şi colţii scormonea măruntaiele bătrînului. Tocmai atunci a sărit şi băiatul de la acea mare înălţime în cîrca vînătorului, care doborît şi speriat — căci de nimic nu se temea mai cumplit ca de Duhurile de sus — s-a scuturat de povara copilului şi a rupt-o de fugă spre pisc, fără arc, fără săgeţi. Şi astfel au ajuns ele în stăpînirea seminţiei Berbecului şi seminţiei Ţapului.

La o cercetare mai apropiată a săgeţilor, s-a văzut că nu se deosebeau prea mult de suliţele scurte de lemn, cu vîrf de os sau de piatră ascuţită, folosite de cele două seminţii la vînătoarea de cerbi. Săgeata, mai scurtă, cam de lungimea unui cot, avea şi ea un vîrf prelung de piatră ascuţită. Ciudat era arcul : cu o coardă de maţ răsucit în trei şi cu lemnul îngroşat la mijloc de o împletitură deasă de fire lemnoase. Născocire a duhurilor rele, căci altminteri ce minte de om s-ar fi putut gîndi la înjghebarea unei asemenea unelte care te ţine departe de vrăjmaş şi îţi îngăduie totuşi să-l dobori ? Numai că-n pădurea deasă nu prea era de folos, căci săgeata se-ncurca în ramuri şi ca o pasăre moartă cădea la rădăcina copacului. Poate de aceea nu se-ncumetaseră încă vînătorii din piscuri să cadă cu toţii asupra seminţiilor Berbecului şi Ţapului de la poalele codrului, ci se mulţumiseră a vîna cîte unul, doi, prin luminişuri.

Dar n-apucară să caute bine lemn de corn cu îndoitura largă şi abia ascuţiră cîteva săgeţi subţiri,

că tot muntele hăulind dinspre Apus de strigăte, urlete de lup, fu năpădit de un soi nemaivăzut de vînători, unii cu arcuri mari cît un stat de om, alții cu ocrotitoare de lemn, dinapoia cărora se puteau ascunde, în vreme ce mînuiau cu dreapta suliți lungi, cu vîrfuri scăpărătoare.

Cine mai știe ce soartă au avut vînătorii din piscuri, seminția Ursului, seminția Vulturului ?... Încotro puteau fugi ? Și dacă n-au fugit au fost prinși, uciși.

Nimeni nu se mai putea gîndi la o împotrivire fățișă, dinaintea unui trib atît de numeros și puternic. Parcă și lupii codrului — după spusa unor fugari — se țineau după acei vînători, în mijlocul cărora lătrau și se aruncau furioși, hămesiți, asmuțiți. Cum de-și însușiseră năvălitorii acele fiare ? Cu ce groaznice vrăji ?

Nici seminția Berbecului, nici a Țapului în graba pericolului și teama morții crîncene, nu mai apucară să-și aleagă o Căpetenie de luptă — cînd de luptă de altfel nici nu mai putea fi vorba.

Își luară în spinare puținele dobitoace pe care le aveau și, într-un miez de noapte, părăsiră văgăunile și sălașele de crengi ale codrului și purceseră spre Miazăzi. În fruntea alaiului erau purtați pe podele Vrăjitorul și Vrăjitoarea. Urmau bărbații cu armele de piatră și apoi bătrînii de mînă cu copiii, femeile cărînd în spinare oalele cu rădăcini, apă și ghindă, cele două Căpetenii tăcute, rușinate de această fugă, îndurerate de asemenea năpastă.

O zi și o noapte străbătură cele două seminții un podiș nisipos, îndemnate mereu de glasul tot mai istovit al Căpeteniilor. Abia a doua zi dimineață, după ce trecură un rîu uscat, scoborîră o vale verde, mărgi-

nită de o luncă de copaci ghimpoşi, aproape fără frunze.

Aci, atît de departe, erau încredinţaţi că nu-i vor mai căuta, nu-i vor mai ajunge cruntii vînători cu săgeţile şi lupii lor lătrători.

Cu un cărbune încins, păstrat în cîte o scorbură de lemn şi ocrotit de cenuşă, femeile aţîţară focul, puseră lapte la foc şi fierseră rădăcini dulcege, în vreme ce bătrînii pisau ghinda amăruie ca să scoată făina pe care o coceau apoi în spuză.

Vrăjitorul şi Vrăjitoarea scoborîră de pe podele şi porniră de-a buşilea în adîncul luncii. Fiind purtătorii amintirii şi puterilor Strămoşului, Berbecul şi Ţapul, erau îndatoraţi să meargă în patru labe.

Şi păreau într-adevăr, văzuţi din spate, cum înaintau în mîini, acoperiţi de blănuri şi cu coarnele mari deasupra capului, a fi un berbec dolofan şi un ţap slab, înaintînd în căutarea unor tufe de zmeură.

Dar din pricina uscăciunii pierise pe alocuri orice verdeaţă, crăpase pămîntul văros şi nu mai vieţuiau decît tulpinele şi florile seci ale unor uriaşe plante cu ţepi.

La umbra unui tamarin care nu-i putu ospăta decît cu mireasma lui răcoritoare, Vrăjitoarea se opri istovită, îşi scoase din cap blana cu coarnele de ţap, îşi scutură pe umeri şuviţele împletite şi oftă:

— Nu mai pot! Somn de loc! În gură n-am pus nimic! Of! Of!

— Nu plînge, soră, nu plînge! scînci scurt şi gros Vrăjitorul.

— Aş lua în gură o oală cu lapte de capră, o bucată uscată de carne de ţap...

Marele Vrăjitor se încruntă şi o certă:

— Nu e voie! Nu e voie! Ţap şi capră — în ei

trăiește Duhul seminției tale. Ai uitat? Ai uitat de foame! De osteneală! Cine va mai ocroti seminția? Duhul Țapului supărat se va răzbuna! Ai uitat? Ai uitat? Duhul Strămoșului care s-a mutat în Țap te va urmări cu mînia lui și te va ucide!

Vrăjitoarea își împreună mîinile uscățive deasupra capului și lăsînd privirile în jos, gemu:

— Duhul Strămoșului Țap... Duhul Strămoșului Țap... Se va ridica! Mă va lovi!...

Marele Vrăjitor o mîngăie cu glas împăciuitor:

— E voie să bei lapte de oaie. Duhul Strămoșului tău nu e în oaie, nici în berbec. În ei s-a mutat Strămoșul meu... Strămoșul seminției mele... Tu mănînci berbec, eu mănînc țap. Așa, e voie! Așa, e voie!

Și făcu un semn cu mîna.

La acest semn se apropiară cu băgare de seamă, ciuciți, în mîini cu sulițe de piatră, trăgînd cu ochi speriați într-o parte și alta patru bărbați înveliți în blăni de urs.

. Se aruncară și ei în patru labe dinaintea Vrăjitorului, sărutară pămîntul uscat, apoi gemînd fără întrerupere se așezară cu spatele la el și zvîrliră sulițele înainte, la cîțiva pași.

Semințiile fugărite, lipsite de Căpetenia de luptă știau că numai Marele Vrăjitor și Vrăjitoarea îi mai puteau ocroti acum cu puterea descîntecelor, cu Duhurile de care ascultau și pe care uneori le puteau îndupleca.

— Un țap tînăr, nu o capră! zise Marele Vrăjitor cu blajinătate.

— Un țap tînăr, nu o capră! repetară cei patru bărbați.

— Un berbec tînăr, nu o oaie! zise și Vrăjitoarea cu glas cîntător.

— Un berbec tînăr, nu o oaie! repetară oamenii. Bărbații înțeleseră ce doreau Vrăjitorul și Vrăjitoarea: cît mai repede să li se aducă spre tăiere un țap și un berbec de un an. Și vor păstra legea ocrotirii Strămoșului lor, mîncînd Vrăjitorul carnea țapului și Vrăjitoarea pe a berbecului, față de care n-aveau nici teamă, nici îndatorire.

Oamenii o rupseră la fugă, adunîndu-și în goană fiecare sulița cu vîrful de piatră, și pieriră printre copaci.

Vrăjitoarea începu un cîntec prelung, bătu într-un fel deosebit cu un corn al țapului în copacul de-alături — apoi adăstă, privind drept înainte.

Dar nu se întîmplă nimic.

Vrăjitoarea se ridică în genunchi și începu iar cîntecul, lovind și mai tare în copac.

Se ivi o femeie înfășurată într-o împletitură de curmei, în spate cu un mic leagăn din blană de veveriță în care un copilandru bîiguia, da din mîini și se juca, trăgînd cosițele răsucite ale mamei, pe care le tot lega și dezlega, chicotind cînd de furie, cînd de bucurie. Închizînd ochii, femeia se aruncă dinaintea Duhului văzut al seminției ei, apoi întorcîndu-i spatele se așeză jos și scutură o dată puternic leagănul din cîrcă, să se mai potolească zburdalnicul de fecior.

Vrăjitoarea ceru femeiei în șoaptă, ca un cîntec, să-i aducă buruienile cu miresme care dau gust bucatelor.

Marele Vrăjitor și Vrăjitoarea împăcați acum și mai liniștiți în adăstarea cărnii fragede, își amintiră de semințiile flămînde, istovite, înfricoșate. Văzură cum cele două Căpetenii puseră să se taie un

berbec pentru cei din seminția Țapului, un țap pentru cei din seminția Berbecului.

Dar veni deodată dinspre marginea luncii vuietul unei mulțimi înfuriate, strigăte, apoi un bufnet înfundat urmat de plînsul prelung, neîntrerupt, de tînguirea răgușită a unei femei.

— Mi se pare că nu vor să dea nici puiul de berbec, nici puiul de țap! făcu Vrăjitorul mînios, ridicîndu-se în picioare, împotriva datinei. Mă duc să-i afurisesc.

Și vru să pornească. Dar își aduse aminte că-n două picioare neavînd voie să stea și-ar pierde dinaintea oamenilor vaza de prooroc al Berbecului — și se lăsă iar în patru labe.

Zarva se apropia. Ce se întîmplase?

Doi urși, prelungi, de peșteră urmați de un pui, care simțiseră din bîrlogul lor duhoarea unor oameni strînși laolaltă, năvăleau acum cu pași repezi, arătîndu-și colții, gemînd înfundat. Pîlcurile de fugari osteniți, adunați în jurul femeilor, se ridicară deodată căutînd o scăpare. Se îmbrînceau între copacii ghimpoși și, îngroziți, se loveau între ei, se poticneau de cioturi, cădeau de-a latul.

Larma creștea. Cele două Căpetenii în mijlocul seminției lor se ridicară în picioare, privindu-se cu uimire. Înțeleseră. Dar cum ar fi putut ei ocroti de năvala urșilor fioroși pe acești bieți oameni istoviți și înfricoșați?

Un țipăt străbătu pădurea țepoasă. Ursoaica se apropiase, urmată de puiul ei săritor, de locul unde se chirciseră cîteva femei cu pruncii la sîn. Alte țipete urmară. Bărbații, din fugă, priviră înapoi. Se opriră cîțiva, căci se temeau și de femei, păstrătoarele hranei. Unul se întoarse. Cu sulița întinsă nă-

văli spre ursoaică, oprită cu botul în laptele vărsat din oale şi cu o singură mişcare îi înfipse dintr-o parte vîrful suliţei în pîntecele supt. Fiara horcăi o dată, ridică botul spre cer, încercă să-şi lingă rana, dar se prăbuşi în sîngele care ţîşnea, bolborosea. Puiul de urs, neştiutor, se apropie şi începu a lipăi cu limba-i scurtă în sîngele mamei.

Oamenii prinseră curaj, căci celălalt urs, urmărit de un pîlc de suliţe întinse, ameţit de izbitura capului în trunchiul uscat al unui bătrîn copac descojit, se oprise cu ochii înroşiţi. Bărbaţii deteră strigăte spre a se îndemna, şi cîteva suliţe îi pătrunseră pielea miţoasă, roşcovană. Fiara o rupse la fugă înainte, cîteva din suliţe se frînseră, şi ursul ar fi scăpat dacă nu i-ar fi ieşit înainte ceilalţi fugari, care se credeau urmăriţi. Unul mai cutezător, înţelegînd că fiara nu mai avea puterea-i obişnuită, că s-ar fi mulţumit numai cu fuga, îi repezi în cap o măciucă de piatră grea. Fiara nu mai putu înainta. Cu ţeasta spartă prin care i se scurgeau acum creierii înroşiţi, se prăbuşi deodată horcăind. Un val de sînge îi năpădi pe nări.

Oamenii deteră strigăte de bucurie. Ceilalţi aruncară suliţele în văzduh, ţopăind în jurul celor două leşuri.

Puiul de urs fu prins cu uşurinţă. Un bărbat îi ţinea fălcile cu amîndouă mîinile şi o mamă îşi puse călare copilul pe blana lui moale. Dar o bătrînă se apropie, vorbind repede şi porunci mamei să-şi ia copilul în cîrcă. Făcu un semn bărbaţilor din jurul ei, care se aruncară asupra puiului, în mîini cu cremene ascuţite, îl tăiară şi-l jupuiră pe loc.

Ursul şi ursoaica fură jupuiţi la fel — şi femeile împărţiră carnea între cei de faţă.

În vremea aceasta, Vrăjitoarea și Marele Vrăjitor, nemaiținiînd seama de starea lor, o rupseră la fugă în picioare, ca oamenii obișnuiți, strigînd, dînd din mîini, chemînd după ei pe cei pe care-i mai credeau rămași în viață.

Se opriră abia pe-nserat la cealaltă margine a pădurii rărite, de unde se-ntindea nisipul unui uriaș lac uscat.

Semințiile, în mijloc cu Căpeteniile lor, îi ajunseră din urmă. Marele Vrăjitor și Vrăjitoarea pe cele două podele își luară iar locul în patru labe. Oamenii aprinseră un foc mare de uscături și Căpeteniile puseră paznici cu sulițele cele mai lungi, la oarecare depărtare, spre cele patru zări.

SFATUL DIN PĂDURE

Femeile, pentru foamea Marelui Vrăjitor și a Vrăjitoarei, dădură numaidecît un țap și un berbec tînăr, spre a fi tăiați. Căci, de bună seamă, Duhul cel neîmblînzit adusese asupra lor ursul fioros de peșteră cu ursoaica și puiul, și numai Vrăjitorul și Vrăjitoarea puteau împăca Duhul.

Cele două seminții se micșoraseră îngrijorător, bărbații erau puțini — și cîți vor mai rămîne după ce vor jertfi, cum cere datina, la Lună Nouă pe pruncii de o săptămînă, la Lună Plină pe bătrîni? De altfel, bătrînii de mult cereau să fie înjunghiați sau

îngropaţi de vii. Cît să mai aştepte spre a intra în viaţa veşnică, în sînul marelui Duh al Strămoşului? Căci cine pleca mai tînăr, mai tînăr ajungea şi rămînea în viaţa de dincolo.

Dar pericolul de moarte care ameninţase cele două seminţii în munţi nu pierise, doar se schimbase. Nu mai erau vînaţi acum de oameni cumpliţi, întovărăşiţi de lupi sfîşietori, dar puteau fi mereu loviţi de fiarele din vizuini, puternice şi nesăţioase, împotriva cărora n-aveau altă scăpare decît fuga — sau nici o scăpare.

Marele Vrăjitor puse întrebarea dinaintea femeilor şi bărbaţilor în sfatul din pădure, dacă n-ar fi mai cuminte să se înapoieze cele două seminţii la poalele munţilor, unde se aflau rădăcini şi buruieni gustoase, păşune pentru acele cîteva purcele, oi şi capre, ghindă pentru pită? Să cadă la înţelegere cu vînătorii cei crunţi ca-n tot anul la topirea zăpezilor să le ducă daruri, cîţiva miei, cîţiva iezi, ba şi o purcea cu pui, iar ei să făgăduiască...

— Au să făgăduiască! Au să făgăduiască! Dar numai cu vorba, făcu blajin ca de obicei şi chibzuit Căpetenia seminţiei Berbecului. Cînd vine foamea, vînătorul cu săgeata uită făgăduiala! Vînează ce găseşte. Şi pe noi ne găseşte numaidecît.

Marele Vrăjitor gîndise că o întoarcere la poalele munţilor, cu toate pericolele, îl scutea de multe osteneli — şi se punea capăt unei bejenii în necunoscut, cu ameninţări şi fiare tot atît de necunoscute.

— ...Ne-ntoarcem? Ne-ntoarcem? întrebă el privind drept în ochii scăpărători ai Căpeteniei înalte a Ţapului, apoi către bărbaţii păroşi, bărboşi. Şi mai roase o dată zgîrciul de pe osul pe care nu se îndura să-l arunce.

Nu răspunse nimeni.

Hămesiţi cu toţii, femeile, bărbaţii gîndeau mai curînd la potolirea foamei lor, acum aţîţată de puţinătatea cărnii urşilor, decît la o întoarcere în munţi sau la o nouă călătorie.

In spuza focului se mai rumenea o parte din berbecul şi ţapul jertfiţi.

Vrăjitoarea trase măruntaiele animalelor de sub ea, le descîntă, scuipă de cîteva ori în dreapta şi stînga, apoi în mijlocul lor şi le împărţi femeilor care hrăneau şi pe bărbaţi : măruntaielele berbecului celor din seminţia Ţapului, măruntaiele ţapului celor din seminţia Berbecului.

In preajma femeilor şi luptătorilor dîrdîiau de frig şi foame bătrînii, adăstînd şi ei o parte din puţina hrană. Şi tocmai în margine se ciuciseră copiii, la picioare cu bietele oi, capre şi cîteva scroafe, sărmane vieţuitoare care, istovite, lipsite de apă, abia mai puteau roade frunzişul ţepos, adunat în grabă sub botul lor.

Paznicii cu suliţe care vegheau tabăra de noapte a fugarilor se pomeniră cu un şir întreg de ciudate animale acoperite de carapace dungate, de mărimea unui cap de berbec, foşnind în jurul lor. Erau broaştele ţestoase ale lacului învecinat. Din pricina uscăciunii, ele se refugiaseră în umezeala sărăcăcioasă a copacilor ghimpoşi.

Paznicii săriră deoparte speriaţi, necutezînd a lovi în carapacea tare, dar nici în capul de şarpe al nemaivăzutelor jivine, care cînd şi cînd ieşea de sub acoperămîntul lucios. Cu piciorul, unul din paznici împinse o tîrîtoare în jeraticul focului şi privi cu ochi mari. Nu se întîmplă nimic deosebit. Carapacea se răsuci de cîteva ori, apoi se auzi o plesnitură.

— Mîncăm! Mîncăm! strigară ceilalţi paznici, fără a mai face încercarea gustului cărnii, al bunătăţii sau răutăţii ei, punînd să mestece întîi vreo femeie bătrînă a tribului.

Se-nfruptară toţi cu o carne zgrunţuroasă, dar zemoasă la mijloc, dulce parcă-n fierbinţeala ei.

Broaştele ţestoase foiau cu duiumul. Paznicii le adunară şi unul le duse în grabă femeilor din tabără.

A doua şi a treia zi, fete şi băieţi porniră în goană în toate părţile să descopere vreun rîu, vreun izvor. Hrană aveau acum pe-ndestulate. Broaşte ţestoase, fără număr, ocoleau neîntrerupt lacul uscat.

De apă nu dădu nimeni nicăieri. Oamenii îşi umezeau buzele cu roua de pe frunze. Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea băură sîngele unui ţap şi al unui berbec, cerut şi jertfit din nou Duhului nevăzut pentru mîntuirea seminţiilor.

Copiii sugeau cu furie la ţîţele oilor, caprelor, purcelelor care mai aveau un strop de lapte.

A patra zi, cele două seminţii deşi istovite, o dată cu ivirea zorilor, o rupseră la fugă, fără vreo rînduială, drept înainte, să scape mai curînd de aceste locuri prea seci şi pustii. Cu sufletul la gură goniră ziua toată peste nămolul uscat şi crăpat al lacului, ce părea fără capăt. Multe bătrîne se poticneau cînd şi cînd. Lihnite, nu se mai putură ridica să se ţie după ceilalţi fugari. Gemînd, lăsară capul în palme şi aşteptară moartea, plecarea din piept a celui din urmă răsuflet.

Purtătorii celor două podele lăsară Vrăjitorii pe jos, aruncară lemnele şi se amestecară în mulţime. Marele Vrăjitor făcea paşi mari, gîfîind. De cîteva ori căzu în mîini. Vrăjitoarea, mai slabă, ţopăia mărunt şi des ca o vrabie, aruncînd înapoi priviri speriate,

cu albul ochilor măriţi, să nu se piardă de Vrăjitor. Dar Vrăjitorul, neobişnuit cu mersul, se prăbuşi deodată asemenea unui sac golit.

Vrăjitoarea se-ntoarse şi ridică în capul oaselor pe tovarăşul gemînd.

— Hai! Nu mergi? ţipă ea.

— Să mai stăm..., scînci Vrăjitorul din pîntecele uriaş, cu glas subţirel ca de prunc.

— Nu se poate! Nu se poate! Vin urşii din vizuină!... făcu Vrăjitoarea, arătînd înapoi cu o mişcare a capului şi dînd din mîinile lungi şi subţiri, cum bat aripile.

Marele Vrăjitor părea bătrîn. Vrăjitoarea, deşi uscăţivă, îşi păstrase toate puterile.

Cu hotărîre desfăcu picioarele slabe, se propti de pămînt în mîini şi strigă neputinciosului de alături:

— Treci în cîrcă! Eşti un copil! Hai!...

Marele Vrăjitor se urcă gemînd în cîrca Vrăjitoarei şi se pomeni deodată înălţat în văzduh, purtat atît de repede în fuga Vrăjitoarei, că trebui să-nchidă ochii spre a nu ameţi.

Seminţiile alergară destrămate ziua toată şi jumătate din noapte. Părăsind pe-ncetul orice nădejde de scăpare, bătrînii, femeile, bărbaţii şi puţinele animale care-i mai întovărăşeau căzură la pămînt adăstînd sfîrşitul — moartea de foame şi sete sau moartea crîncenă între fălcile fiarelor flămînde.

Dar fură treziţi deodată de o ploaie răpăitoare care-i puse iar pe picioare, silindu-i să fugă înainte, mereu înainte.

Astfel ajunseră în pădurea care acoperea malul înalt, de unde începea valea Marelui Fluviu. Aci găsiră rădăcini bune, omizi şi alte vieţuitoare mărunte

pentru potolirea foamei lor, frunze și ramuri fragede pentru animale.

Marele Vrăjitor și Vrăjitoarea se urcară iar pe podelele de crengi împletite, apoi amîndoi pe o singură podea, de unde vorbiră fugarilor de crunta pedeapsă a Strămoșului Berbec și Strămoșului Țap, ale căror porunci nu fuseseră totdeauna urmate.

Marele Vrăjitor clătină puternic capul împodobit de coarnele Berbecului, iar Vrăjitoarea coarnele înalte, răsucite ale Țapului.

Tremurînd de frică, bărbaților le scăpară sulițele de piatră din mîini, bătrînii se ascunseră după copaci pîndind cu ochii micșorați spre cele două Duhuri văzute de pe podea, iar femeile cu micile animale la picioare își strînseră și mai bine pruncii la sîn.

Știau că pentru păcatele lor trebuia să urmeze o poruncă îngrozitoare a Strămoșului Berbec și a Strămoșului Țap prin glasul acestor doi prevestitori — o cumplită pedeapsă !

Se lăsă o tăcere grea asupra sfatului.

Soarele răzbea prin frunzișul rar al copacilor, printre uriașele ferigi și cădea pe trupurile firave ale fugarilor.

Ce va porunci Marele Vrăjitor ? Ce va hotărî Vrăjitoarea ?

Scrîșnind din colți, Marele Vrăjitor izbucni într-un hohot de plîns care-i zgîlții cărnurile moi, revărsate ale trupului, ridică brațele pe care le zbătu cu pumnii strînși, apoi cu degetele răsfirate — și tăcu deodată. Privi încruntat, cu ochii scăpărători la cei din jur, de la picioarele podelei și zise aproape în șoaptă :

— M-aţi lăsat pe mine, Duhul cel văzut, m-aţi lăsat singur în cîmp să mă ajungă din urmă jivinele cerului şi ale pămîntului. De această batjocură m-a scăpat Dudul cel văzut al Ţapului! El m-a luat în cîrcă şi m-a purtat pînă-n această pădure mîntuitoare. Dar batjocura nu se uită! Şi cu voi, făpturi nerecunoscătoare şi mereu flămînde, — strigă el deodată din toate puterile, — nu mai pot rămîne. Voi pleca pe urma Tatălui meu care s-a dus iarna în munţi şi a fost primit de Duhul marelui nostru Strămoş! Îi voi istorisi tot ce am păţit între voi şi-l voi lăsa pe el să hotărască blestemul şi pedeapsa ce vi se cuvin. Blestemul! Pedeapsa! Blestemul! Pedeapsa!

— Dacă pleci tu, plec şi eu! făcu speriată Vrăjitoarea şi, cuprinzîndu-i grumazul gros cu braţele-i subţiri, începu a plînge cu lacrimi adevărate.

Marele Vrăjitor vru să scoboare de pe podea, dar din mulţime se ridică un vuiet atît de puternic alcătuit din strigăte, plînsete, sughiţuri şi gemete, că pădurea le amestecă în ecourile ei într-un singur zvon neîntrerupt. Bărbaţii ridicară suliţele şi le îndreptară către pieptul lor, voind să-l străpungă, femeile începură a-şi smulge pletele în ţipete prelungi şi a-şi întinde pruncii către Marele Vrăjitor. Oile, caprele speriate începură şi ele a behăi. Scroafele grohăiră preiung.

Marele Vrăjitor nu se lăsă împăcat atît de uşor. Cu ochii încruntaţi îi privi o vreme, desfătîndu-se la priveliştea disperării lor, apoi făcu semn cu mîna întinsă:

— Duhul cel văzut se va îndupleca pe-ncetul, se va îndupleca... şi poate va rămîne cu voi! Se făcu tăcere. Marele Vrăjitor vesti din nou: Nu mai pleacă

dintre voi Duhul cel văzut! Dar trebuie împlinită vechea lege și rînduială, fără de care nu vom putea îmbuna Duhul Strămoșului nevăzut. Unde sînt bătrînii, ei care ne fură măduva și ne mănîncă degeaba carnea de care au nevoie bărbații cu sulițe? Ei nu vor să moară? Să iasă înainte! îi așteaptă Duhul cel nevăzut. Îi așteaptă! Îi așteaptă!

Bătrînii și bătrînele își făcură loc printre luptători și dinaintea podelei se opriră. Se aplecară, sărutară pămîntul.

Vorbi un moșneag înalt și uscățiv, cu toate culorile care-i mînjiseră chipul, acum amestecate cu smocurile încurcate în părul crescut mare la loc:

— De mult, de mult trebuia să plecăm! Pedeapsă grea să rămînem cu voi! Între Duhuri vom umbla bătrîni, căci ne-am pierdut tinerețea. Îngropați-ne! strigă el deodată către cei din jur. Îngropați-ne numaidecît, sau ne îngropăm singuri!...

Femeile dădură din cap! „Așa! Așa!" Bărbații priveau în jos cu ochi măriți de spaimă. Sulițele, ciomegele scurte de piatră tremurau în mîinile acum nesigure.

Căpetenia seminției Berbecului înțelese că nici o poruncă, nici o amenințare nu va putea opri pe acei nefericiți bătrîni, împiedicați de împrejurări să intre mai curînd în rîndul Duhurilor fericite și de-a pururi tinere, de a-și împlini dorința. Încercă rugămintea, atingînd simțirea lor cea mai adîncă:

— Și dacă pleci, moșule, zise el blajin ca de obicei, dacă pleci cu toți ceilalți la fericirea voastră, cui lăsați femeile și copiii voștri? Cui? Bărbații s-au împuținat! Împuținat! Fiarele mișună în jur și între ele fiara fără crutare: omul întovărășit cu lupul sfîșietor!

— Fiara !... Fiara ! Lupul ! Lupul ! strigară cîteva femei și săltară pruncii din cîrcă.

După o tăcere, Căpetenia cercetînd cu stăruință căutătura speriată a bătrînilor, care adesea auziseră de la el o vorbă caldă și un sfat, zise iar cu tărie :

— Nu vă-nmormîntați ! Nu plecați ! Nu lăsați femeile ! Tineri tot nu mai sînteți !

— Nu mai sîntem ! Nu mai sîntem ! se jăluiră cîteva glasuri dintre bătrîni și bătrîne.

— Tot bătrîni vă veți înfățișa acum dinaintea marelui Strămoș, adăugă repede și cealaltă Căpetenie, care înțelesese și el mai de mult că slăbiciunea semințiilor însemna pieirea lor cu totul.

— Ne va mai primi ? întrebă speriat deodată bătrînul nalt și uscățiv. Dacă nu plecăm acum, degrabă, ne va mai primi ?

— De bună seamă ! răspunse cu glasul încredințat întîia Căpetenie. De bună seamă ! Căci el vede pricina întîrzierii voastre. Pricina ! Să ocrotiți mamele și pruncii, să le ridicați sălașe noi. Sălașe noi ! Marele Strămoș vă va ierta — și după aceea numaidecît vă va primi cu bucurie, căci ați fost de partea făpturilor lui !

— Vă va primi ! Vă va primi ! întări repede și Căpetenia seminției Țapului.

Bătrînii făcură sfat scurt între ei. Femeile le aduseră pruncii și îi puseră în brațele lor. Cum ar mai fi putut pleca ? Cine se putea împotrivi rugii mute, surîzătoare a copilului ? Femeile întinseră bătrînelor oale cu puțin lapte, pită ținută caldă la sîn.

Bătrînii nu deteră nici un răspuns. Bătrînele oftară.

Marele Vrăjitor sări de pe podea și urmat de Vră-

jitoare înaintară amîndoi în patru labe, clătinînd coarnele, pînă-n marginea malului înalt.

In fața lor se întindea valea însorită a Marelui Fluviu.

PAMINT NOU

Bătrînii celor două seminții întovărășiți de cîțiva mai tineri cercetară pînă departe și deteră de un mal de piatră. Zgîriind cu ghearele, au dezgolit în partea de răsărit straturi piezișe de calcar. Dedesubt au dat de o cremene aproape neagră care țîșnea din miezul pămîntului. Cu micile lor ciocane de piatră loviră multă vreme, unul după altul, pînă izbutiră să facă-n stîncă o spărtură. Apoi zi și noapte valea răsună de loviturile lor, de scrîșnetul cremenei.

Cu asemenea piatră negricioasă și tare, bune unelte se mai puteau face!... Bărbații aleseră din pădure ramuri mai lungi și mai groase pentru sulițe puternice, în stare să oprească și săritura fiarei, dacă sulițele erau bine aruncate, înainte ca duhoarea jivinei uriașe să atingă fața omului.

Astfel fură înarmați cu sulițe noi, cu ciomege și cuțite de toate mărimile, nu numai bărbații în putere ci și tinerii, spre a se deprinde cu povara și mînuirea lor. Femeile și fetele cu noi cuțite prelungi scormoneau acum pămîntul mai adînc și aduceau la focul de seară rădăcini noi, cu alt gust. Caprele nu

mai alergau după ramuri fragede, pierzîndu-se prin desişuri. Erau ţinute în preajma taberei, unde copiii le aduceau verdeaţă şi rămurele tăiate de noile cuţite de piatră, înfipte în mînere lungi de salcie uscată.

Cîteva bătrîne care porniseră pe marginea văii încă înecată pe alocuri de apă, intrînd în nămoluri pînă la mijloc după buruieni şi vietăţi mai mici, nu se mai întoarseră seara la sălaş. Nu se mai întoarseră nici a doua seară. Nu se mai întoarseră niciodată.

Vrăjitoarea trimise în căutarea lor un bărbat cu suliţă lungă şi nu-l mai văzu de-atunci nimeni nici pe el.

— Am să mă duc însumi! Fără suliţă! Cu Strămoşul în braţe! gemu Marele Vrăjitor scrîşnindu-şi colţii şi clătinînd furios coarnele-i de berbec.

Apoi ridică în văzduh, gemînd din greu, un berbec de cremene, cioplit de bătrîni la porunca lui. Piatra fusese mare, oamenii se temură s-o spargă şi ieşi un berbec destul de greu. Marele Vrăjitor nu putu ţine multă vreme idolul negricios. Îl scăpă din mîini pe laba piciorului.

Un răcnet sălbatic — şi Marele Vrăjitor sări într-un picior de pe podea, cuprinzîndu-şi cu amîndouă mîinile laba strivită şi tînguindu-se acum cu glas ascuţit, ca de copil.

Vrăjitoarea, sărind de pe podea, făcu semn bătrînelor din jur să-i ajute să oblojească rana cu frunze late şi moi de buruiană descîntată.

La sfatul din acea seară unii fură de părere că valea Marelui Fluviu era bîntuită de amarnice duhuri, dacă cei plecaţi prin nămolurile tăcute nu s-au mai întors.

Dar după făurirea armelor şi uneltelor, cei mai vîrstnici, speriaţi de întîrzierea în viaţă, veniră şi cerură iar cu strigăte împlinirea vechei datine. Unii se-ntinseră pămîntului, săpîndu-l cu unghiile, alţii îl loviră cu fruntea, gîfîind din adînc. Doreau să fie îngropaţi de vii sau tăiaţi, spre a nu ajunge prea bătrîni în împărăţia Strămoşului celui nevăzut.

— Înapoi! Înapoi! strigă Vrăjitoarea înălţîndu-se în două picioare şi ameninţînd cu pumnii. Înapoi!... Veniţi la Lună Plină! Atunci!... Trebuie să aşteptăm porunca Strămoşului nevăzut!...

— Parcă v-aţi legat să rămîneţi alături de femei şi copii, zise iar cu glas bun şi parcă acum mai mîhnit, Căpetenia Berbecului. S-au înălţat sălaşele? Nu s-au înălţat. S-au încheiat colibele? Nici ele! Cui lăsaţi voi seminţiile, asupra cărora veghează Duhul Strămoşului?

Bătrînii, bătrînele nu puteau lăsa deoparte cuvîntele Căpeteniei.

— ...Vă gîndiţi numai la voi! Numai la voi! urmă el. Aflaţi că sînt seminţii departe, departe, unde răsare Soarele, care de mult au înduplecat pe bătrînii lor să rămîie în viaţa pămîntească. Toţi rîd! Toţi joacă! Şi Strămoşul lor îi bucură cu darurile vieţii pămînteşti şi îi ocroteşte.

— Să trimitem pe unul din bătrînii noştri în acea parte a Soarelui-răsare... Ca să ne încredinţăm! fu de părere bătrînul cel înalt şi uscăţiv.

Toţi găsiră bun acest gînd.

Fură aleşi pe loc un bătrînel priceput în graiul semnelor pe degete şi al nodurilor pe fire răsucite, precum şi o babă cu duhul plin de descîntece, să aducă de departe datina păstrării în viaţă pămîntească a celor cărunţi.

Porniră înainte de a se lumina de ziuă, pe furiş, spre a nu stîrni prin împrejurimi vreo putere potrivnică.

Toată ziua aceea pînă noaptea tîrziu plînse Marele Vrăjitor cu sughiţuri. Işi smulse pletele, se lovi peste braţe şi peste picioare cu noua podoabă, greul colan de pietre negricioase pe care şi-l scosese de pe grumaz. Suferi cumplit că aici, în noul loc al celor două seminţii, trebuia să părăsească o veche datină, o atît de veche datină! Dacă toate datinile se vor strica — ce se va alege din cele două seminţii?

— Ne vom ruga Duhului nevăzut! Ne vom ruga mult! îl mîngîie Vrăjitoarea după spargerea sfatului.

Şi-l ospătă cu o fiertură dulce de omizi grase. Apoi îl îmbie cu o mînă de melci copţi în spuză.

A doua zi Marele Vrăjitor se trezi mahmur şi se plînse Vrăjitoarei că-l cercetase în vis Strămoşul Berbec, în mîini cu un bătrîn şi o bătrînă din care muşca pe rînd, mesteca şi înghiţea cu poftă.

— De ce nu i-ai spus că-n curînd îi vom aduce în dar carnea îmbelşugată a jivinelor din codru? Vorbesc oamenii că umblă şi se ascund prin desişuri nişte zimbri mari. Carne grasă, carne bună, carne multă! O să ne lingem pe buze! Noaptea va veni Strămoşul tău în braţe cu bouri umflaţi de grăsime! îi şopti Vrăjitoarea.

Il lovi încet pe umăr şi rîse scurt.

Cioplitorii aduseră şi un Ţap de cremene.

In seara cînd se ivi deasupra pădurii de gorun, fagi şi ferigi secera subţire, ca de argint, a Lunii Noi, Marele Vrăjitor stătu mult de vorbă cu cele două Căpetenii. Nu-i plăcu de loc nici vorba, nici sfatul lor. Apoi chemă la sine mamele cu prunci, le scuipă de sus pe

toate, şi întorcîndu-şi capul de la ele, cu mîna dreaptă făcu semn să se depărteze numaidecît:

— *Haită!... Haită!...* bombăni el nemulţumit, întunecat.

Rugul de uscături, din vecinătate podelii ardea pîrîind şi risipind un fum usturător, amărui, pe care ar fi trebuit să-l îndulcească îndată — după datina Lunii Noi — carnea friptă a noilor născuţi.

Femeile se priviră uimite, la piept cu pruncii golaşi, speriate de dispreţul Marelui Vrăjitor şi de soarta nouă menită copiilor lăsaţi în viaţă împotriva datinei.

Vrăjitoarea se apropie în patru labe de marginea podelei, clătină de trei ori din coarnele-i înalte de ţap şi strigă la ceata înfricoşată a mamelor:

— Fugiţi! Fugiţi! A poruncit Strămoşul să amînăm jertfele, să le amînăm! Paznici, stingeţi rugul!

— Să le amînăm! bîigui o mamă, făcînd ochii mari, nedumeriţi.

— Să le amînăm! strigă Vrăjitoarea şi mai tare. Aşa a poruncit: Să le amînăm! Pruncii să crească mari, să trăiască în amintirea Strămoşului. Mari! Mari! Şi arătă cu mîna ridicată pînă la coarnele din creştet cît de înalţi trebuiau să crească pruncii. Să-i păstraţi! Să-i păstraţi! urmă Vrăjitoarea. Nu cumva să afle Strămoşul că i-aţi aruncat! Auzitu-m-aţi? Că hrană pentru ei vom găsi din belşug, numai să crească ei mari! Aşa porunceşte Strămoşul! La Duhul Strămoşului tot vor ajunge, dar după ce vor fi mari, după ce vor vîna şi vor alunga vrăjmaşii care ne pîndesc ascunşi împrejur. Auzitu-m-aţi? Şi-i mai aşteaptă pe pruncii noştri şi alte isprăvi!

Femeile împietriră îngrozite. Nu se mai întîmplase niciodată de cînd vreo mamă ţine minte, ca pruncii născuţi la Lună Nouă să fie lăsaţi în viaţă... Toată

nădejdea lor în Duhul, în Strămoşul cel nevăzut se clătină, începea să se risipească. Şi ce jertfă ar putea ele să-i aducă în loc, spre a-şi feri pruncii de o năpastă şi mai cumplită?

Unele mame îşi strînseră mai cu drag, deşi tremurînd, pruncii la sîn. Sărmanii prunci... Sărmanii de ei... Dar vor trăi! Vor trăi! Nu-i mai cere Strămoşul, Duhul cel nevăzut!

Mamele mai tinere care născuseră întîia oară îşi dezmierdară pruncii în taină şi chicotiră, jumătate plîns, jumătate rîs.

— Fugiţi! Fugiţi! zbieră deodată şi Marele Vrăjitor, temîndu-se că şi-ar putea lua cuvîntul înapoi.

Mamele se depărtară.

De la locul ei, Vrăjitoarea făcu un semn paznicilor, care scoaseră din jar un ţap bine rumenit, răspîndind în jur, o dată cu aburii măruntaielor, un miros plăcut de friptură, şi-l puseră pe podea la picioarele Marelui Vrăjitor.

— Ia de gustă şi potoleşte foamea Strămoşului din tine, îi zise blajină Vrăjitoarea. Şi în oala asta ţi-am păstrat o băutură acrişoară de zeamă de poame, care musteşte de multe zile şi multe nopţi. Te va înveseli, te va adormi. Şi Duhul cel nevăzut te va primi cu mulţumire la sînul lui, pînă-n zorii zilei. Oftînd din greu, gemînd, Marele Vrăjitor începu să-nghită hălci de carne friptă. Domol, domol, şopti Vrăjitoarea căreia îi lăsa gura apă, dar care nu se-ncumeta să se-atingă de carnea oprită a Strămoşului ei. Iar ţi se vor umfla măruntaiele şi te va muşca înăuntru Duhul Ţapului. Domol şi mestecă bine!

Marele Vrăjitor, după ce se-ndestulă cu jumătate de ţap, întinse şi Vrăjitoarei o ciozvîrtă:

— Pulpa asta dinapoi poţi s-o mănînci.

— Nu e voie, nu... Strămoşul ! Strămoşul ! Oprit ! Oprit ! făcu Vrăjitoarea speriată.

— Dacă-ţi spun eu !... Mănîncă ! Strămoşul nu stă dinapoi. El stă dinainte. Şi partea dinainte am mîncat-o eu.

Vrăjitoarea muşcă la început cu sfială, se opri, închise ochii — şi simţi că dumicatul alunecă lin.

Paznicii ciuciţi lîngă podea, rezemaţi în suliţe, înghiţeau în sec şi trăgeau cu ochii spre gustoasa friptură, din care nădăjduiau să se-nfrupte. Unul se ridică deodată şi arătînd cu suliţa spre fundul codrului, strigă :

— Foc !...

Intr-adevăr, focuri începuseră a luci între copacii deşi, în preajma tufişelor care adăposteau încă seminţiile.

— Foc !... strigară şi ceilalţi paznici.

O larmă neobişnuită venea dintr-acolo. Marele Vrăjitor se ridică deodată în picioare şi sună de trei ori din cornul de berbec care-i atîrna pe piept. Se-ntoarse către celelalte zări şi sună de cîte trei ori.

Curînd, cele două seminţii se adunară dinaintea podelei. Căzură cu faţa-n jos, sărutînd pămîntul, dinaintea idolilor de piatră.

Marele Vrăjitor află din spusele unui bătrîn uscăţiv şi înalt, de părea că umblă pe picioroange, că bărbaţii nu crezură-n cuvîntul mamelor şi nici în dezlegarea Strămoşului celui nevăzut, care lepădase de la sine pruncii născuţi la Lună Nouă. Aprinseră focuri şi înşişi voiră să arunce copiii. Dar mamele se-mpotriviră şi numai cîteva îşi pierdură pruncii, care ard şi acum în foc.

Cu mare greutate izbutiră cele două Căpetenii ale seminţiilor precum şi Vrăjitoarea să-mpace cugetul nedumerit şi speriat al bărbaţilor şi să-i încredinţeze că Strămoşul cel nevăzut nu renunţa la copiii lui, ci îi menea numai unor isprăvi şi munci noi, pentru ocrotirea seminţiilor de vrăjmaşii care se înmulţiseră, pentru bunăstarea mamelor şi a întregii obşti.

Sfatul ţinu toată noaptea. Cine putea crede cu uşurinţă că Strămoşul schimba deodată rînduiala vechilor datini? Glasul femeilor şi cu deosebire al mamelor acoperi de cîteva ori, ameninţător, bîiguiala furioasă a bărbaţilor.

Nu s-ar fi ajuns la nici o înţelegere, dacă n-ar fi ieşit înainte o bătrînă, meşteră în alegerea buruienilor de leac.

— Am o soră departe, departe... In Apus! Şi arătă cu mîna spre Apus. A plecat de mică şi a fost păstrată de seminţia Pisicii Sălbatice, care trăieşte în sălaşe pe lacuri adînci. S-a mai întors o dată la mine în munte, în braţe cu doi ţînci, un băieţel şi o fetiţă. In seminţia Pisicii Sălbatice, Strămoşul nu cere pruncii născuţi la Lună Nouă. Nu-i cere! Nu!

— E adevărat ce spui? Ai înţeles bine cuvintele soru-ti? întrebă Căpetenia Berbecului, apropiindu-se de ea cu paşi domoli.

— Adevărat! Adevărat! strigă femeia şi mai arătă o dată cu mîna spre Apus.

Căpetenia văzu uşor, după chipul lor, că bărbaţii nu prea credeau, nu prea voiau să creadă.

Ieşi cu paşi mari din mijlocul seminţiei lui, Căpetenia naltă a Ţapului. Se propti scurt în ciomagul de gorun pe care-l purta cu el de la o vreme.

— Cineva să plece spre sălaşele de pe lacuri ! făcu el cu glas hotărît. Şi-şi pipăia moţul din creştet. Dacă e adevărat ce spune bătrîna despre sora şi copiii ei, se va vedea atunci prea bine ! Aşa, se va vedea !

Şi prins de un cutremur al întregii lui fiinţe, strigă deodată :

— Plec eu ! Plec !

Toate privirile erau îndreptate spre el.

— Să pleci ! Să pleci ! încuviinţă Căpetenia Berbecului cu chibzuială. Şi apropiindu-se, îi puse o mînă pe umăr. Cu glas prietenesc urmă : Dar să nu pleci singur ! Să te întovărăşească doi din seminţia mea, doi din seminţia ta. Să vă ocrotiţi pe cale. E drumul greu spre Apus ! Greu şi lung ! Şi luaţi cu voi în sîn chipuri mici de lut, bine descîntate.

Cu bărbia în piept, tremurînd încă de curajoasa lui hotărîre, Căpetenia Ţapului nu mai răspunse.

Gîndul era bun. Bărbaţii erau mulţumiţi. Mamele fericite începură a chicoti.

Beznele nopţii se mai răriră. Oamenii se traseră copleşiţi, istoviţi, nedormiţi şi cam înfricoşaţi spre culcuşurile lor.

Paznicii şi purtătorii podelei primiră din mîna Marelui Vrăjitor măruntaiele ţapului, după ce Vrăjitorul le cercetă cu luare-aminte şi nu văzu în ele nici un semn rău. Se întoarse apoi către fundul podelei, să se culce. Băutura Vrăjitoarei îl cam ameţise şi-i furnica toată pielea.

Dar cum era să adoarmă ?

Nici nu aţipi, că-l făcură deodată să tresalte glasurile paznicilor, furioase, care alungau parcă pe cineva :

— Fugiţi !... Fugiţi !... Inapoi !... Inapoi !

O FATĂ ȘI UN BĂIAT

Două femei înfășurate-n frunze și liane împletite, cu mîinile pe umerii golași ai unei fete și ai unui băiat rămaseră drepte în fața podelei, cu ochii mari deschiși. Ele nu mai erau prea tinere. Copiii aproape nu mai erau copii, căci trupurile lor crescuseră zvelte și-n ochi scăpărau luminile înțelegerii, ale voinței socotite. Mamele păreau speriate și parcă tremurau. Tinerii neclintiți, cu trupurile coapte, înnegrite de ploi și soare, turnați ca din bazalt, priveau cu ochi mari, curioși, cercetători spre Marele Vrăjitor și spre Vrăjitoare.

— Fugiți !... îi amenință de-a dreptul unul din purtătorii podelei, înaintînd cu sulița-ntinsă.

Mamele încercară să facă un pas înapoi, dar tinerii nu se clintiră.

— Ce vreți ?... întrebă de sus, nemulțumită, Vrăjitoarea uscată, punîndu-și iar în cap coarnele de țap.

Marele Vrăjitor, întins în frunze, cu capul pe coarnele de berbec, pe jumătate adormit, căscă ochii și-i privi pe sub gene.

Mamele începură a plînge deodată, își acoperiră fața cu palmele, apoi își dădură cu pumnii în cap, cerînd cu glas mare iertare Strămoșului Țap și Strămoșului Berbec — căci nu erau din aceeași seminție. Vrăjitoarea află îndată marea lor vină. Ele arătară odată cele zece degete ale mîinilor și apoi încă cinci ale mîinii drepte, destăinuind că de mult, cu vreo cincisprezece ani mai înainte, acești copii veniseră pe lume în săptămîna Lunii Noi. Dar mamele care mai dăruiseră Strămoșului cîteva rînduri de prunci, își înăbușiseră spaima, iar inima lor bucuroasă nu-i mai dete și pe aceștia.

— Unde i-aţi ascuns? se auzi glasul tîrît şi leneş al Marelui Vrăjitor, trezit de-a binelea. Unde? Spuneţi repede, nelegiuitelor!...

Femeile care ştiau acum că porunca Strămoşului se schimbase, nu se mai temură şi vorbiră deschis.

Ele îşi ascunseseră pruncii multă vreme la sînul lor, apoi prin tufişe, departe de ochii bărbaţilor şi cînd copiii se ridicară-n picioare îi duseră departe, într-o vizuină a muntelui. Curgea un izvor pe-acolo, unde se adăpau păsările pădurii şi căprioarele cu puii lor. O asemenea căprioară îi alăpta în zilele cînd mamele nu izbuteau să scape din sălaş, să vină pînă la ei sau să mulgă vreo oaie.

— Şi nu i-au mîncat urşii? întrebă Vrăjitoarea.

— Nu, răspunse o mamă. Iată-i!

— Şi nici lupul? întrebă Marele Vrăjitor, ridicîndu-se uimit în capul oaselor, clintind cu o mînă colanul de pietroaie lustruite care-i atîrna pe piept, alături de corn.

— Văd că nu! răspunse cealaltă mamă.

Toţi tăcură o vreme. Paznicii şi purtătorii podelei ascultau cu gurile căscate la asemenea minune.

Marele Vrăjitor se-ntoarse către tovarăşa lui şi scrîşnind o dată din colţii ferăstruiţi, gemu înăbuşit:

— Copiii ţin de datina veche, de acum cincisprezece ierni. Sînt ai Lunei Noi. Trebuie fripţi! Numaidecît!

Se aşeză în patru labe şi vru să facă un semn paznicilor.

Dar Vrăjitoarea îl trase iar jos, lîngă sine:

— Acum trăim în legea nouă, îi şopti. Strămoşul cel nevăzut are nevoie de oameni vii! Să trăiască şi aceşti copii. Să fim mulţi! mulţi! Ca cei care ne-au alungat din munte! Aşa a hotărît sfatul seminţiilor! Aşa au chibzuit şi Căpeteniile! Ai uitat?

Marele Vrăjitor gemu nemulțumit și mai trase o dușcă din băutura care-i gîdila gîtlejul.

— Atunci să plece! făcu el cu dezgust și vru să se-ntindă iar în frunze. Dar își aduse aminte. Se ridică iar în capul oaselor și meni cu brațul întins: La nunta în obște băiatul rămîne cu dinții din față, fata fără semnul Strămoșului pe spate! Să nu-i văd la jocuri și la ospețe! Să pască oile și caprele! Atît!... Iar după o clipă de gîndire: Au voie să dea și la purcele.

Mamele începură a plînge, de data aceasta potolit, plînsul de ușurare că după cincisprezece ani își vor putea vedea copiii în voie, fie și copii oropsiți, îndepărtați de la marile bucurii.

— Dar ce strînge băiatul în mînă? întrebă Vrăjitoarea tocmai cînd mamele voiau să plece.

— Ia, o piatră! A luat-o cu el din munte și nu se desparte niciodată de ea. Spune că alta n-are.

— E plină valea de pietroaie, făcu Vrăjitoarea.

— Dar nu ca asta! zise deodată băiatul cu glas limpede, cu ochi plini de bucurie și ridică mîna, în care ținea piatra.

Era o cremene pe jumătate teșită.

— Și de ce o păstrezi? Ce faci cu ea?

Băiatul lăsă capul în jos, nițel rușinat.

— E jucăria lui, căută să-l ajute mama.

— Ce fel de jucărie?

Băiatul șovăi o clipă, apoi ridică și mîna cealaltă în care ținea o piatră mai mică, roșcată, ca de rugină. La mică depărtare de nasu-i scurt ciocni o dată puternic cele două pietre. In albăstriul nopții sări din cremene o scînteie gălbuie. Băiatul mai lovi o dată cu și mai multă putere. Scînteia care străbătu întunericul fu albă și luci o secundă întreagă.

Marele Vrăjitor adormise de-a binelea şi sforăia în neştire pe cîteva tonuri.

Vrăjitoarea îl trezi, zgîlţîindu-l cu spaimă şi Marele Vrăjitor privi uluit, socotindu-se încă în vis, la scînteile albe ţîşnind asemenea unui roi de stele din mîinile băiatului care lovea cremenea fără întrerupere.

— Cu piatra asta îşi făcea focul în munte, în vizuină, iarna, lămuri mama. Adună din pădure un soi de bureţi pe care-i usucă şi care se aprind numaidecît la întîiul scăpărat. Se aprind! Se aprind!

Vrăjitoarea mai zgîlţîi o dată cu necaz pe Marele Vrăjitor, să-l trezească bine şi începu a-i vorbi repede, dînd din cap, din mîini, ba şi din picioare. Băiatul ăsta îşi alesese un joc nemaipomenit! Ce nevoie era de scînteia lui? Focul îl aveau şi-l păstrau femeile în cioturi scobite. Oamenii cunoşteau şi ei scăpărările pietrei de foc, dar fuseseră opriţi de a o folosi spre a nu aprinde sălaşele de ramuri uscate şi pădurea.

— Pune pietrele aici. Amîndouă! porunci Marele Vrăjitor, după ce-şi dete seama de ce era vorba. Băiatul le potrivi cu luare-aminte pe marginea podelei şi se trase iar la locul lui.

— ...Sînt pietre afurisite! Ele pot da foc pădurii, ne pot lăsa fără acoperămînt, la voia vulturilor răi, şi altor jivine!... zise Marele Vrăjitor îngrijorat, clătinînd coarnele. Scăpără şi el o dată. Dar scînteia îi sări drept în ochi şi-i arse pleoapa. Se frecă repede. Piatră afurisită! Piatră afurisită! bombăni el furios.

Băiatul rîse încet.

— Mi-e teamă, făcu repezit mama băiatului, că acum are să fugă iar înapoi în munte, să caute altă piatră încărcată cu focuri. Că de jocul ăsta nu se lasă!

— Să se lase! Să se lase! răcniră amîndoi deodată, Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea.

Întunericul se rărise. Focul din marginea podelei unde vegheau paznicii pălise. Prin văzduh trecură întîiele adieri ale dimineții apropiate. Deodată izbucniră din spatele celor două femei cîteva țipete mici și caraghioase, urmate de o mică bătaie de aripi.

— Hi ! Hi ! rîse fata și repezindu-se dintre mîinile mamei, ridică de-alături un coșuleț de răchită în care un cocoșel cu pene strălucitoare, verzi, albastre și o creastă roșie își mișca încă aripile, ținîndu-se drept pe ghearele rășchirate. O puicuță cu penele albe ca laptele privea uimită c-un singur ochi rotund, deschis mare, spre podeaua pe care umblau neliniștiți oamenii cu coarne.

— Cucurigu !... mai trîmbiță o dată cocoșelul cu vitejie, ridicîndu-se și mai mult în vîrful ghearelor și dînd din aripi.

Puicuța albă, speriată, se ascunse cu totul sub cocoșel.

— Ha ! Ha ! Ha ! rîse și băiatul.

Dan își duse mîna la gură și privi sfios către mama lui.

— De ce ați adus fiarele astea ? Ce vreți cu fiarele astea ? strigă furios Marele Vrăjitor și apropiindu-se de marginea podelei amenință cu semnul Strămoșului pe care-l scosese din cap.

— De ce ne vrăjiți ? zise mai blajină Vrăjitoarea, înțelegînd că fiarele din coșulețul de răchită nu puteau fi chiar atît de periculoase.

Mama fetei vru să-i ia coșulețul din mînă, dar fata se-mpotrivi, adăstînd cu bucurie al treilea cucurigu.

Cocoșelul gîrîi prelung în dreapta și în stînga, apoi se ciuci și el, liniștit, alături de găinușa albă.

— Nu sînt fiare, și n-am venit să vrăjim cu ele ! zise repede mama fetei. Sînt un cocoșel și o găinușă

de munte pe care le-a prins de mici din cuibul lor fata mea cînd trăia departe de sălaş. Era jocul ei. Şi am învăţat-o să-i crească binişor cu seminţe şi ierburi în vizuină, să-i ţie de urît.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea ascultau cu uimire. Mama istorisi cum fata şi băiatul băgară apoi de seamă că era bun cocoşelul, căci de trei ori pe noapte striga şi vestea apropierea dimineţii, iar găinuşa făcea nişte ouşoare atît de gustoase, încît copiii le-au mîncat pe toate. Mai tîrziu au aflat de la cuiburile altor găinuşe din codru că ouăle încălzite la sîn dau pui şi aşa au prăsit şi crescut mulţi cocoşei, multe găinuşe în jurul vizuinei lor din munte. Cînd mamele şi-au luat copiii în fuga cea mare, au purtat cu ei mai multe perechi de păsări, dar au pierit pe drum. Şi le-au rămas numai perechea asta. Fata de-atunci nu mai face un pas fără păsările ei.

— Hi! Hi! Hi! rîse fata iar şi scoţînd din coşuleţ două pene, una verde, alta albastră, şi le prinse în păr.

— Ha! Ha! Ha! rîse şi băiatul.

Penele erau frumoase şi se vedea bine că fuseseră smulse din coada cocoşelului. Vrăjitoarea nu-şi lua ochii de la ele.

— Dacă n-aţi venit să ne vrăjiţi, de ce fac copiii: *Ha! Ha! Ha! şi Hi! Hi! Hi!* întrebă ea.

Mamele rîseră şi ele-ncet:

— Hi! Hi! Hi!

Apoi mama fetei zise:

— Să nu se supere Strămoşul nostru cel văzut! Dar noi nu ştim.

Mama destăinui obiceiul ciudat al acestor doi copii oropsiţi, de a rîde mereu, din te miri ce. Ba uneori fără nici o pricină, numai din bucuria de a trăi şi a fi

laolaltă. În schimnicia lor în pădure, toată ziua rîdeau, ba se și chemau unul pe-celălalt cînd se căutau prin pădure : *Ha! Ha!* striga fata, după rîsul băiatului — *Hi! Hi!* striga băiatul, după rîsul fetei. Încît și mamele acum, la nevoie, ca să-i deosebească de ceilalți copii, strigă după băiat : *Ha!* și după fată *Hi!*

— Sînt luați de Duhuri ! făcu după o vreme Marele Vrăjitor către Vrăjitoare.

Și-și puse iar coarnele în cap, umblînd repede încoace și încolo în patru labe prin frunzele culcușului, pufăind din nări, ridicînd din umeri. Apoi se repezi spre marginea podelei și întrebă cu glas ridicat :

— ...Dar din carnea fiarelor voastre cu pene ați gustat ? E bună ? Nu otrăvește ?

— Noi n-am mîncat, răspunse mama băiatului, că nu ne-au lăsat copiii, să nu piardă prăsila. Dar în munte ei au mîncat că aveau mai multe. Și văd că nu s-au otrăvit de loc.

Vrăjitoarea șopti Marelui Vrăjitor :

— Să le smulgem penele ! Mie-mi dai pe cele albe.

Marele Vrăjitor ceru păsările.

Fata s-ar fi împotrivit, dar mama îi trase coșulețul din mînă și-l puse pe marginea podelei.

Marele Vrăjitor întinse mîna cu oarecare sfială, apoi o retrase repede. Vrăjitoarea mai curajoasă se aplecă, apucă deodată cocoșelul cu amîndouă mîinile și-l duse la pieptul Marelui Vrăjitor.

— ...Smulge-i penele ! făcu ea bucuroasă, nerăbdătoare. Smulge-le ! Smulge-le !

Dar abia atinse Marele Vrăjitor o pană din coadă, că bătînd din aripi cocoșelul îl lovi cu ciocul peste obrazul puhav, se smulse și zbură fîlfîind peste capetele femeilor și copiilor, dîndu-le ocol, neștiind încotro s-o apuce. Găinușa albă, speriată de singurătate,

zbură şi ea din coşuleț, gîrîind pe urmele cocoşelului.

— Puneți mîna pe ele! Puneți mîna pe fiare! strigă Marele Vrăjitor, alergînd cu brațele întinse spre marginea podelei, de unde era cît pe-aci să cadă.

Copiii, îngrijorați de soarta păsărilor, priviră încruntați. Apoi izbucniră deodată într-un rîs zgomotos.

Paznicii voiră să arunce sulițele în văzduh după cele două păsări — dar fu prea tîrziu.

Străbătînd desişul copacilor, cocoşul urmat de găinuşa albă fîlfîiră sus, sus, şi o apucară apoi către cealaltă margine a pădurii.

— ...S-au dus! Acum tocmai în munte se opresc! gemu Marele Vrăjitor.

— Nu mai faceți *Ha! Ha! Ha!...* Nu mai faceți *Hi! Hi! Hi!...* porunci Vrăjitoarea în vreme ce Marele Vrăjitor scrîşni de cîteva ori din colți. Duhul cel nevăzut, mai adăugă ea, nu face mereu *Hi! Hi! Hi! Ha! Ha! Ha!* Rîde şi el, dar mai rar.

Mama băiatului, temîndu-se că această întîmplare s-ar putea întoarce împotriva odraslelor, zise:

— Vrăjitorul nostru să fie pe pace! Păsările nu zboară în munte, ci în apropiere, la adăpostul nostru, unde au cuibarul cu ouă, grăunțele şi apa. Le găsim acolo, numaidecît. Şi le-aducem iar încoace!

Dar cu obrazul zdrelit pe care-l pipăia mereu, Marele Vrăjitor se răzgîndi şi nu mai vru să vadă păsările.

— Numai penele! Numai penele!... făcu el. Cele verzi şi albastre! Cele roşii!

— Şi cele albe! adăugă repede Vrăjitoarea.

Fata îndrăzni să se apropie de podea şi pentru a-şi cruța cocoşelul şi găinuşa, scoase din şuvițele părului ei şi întinse penele către Marele Vrăjitor.

— Şi acum ce facem cu copiii noştri, cu Ha şi Hi? întrebă mama fetei, folosind bunul prilej.

Marele Vrăjitor luă penele, le prinse-n păr şi punînd jos, alături, coarnele, zise cu glas îngroşat:

— Să rămîie copiii voştri la voi, dar să nu-i văd. Să pască oile, să pască şi caprele, ceva mai departe... Să nu-i văd la nunta obştească! Să nu-i văd! Dar îşi aminti deodată: Să aduceţi aici la fiecare Lună Nouă drept ispăşire două pene verzi, două pene albastre, două pene roşii.

Vrăjitoarea sări numaidecît:

— Şi două pene albe!

— Iar la Lună Plină, urmă cu glas şi mai ridicat Marele Vrăjitor, pentru îngăduinţa de a vă lăsa fata şi feciorul, veţi aduce un cocoşel fript, să vedem dacă e bun. Şi dacă va fi gustos vă dau voie, spre iertarea păcatului vostru şi împăcarea marelui Duh, să aduceţi Strămoşului celui văzut cîte un cocoş fript la fiecare Lună Plină.

— Şi cîte o găinuşă! adause Vrăjitoarea.

Curînd se lumină de ziuă. Mamele şi copiii, sărutînd pămîntul din faţa lor, se-ntoarseră şi plecară.

În jurul focului, unul din paznici zise:

— Afurisit cocoşel! A prezis bine. S-a făcut ziuă!

Altul adăugă:

— Mai bine ca noi, el a simţit mersul vremii şi l-a vestit!

Al treilea aţipise. Al patrulea zise şi el:

— Ce ar fi să prindem, să ţinem şi noi un asemenea vestitor?

— Hi! Hi! Hi! Ha! Ha! Ha! făcură paznicii laolaltă, căci era un gînd bun.

Urşii furioşi ai peşterilor nu se mai iviră în toamna aceea, nici în timpul iernii. Crîncenii vînători rămaseră şi ei în munte sau trecură înainte, din munte în munte, către Răsărit.

Veni primăvara.

Era vremea ca oamenii să folosească uneltele puternice pe care şi le făuriseră şi să puie stăpînire pe bogata vale a Marelui Fluviu.

Trecuseră iarna cu greu. Mai mult de jumătate din oile şi caprele celor două seminţii fură jertfite Strămoşului celui văzut, al Berbecului şi Ţapului, cărora nu le era îngăduită suferinţa foamei. Rămase în viaţă o singură purcea cu vreo opt pui. Copiii, bătrînii, îşi duseră zilele cu puţin lapte şi rădăcini fierte, bărbaţii cu puţinul vînat pe care-l puteau ajunge, mici animale din care cel mai periculos, lupul cenuşiu, fu descoperit şi prins la oile adăpostite în apropierea taberei.

Sălciile se acoperiseră acum de scame alburii, trestiile tinere începuseră a-şi legăna pămătuful verde. Un grup de bărbaţi' dintre care întîiul, în locul suliţei purta în braţe Berbecul de piatră ocrotitor, iar al doilea Ţapul de piatră, intrară în adîncul codrului, după cetele de bouri pe care-i simţiseră.

Fu o luptă grea, la început cu multe vieţi omeneşti răpuse, căci adesea cetele erau mai numeroase decît vînătorii. Dar deprinseră cîteva viclenii noi, potrivite pentru asemenea luptă : spărgeau cetele mari cu chiuituri, bătăi în tobe de lemn găunos, în cete mai mici sau le abăteau către malurile povîrnite drept,

încît fiarele erau silite a se răzleţi şi astfel puteau fi uşor răpuse.

Cele două seminţii trăiră din vînat tot anul următor. Uitară chinul foamei. Dobîndiră puteri noi. Femeile băgară de seamă că afumată şi bătută de vînt, carnea îşi păstra gustul vreme îndelungată.

Buni alergători, cu deosebire dintre cei foarte tineri, înarmaţi cu suliţe lungi şi cîteva arcuri pe care le mînuiau încă stîngaci, fură trimişi să cerceteze împrejurimile, depărtare de o zi. Doi ajunseră pînă-n poalele muntelui pe care seminţia Berbecului şi seminţia Ţapului fuseseră silite a-l părăsi. Nu dădură de nici o aşezare omenească, nu fură întîmpinaţi de nici un vrăjmaş.

Se-ntoarseră săltînd voioşi.

Luptătorul care-i călăuzi şi sfătui, care-i ţinu strînşi în jurul lui şi făcu parte dreaptă la cină din vînatul de peste zi, fu ales Căpetenie de luptă de amîndouă seminţiile. Era un bărbat lat în spate, din seminţia Berbecului şi care vorbea puţin, dar privea drept, cu ochii mari deschişi. Sărea ca o veveriţă şi a doborît o dată cu o îmbrîncitură copacul tînăr în care i se spărsese toporul de piatră. La cina obştească nu se îmbulzea şi da bucuros din partea lui cîte unui moşneag, cîte unui copil.

Se numea *Veveriţa iute,* dar nu era sigur, căci unele femei îl strigau la împărţirea pitei *Copacul umblător.* Aşa-l strigau şi mama şi fraţii, dar tinerii care-l întovărăşiseră în munte îl numeau între ei *Săgeata nevăzută,* amintindu-şi cum pierea şi se ivea iar cu arcul întins, din tufişele pădurii, dinainte, dinapoi, de unde te aşteptai mai puţin.

Adevăratul nume îl ştia numai el şi mama lui —

se ferea și de frați! pe care de altfel și l-a schimbat de-ndată ce fu ales Căpetenie de luptă.

Mai avea obiceiul de a-și pune tot alte culori pe față, pe brațe și pe trup, de cîte ori începea luna să scadă. Nu-l mai cunoșteau atunci nici surorile, ba îl deosebeau numai după făptura-i lată-n spate, neclintirea și tăcerea lui încăpățînată la sfaturile celor două seminții, cu vorbăria lor zgomotoasă și amestecată.

Bun vînător, bun cioplitor de unelte de piatră, lăsa adesea vînatul lui celor mai slabi sau mai puțin norocoși și împărțea răzuitoarele, sulele, custurile și toporașele de piatră care i se păreau mai izbutite, altora, mai puțin îndemînatici.

Cînd da cu ochii de Hi între fete, de Ha între băieți, se apropia știindu-i oropsiți și punea mîna pe umărul lor, arătîndu-și dinții albi într-un rîs tăcut. Îi recunoștea numaidecît. Căci fata și băiatul nu aveau îngăduința de a pune pe chipul lor culorile de ocrotire și înfrumusețare, care le-ar fi dat dreptul de a intra în jocurile și ospețele obștei. Neacoperiți, erau lăsați în voia Duhurilor rele.

Căpetenia știa bine că Hi și Ha erau oropsiți din pricina mamelor care călcaseră datina din munte, dar el mai știa că de vreme ce datina străveche căzuse și acum se întemeia alta, nouă, Hi și Ha trebuiau împăcați și încredințați că-n curînd va veni pentru ei și iertarea.

Semințiile nu s-ar fi încumetat să părăsească pădurea fără prevestirea scurtă a Căpeteniei de luptă, într-un sfat de seară după o îmbelșugată vînătoare, cînd bourii fuseseră urmăriți pînă departe la apele Marelui Fluviu :

— Nu vin după noi vînătorii din munte! Nu sînt vînători nici la Apus nici la Miazănoapte. Cred că

s-au tras către Răsărit. Dinspre Miazăzi cum să vină? Că-i opreşte Marele Fluviu.

— Aşa e! făcu şi Căpetenia de pace, cu glasul chibzuit. Am scăpat de urmăritori şi de lupii lor! Am scăpat! Acum putem să jucăm! Şi rîzînd bătu cu piciorul în pămînt, aruncînd o privire veselă asupra întregii adunări. Dar aşa să fie? se opri el deodată şi rămase gînditor.

— Am scăpat! Am scăpat! Dar ar putea să mai vie! urmă Căpetenia de luptă fără a se ridica de la locul lui, la picioare cu toporul uriaş de piatră pe care nu mulţi din cele două seminţii l-ar fi putut ridica şi mînui. Cine îi împiedică să mai vie? Cine? întrebă el tare.

— Atunci să plecăm numaidecît! Numaidecît! se pomeni strigînd Marele Vrăjitor, îngrijorat că ar mai fi silit să treacă o dată prin suferinţele şi spaimele pe care încă nu le uitase.

— Unde să plecăm? se răsti la el Vrăjitoarea. Unde?

Şi-şi potrivi mai bine coarnele care se aplecaseră pe o sprînceană.

Se lăsă o tăcere grea. Seminţiile erau nedumerite. N-ar fi voit să părăsească aceste locuri hrănitoare şi paşnice. Dar dacă totuşi nu erau de loc paşnice?

— Oriunde am pleca, urmă Căpetenia de luptă ridicîndu-se încet, sprijinindu-se acum în topor, oriunde am pleca, am fi ameninţaţi. Vrăjmaşii se pot ivi de oriunde. Şi oriunde!

— Văzduhul e plin de vrăjmaşi nevăzuţi, asta aşa e! întări Vrăjitoarea.

— Şi pămîntul! Şi apele! strigă Marele Vrăjitor. Apoi cu glas şi mai ridicat, aproape înfricoşat: Şi în făpturile noastre se înfig şi se ascund vrăjmaşii!

— Mai bine ar fi să stăm pe loc! zise Căpetenia de luptă cu glas apăsat. Numai că trebuie să lăsăm pădurea care mişună de Duhuri nevăzute, dar ar putea să fie copleşită şi de vînători cu arcuri, suliţe şi pavăze, cum am mai văzut. Să lăsăm pădurea! Să ieşim devale şi să ne zidim sălaşe tari, sălaşe ocrotite!

— Aşa da! Stăm pe loc! Stăm pe loc! se auziră glasuri, mai mult femeieşti.

— Dacă stăm pe loc, zise îngîndurat Marele Vrăjitor, ce fel de sălaşe ocrotite putem ridica? Am mai avut sălaşe din care am fugit. Am mai avut! Am mai avut!... N-ar fi mai uşor să ne-ntoarcem la cele pe care le-am părăsit? Muntele e acum pustiu. Năvălitorii întovărăşiţi cu lupii lor s-au dus, s-au dus încolo!

Şi arătă cu mîna spre Răsărit.

O babă cu faţa ciuruită de puncte cărămizii cuprinse în cîteva cercuri galbene din care nasul ieşea în afară dat cu negru întinse o mînă prea lungă şi vorbi subţirel:

— Am aflat odată în munte, cînd am dat peste un vînător care venea de departe, din Miazăzi spunea, şi care fugise din seminţia lui. Pomenea el de un soi de sălaşe, neobişnuite pe aici. Dar nouă ne-ar prinde bine, cred. Bine ne-ar prinde!

Baba tăcu, lăsă capul în jos şi oftă.

— Grăieşte, maică! Hai, grăieşte! o îndemnă Căpetenia de pace.

Surorile babei îi dădură ghes în coaste.

— Ştia vînătorul cel străin şi graiurile locului nostru? întrebă Marele Vrăjitor.

— Graiul nu-l ştia! zise tare deodată baba. Dar se pricepea la graiul din noduri şi la scris. A smuls

trei fire lungi din scoarţa unui copac, le-a răsucit bine, le-a întins jos şi legînd el nodurile cu pricepere, mi-a istorisit prin ele că cei din seminţia lui locuiesc în copaci. Au înjghebat căsuţe pe ramuri sus, încît nu-i ajunge nici o fiară, nici o jivină. Numai şarpele se încolăceşte pe copac şi se urcă uneori pînă la copiii lor. Dar la fiecare căsuţă e un paznic cu suliţă lungă pe care o vîră în botul căscat al tîrîtoarei.

— De vînători străini cum se ocrotesc acele seminţii din copaci? stărui Căpetenia de pace.

Baba rămase iar pe gînduri. Apoi zise repede, supărată, de parcă ar fi fost păgubită de un bun al ei.

— D-apoi, de vînători străini, isteţul din pădure nu mi-a istorisit nimic! Dar căsuţa din copac mi-a scris-o. Ia, colea!

Şi baba scoase din sîn o frunză lată, cam scorojită pe la margini, pe care se afla desenat cu puncte înţepate un soi de copac înalt, cu ramuri dese în creştet, ca un pămătuf, pe care se afla o căsuţă ca o colivie de porumbei, acoperită cu trestii foarte lungi şi dese, de bună-seamă pentru scurgerea uşoară a ploilor.

— Să ne mutăm şi noi în copaci? întrebă Marele Vrăjitor cu ochii la Căpetenia de pace.

— În copaci nu putem urca nici oile, nici caprele, nici purceaua cu pui, zise repede Vrăjitoarea îngroşîndu-şi glasul.

Şi dete ocol în patru labe idolului ei, repede.

Se făcu iar tăcere.

Căpetenia de luptă tuşi, apoi zise încet, mutîndu-şi toporul în mîna cealaltă:

— Săgeţile vrăjmaşului ajung şi în copaci. Nu ne putem urca în copaci. Nu trebuie! Nu trebuie! Dacă

vrăjmaşul ne împrejmuieşte cu focuri şi nu pleacă, murim cu toţi de foame acolo sus!

— Nu în copaci! Nu în copaci! strigară gros bărbaţii şi tăcură deodată de parcă s-ar fi temut, băgînd de seamă că femeile nu-şi dădură gîndul pe faţă.

Femeia care pomenise de seminţia Pisicii Sălbatice se ridică de la locul ei şi privind la cei din jur, vorbi mai mult bărbaţilor, pe jumătate întoarsă de la podeaua Marelui Vrăjitor şi a Vrăjitoarei:

— Mai bine ar fi să chem pe soru-mea, fugită de mică de la noi şi păstrată de seminţia de pe lacuri, să ne spuie cum şi-au zidit sălaşele acei oameni în mijlocul apelor, pe lemne groase înfipte în fundul noroiului. Ea ştie... Spunea că şi vitele tot pe apă, în încăperi, sînt ascunse noaptea, iar ziua le scot la păscut, că trec pe uscat pe un podeţ lung de ramuri împletite. Noaptea ridică oamenii podeţul. Nici vrăjmaşii, nici fiarele nu se mai pot apropia să le strice odihna.

— Să ne mutăm pe apă! Să ne mutăm pe apă! strigă de alături, ridicîndu-se şi ea, mama care-şi ascunsese şi crescuse fata în munte.

După strîmbătura feţei se vedea bine că Marele Vrăjitor era tare nemulţumit. Nimeni nu voia să se mai întoarcă în munte, seminţiile căutau mijlocul de a rămîne pe loc. Se bucurau de belşugul şi lărgimea acestei văi, a pădurii apropiate, a zărilor deschise, a apelor Marelui Fluviu... Cu o mînă pe coarnele idolului, se ridică în genunchi şi strigă, privind mai mult spre partea femeilor:

— Ce căutăm noi pe apă? Nu ne pricepem să vîrîm pari în fundul noroiului. Ne vor arunca în apă numaidecît spinările şerpilor mari izbite de pari. Aşa e, Căpetenie? se întoarse el deodată.

Căpetenia de luptă încruntată, aplecată înainte, privea muchia ascuţită a toporului de piatră.

In tăcerea grea de aşteptare care se lăsă, Căpetenia de luptă fără a lua aminte la Marele Vrăjitor se întoarse către bărbaţi şi zise liniştit:

— Nu e bună nici apa. Nu ne ocroteşte. Dacă vrăjmaşul înconjoară valea şi face focuri pîndindu-ne, murim de foame toţi în coteţele de pe lac, cu vite cu tot.

Tăcu o clipă. Murmurul pădurii prin care trecea adierea nopţii tîrzii înfioră adunarea ca un şopot prevestitor. Toate privirile erau aţintite asupra Căpeteniei de luptă. El mai tuşi o dată scurt, se rezemă în celălalt picior şi zise, întorcîndu-se către Marele Vrăjitor şi Vrăjitoare:

— Trebuie să ne zidim altfel de sălaşe decît cele din munte. Altfel! Altfel!

— Cum? întrebă Vrăjitoarea cu nerăbdare.

— Ca cei din pisc! Ca cei din pisc! se răsti repede Căpetenia de luptă, şi cu ochii scăpărători, hotărîţi se-ntoarse şi cuprinse dintr-o dată în privirea lui cele două seminţii. Să nu ne sprijinim de mal. Nu! strigă el. Impinse deoparte cu braţul liber pe tinerii ciuciţi la picioarele lui şi pe locul gol trase cu ascuţişul toporului un arc mic, tremurat, şi la oarecare depărtare, îmbrăţişînd pe cel mic, un cerc mai mare. Nu trebuie să ne rezemăm de mal! mai zise el. Ca să putem lupta din toate părţile. Dacă ne rezemăm de mal, la nevoie cum să mai scăpăm cu fuga? Vrăjmaşii se strîng toţi în faţă. Aşa e?

Nu răspunse nimeni, speriaţi deodată, de parcă şi vedeau duşmanii, chiar atunci, adunaţi buluc, în faţă.

— ...Dacă ne luptăm de jur împrejur, duşmanii se împrăştie. Aşa e? Şi atunci poate că-i biruim, sau de nu, mai pot scăpa cu fuga femeile şi copiii. Aşa e?

— Aşa e! Aşa e! strigară femeile.

— Aci la mijloc, urmă Căpetenia de luptă îngenunchind şi punînd degetul pe arcul scurt, bătătorim un sălaş larg să încapă Strămoşul Berbec şi Strămoşul Ţap, cu slujitorii lor. Căpetenia de luptă se tîrî în genunchi înapoi şi puse degetul pe cercul cel mare. Aci zidim sălaşele seminţiilor noastre. Aci, la mijloc între sălaşele noastre şi sălaşul Strămoşilor adunăm seara animalele. Aci le adunăm! Aci!

— Aşa! Aşa! strigară deodată cîteva femei şi ridicîndu-se ţopăiră voioase, bătînd pămîntul cu un picior, săltîndu-şi pruncii adormiţi în desaga de pe spate.

Numai Căpetenia de pace, care venise rezemat într-un toiag noduros, se ridică încet şi trecîndu-şi înainte şi înapoi mîna, împodobită cu cicatrice, sub nasul înconjurat de cercuri roşii şi negre, zise către Marele Vrăjitor:

— Pe unde intră oile, caprele seara în adăpost, pot intra noaptea şi fiarele. Eu aşa socot. Aşa. Apoi întorcîndu-se către Căpetenia de luptă: Sau ai de gînd să pui paznici de noapte pe la toate intrările?

— De loc! De loc! strigă din toate puterile Căpetenia de luptă, privind la cei din jur.

Aruncă toporul deoparte, mînerul lovi gleznele cîtorva băieţi şi se lăsă în jos. Trase picioarele sub el şi privind cu încordare cercul care îmbrăţişa arcul cel mic, zise încet, parcă numai pentru sine:

— ...Vînătorii din piscuri, haha! ce mai vicleni! Vînătorii din piscuri! Am luat eu bine seama, cînd m-am strecurat pînă la sălaşele lor! Ei au săpat un şanţ mai departe de sălaşe, uite, cam pe-aici. Şi sărind de la locul lui, se trase mult înapoia seminţiilor adunate, dincolo de grupul bătrînilor. Se săltă de cî-

teva ori cît mai sus, să fie bine văzut de toţi. Ei au săpat şanţul dintîi cam pe-aici, de lăţimea a două femei puse cap la cap. Şi adînc! adînc! Cît ai vîrî o femeie cu creştet cu tot, să nu se mai vadă de loc.

Vrăjitoarea care ascultase cu gura întredeschisă la marginea podelei, lăsînd mult înapoi idolii de piatră, se miră cu glas ridicat:

— Oliolio! Lat şanţ! Adînc şanţ! De jur împrejurul sălaşelor? Tăcu, apoi întrebă iar: Cine să-l sape?

Dar Căpetenia de luptă nu răspunse, ci rupînd-o la fugă şi mai înapoi, în beznă, se opri şi i se auzi numai glasul:

— Iar aci mai săpăm un şanţ! Mai săpăm un şanţ!

Căpetenia de pace zise seminţiilor, cu glas de îmbunare:

— Mai mic! De bună seamă mult mai mic!

— Mai mare! se auzi deodată glasul răstit al Căpeteniei de luptă.

Şi cu paşi mari se apropie de adunarea seminţiilor, trecu printre bătrîni şi femei pînă-n preajma podelei. Işi ridică dintr-o mişcare sprintenă toporul pe care-l lăsă la pămînt — şi vru să plece. Flăcăii, înflăcăraţi de mult de curajul şi puterea lui erau gata să-l urmeze.

— De ce să fie atît de mare şanţul de colo, din beznă? întrebă Vrăjitoarea cu blajinătate.

Căpetenia de luptă nu răspunse, dar rămase locului.

— Şi cît trebuie să fie de mare, Căpetenie? întrebă gros şi Marele Vrăjitor.

Căpetenia de luptă privi încruntată spre toporul rezemat de gleznă şi gîndi tare:

— Ha! Viclenii vînători din piscuri! straşnic se mai ocroteau! Da, da... Mi-aduc bine aminte... Şi ridicînd capul spre podea zise încet, cu glas bine socotit, către Marele Vrăjitor şi Vrăjitoare care, în patru labe, ascultau cu uimire: Şanţul de margine, ăl dinafară! ăl dinafară! să fi avut lăţimea a... doi bărbaţi şi a încă doi bărbaţi înalţi. Doi şi încă doi! Ridică cele patru degete ale mîinii stîngi, închizînd sub palmă degetul gros.

— Doi şi încă doi..., repetă gros Marele Vrăjitor.

— Doi şi încă doi! chicoti Vrăjitoarea şi rîse ca de o glumă năstruşnică.

După cîteva clipe de gîndire, Căpetenia de luptă urmă încet, cercetîndu-şi încă o dată ţinerea de minte:

— Da... da... Atît era de lat şanţul dinafară. Cît doi şi încă doi bărbaţi înalţi. Socoteală bună! Socoteală bună! Ce duşman avea crac atît de lung să sară şanţul în toiul luptei? Căpetenia rîse scurt, zgrunţuros. Apoi, adăugă, întunecat: Iar adîncimea şanţului să fi cuprins statul a doi oameni, unul pe capul celuilalt. Tăcu. Mai zise aspru: Cine cade înăuntru, acolo rămîne.

Seminţiile fură cuprinse de un rîs înfrigurat, sec, torturat de nelinişte ca şi cum vedeau şanţul ocrotitor plin de pe acum de duşmani căzuţi la fund, unul peste altul.

Dinspre Răsărit, un ciob de lună se ridică din întunericul des al pădurii. Pe nesimţite aerul se răcise. Femeile tremurau uşor. Încordarea în care ascultaseră, ele şi bărbaţii, îi ţinea pe toţi într-o neîntreruptă trezie. Se minunau de asemenea sălaşe, atît de bine ocrotite şi se întrebau cu teamă ca dinaintea unei porunci care le depăşea puterile: Cine să ridice

sălașele? Cine să sape de jur împrejur șanțuri atît de lungi, atît de late, atît de adînci?

Nu se luă nici o hotărîre. Dar mai era nevoie? Toți știau bine că sălașurile trebuiau ridicate, șanțurile trebuiau săpate.

Femeile se ridicară pîlcuri-pîlcuri și se îndreptară încet, cu pruncii în brațe, pe umeri și în desagi spre focurile care mijeau încă în tabăra din pădure. Pe urmele lor se îndreptau osteniți bărbații, șoptind în taină cu bătrînii.

Podeaua Marelui Vrăjitor, a Vrăjitoarei, cu idolii în fund, fu înălțată de purtători.

Pe urmele lor mergeau agale Căpetenia de luptă și Căpetenia de pace.

— Mi se pare, zise încet Căpetenia de pace spre a nu mai fi auzită de nimeni, că șanțurile ne vor închide și pe noi în sălașe...

Căpetenia de luptă se opri deodată, îl privi drept, apoi încruntat, se repezi după Marele Vrăjitor, după Vrăjitoare, după idoli, a căror podea se depărtase. Strigă apoi spre Căpetenia de pace care rămăsese în urmă:

— Aruncăm un trunchi peste șanțuri! Aruncăm un trunchi!

În zilele următoare oamenii părăsiră pădurea.

Se adunară apoi în jurul noii încăperi largi cu pereți de chirpici și coperiș de stuf în care, cu dansuri, strigăte și neobișnuită îmbuibare de cărnuri de vînat, jumătate crude, fură mutați idolii de piatră.

Tot aci se adăposteau acum Marele Vrăjitor și Vrăjitoarea, care alesese locul anume dimpreună cu cele două Căpetenii, nici prea departe de pădure, nici prea aproape de ape și stufăriș.

Pe pămîntul bătut, purtătorii podelei ridicară nu-

maidecît vatra de lut pentru fiertura hranei şi a buruienilor de leac.

Cîţiva din seminţia Ţapului începură a căra din pădure ramuri tinere, bine răzuite, pentru pereţii sălaşelor de jur împrejurul adăpostului celor doi Strămoşi. Dar fură opriţi numaidecît de strigătele Vrăjitoarei, în vreme ce Marele Vrăjitor, îngreuiat de cărnurile grase, adormit, sforăia de o noapte şi o zi fără întrerupere. Vrăjitoarea se sfătuise în amănunt cu cele două Căpetenii, mai mult prin graiul degetelor şi mîinii, spre a nu fi auziţi.

Înainte de orice alt sălaş trebuiau săpate uriaşele şanţuri de ocrotire! Altminteri, la ce ar fi folosit sălaşele?

Oamenii înţeleseră cu uşurinţă şi se grăbiră cu muncile — să nu-i apuce vremea ploilor. Trudiră laolaltă şi femeile şi copiii mai răsăriţi.

Munca fu crîncenă. Cu topoarele noi pe care şi le făureau la groapa din dîmbul de dincolo de iaz, unde dăduseră peste o cremene fumurie, săpară — după măsurătorile Căpeteniei de luptă — întîiul şanţ mai mic. Munciră astfel fără întrerupere de la începutul verii pînă tîrziu în toamna prelungă şi secetoasă.

Bărbaţii săpau gîfîind, femeile şi copiii cărau pămîntul în desagi, apoi în coşuri lungi şi late, de răchită împletită, la care se înhămau flăcăii şi fetele mai voinice. Cînd nimereau în adînc un ciot de rădăcină veche, se mai spărgea cîte un topor şi păgubaşul se oprea istovit, privea la cerul albastru, ofta şi întreba pe vecinul dinainte sau dinapoi:

— S-or mai întoarce bătrînelul şi bătrînica, trimişi la seminţiile din Răsărit să afle dacă şi la ele s-a schimbat datina înmormîntării din tinereţe?

— S-or întoarce! S-or întoarce! făcea vecinul oprindu-se din muncă, ştergîndu-şi cu un braţ o dată cu sudoarea şi pictura feţei.

Cel cu toporul spart se ridica din şanţ, rezemîndu-se cu palma de margine şi se depărta bodogănind.

— S-or întoarce.. S-or întoarce... De nu le-o fi tăiat calea niscaiva urşi cu ursoaicele şi puii lor, ieşiţi din vizuină...

Pînă la dîmbul de piatră, de unde se auzea în toată valea pocniturile cremenei ciocănite, bătrînul istovit îşi tot răsucea gîndurile:

— S-or întoarce... S-or întoarce... De nu i-o fi oprit în drum vînătorii de oameni... De nu i-o fi tăiat, de nu i-o fi fript şi mîncat. Norocul celor mîncaţi: Acum se preumblă prin ţăriile nevăzute ale Strămoşului! La dîmbul de piatră bătrînelul se pomenea spunînd cioplitorilor grăbiţi: Nu se mai întorc! Nu se mai întorc bătrînul şi tovarăşa lui, plecaţi la seminţiile din Răsărit! Au fost păstraţi în mijlocul lor! Au rămas acolo!

Băiatul şi fata, oropsiţi de vechea datină, se întîlneau adesea la căratul crengilor din pădure şi al pămîntului greu din şanţul întîi. Işi vedeau, îşi ştiau chipurile neacoperite de culori şi se ruşinau. Işi aruncau priviri piezişe şi căutau a se pierde printre ceilalţi.

Lutul cărat din şanţ era adunat la un loc, căci trebuia să slujească la ridicarea pereţilor şi vetrelor viitoarelor sălaşe, deosebite pentru fiecare seminţie.

Cîteva coperişe de crăci de care fură legate snopuri groase şi lungi de papură se prăbuşiră într-o noapte, acoperind femeile şi copiii din seminţia Ţapului. Erau coperişe blestemate. Ele fură arse, după

cuvîntul Marelui Vrăjitor, locul fu descîntat o zi şi încă o zi, apoi se ridicară alte coperişe, sub priveghe-rea pricepută a Căpeteniei de pace.

La căderea zăpezii, sălaşele ocrotite de întîiul şanţ puteau cuprinde aproape în întregime cele două seminţii. Rămaseră în vechea tabără din pădure cîţiva încărunţiţi şi cîteva babe, împreună cu vreo cîţiva bărbaţi mai dîrzi dedaţi cu frigul. Făceau de pază. Şanţul dintîi nu înconjura încă toată aşezarea şi prin locul deschis se puteau strecura jivinele flămînde ale codrului, dacă nu chiar vînătorii de oameni ajunşi pînă la valea Marelui Fluviu.

Fu o iarnă grea şi lungă. Frunzele adunate pentru animale în timpul verii nu fură îndestulătoare. Lipsite de adăpost, cele care fură trase în sălaşe mai scăpară cu viaţă. Cea mai mare parte pieriră de frig şi de foame. In primăvară, spre a nu lăsa iezii să moară fură îngăduiţi la ugerul caprelor, iar copiii seminţiilor rămaseră mai toţi fără lapte.

Se amînă săpatul şanţurilor de ocrotire. Pămîntul mustea încă de zăpada de curînd topită. Oile, caprele ieşiră din sălaşe după întîii muguri, întîile fire de iarbă. Numai purceaua şi puii ei friguroşi fură păstraţi într-un colţ al sălaşului seminţiei Berbecului.

Din nămolurile văii Marelui Fluviu, puţinele reptile grase începură a căuta pe mal căldura firavă a razelor soarelui, încît erau vînate cu uşurinţă pînă şi de copiii mai mari, cu cîte o rămăşiţă de suliţă cu vîrf de piatră ascuţită.

Marele Vrăjitor la un sfat de seară sună din cornul berbecului şi strigă oamenilor de la înălţimea podelei :

— Mi-a poruncit Strămoşul cel nevăzut noaptea trecută, în vis, să nu ne mai pierdem vremea cu

acele cîteva oi şi capre care ne-au mai rămas. Dacă om tot înmulţi vitele, cine o mai vîna? Cine? Işi dădu cu dosul palmei peste buzele unse de grăsime afumată, ospăţul lui de dimineaţă şi de seară. Şi urmă, vorbind de rău, oile, caprele: Ele sînt acum numai de pagubă şi nu folosesc la nimic. Ba ne amintesc şi de foamea, de sărăcia de altădată. Toată vara îşi pierd oamenii vremea să le adune frunze şi ramuri, de s-a uscat jumătate din pădure. O să se usuce toată! O să se usuce! Tăcu, înghiţi şi urmă: Strămoşul nevăzut al Berbecului în mînă cu o papură mi-a poruncit în vis să rămînem la vechea noastră îndeletnicire de vînători, să nu mai umblăm după tot felul de poame şi buruieni, asemenea unor nevolnici.

— Asta cam aşa e! rîse încet Căpetenia de pace care şedea pe un buştean şi mută lungul lui toiag noduros în mîna cealaltă. Au pus femeile în pămînt în jurul sălaşelor tot felul de buruieni cu rădăcină gustoasă şi nu mai umblă să le caute prin pădure. Eu găsesc că nu e rău! Nu e rău! Numai cu păsările care au început să cotcodăcească prin sălaşe, prin copaci, prin toate împrejurimile nu mă prea împac. Cînd sînt grăbit, mereu mă lovesc de ele!

Şi rîse iar, blajin.

— Sînt bune ouăle! Bune ouăle! chicotiră şi cîteva femei.

Cu faţa înnegrită de funingine, împodobit cu tremurătoare pene colorate de cocoş, vîrîte sub coarne, Vrăjitorul nemulţumit întoarse albul ochilor către Vrăjitoare, acum umflată şi ea ca o mică reptilă:

— Ţie nu ţi s-a arătat Strămoşul Ţapului, în mînă cu o trestie?

Vrăjitoarea purta în părul strîns în creştetul capului o pană albă de găinuşă care se zbătea, se-ncovoia, ajungîndu-i şi gîdilîndu-i nasul şi-o ureche.

Cu mîna apucă tare pe Marele Vrăjitor de piept, îl zgîlţîi şi răcni la el:

— Trezeşte-te! Freacă-te la ochi! Nu vezi că încă dormi? Duhul rău ţi-a trimis amăgirea cu papura! De atîta îmbuibare te-a părăsit şi Strămoşul cel nevăzut! El nu poartă papura-n mînă!... Şi întorcîndu-se către cele două seminţii tulburate: N-aveţi nici o grijă! Îl descînt eu! Dar mai întîi îl pun două săptămîni la post de legume fierte, să se topească slănina rea din el. Ca să i se ivească iar duhul cel adevărat al Berbecului!

— Hi! Hi! Hi! Ha! Ha! Ha! răsună deodată valea pînă departe.

Seminţiile erau bucuroase să-şi păstreze animalele, deşi nu ştiau cum. Locul între sălaşe era cam strîmt. Vecinătăţile erau ale apelor, ale codrului. Nici prea multe buruieni de hrană nu puteau fi strînse aci.

Vînatul şerpilor nu era prea uşor. Cu deosebire vara, cînd se trăgeau în nămoluri. Adesea veneau şi femeile şi ajutau. Suliţele de piatră se spărgeau în unele piei prea groase, zgrunţuroase şi vrăjitorii lipsiţi deodată de arme erau înşfăcaţi de cîte o reptilă mai tînără, mişcîndu-se repede prin ape.

Vrăjitoarea îşi da şi ea seama că jertfirea animalelor nu era o socoteală bună. Căci cine putea cunoaşte înfăţişarea zilei de mîine? Carnea din smîrcuri se va împuţina, fără îndoială. O uscăciune neaşteptată ar putea stîrpi seminţia şerpilor. De mult şi femeile le adunau ouăle mari, hrănitoare.

Vînătoarea în fundul codrului nu era totdeauna prielnică. Bourii se răreau şi fiarele mai mărunte nu mai îndestulau cele două seminţii.

— Păstrăm oile, păstrăm caprele, auzi tu? strigă Vrăjitoarea către Strămoşul cel văzut al Berbecului, ciucit pe vine şi pipăindu-şi coarnele cu nemulţumire.

Marele Vrăjitor dete din cap c-a înţeles şi cu mîna făcu semn femeilor, bărbaţilor, să se ridice să plece. Un bătrîn priceput cu deosebire la cioplitul pietrelor, înalt şi uscăţiv, ridică mîinile zdrelite şi ceru îngăduirea să vorbească. Se sfătuise în timpul lucrului cu tovarăşii lui şi ajunseseră la încredinţarea că animalele puteau fi duse la marginea de răsărit a văii, unde începea lunca cea rară, cu iarba deasă şi tot felul de buruieni. Iar copiii Ha şi Hi, în seama cărora se aflau animalele, s-ar ocroti la vreme de nevoie în văgăuna malului învecinat. Era şi apă curată acolo, împrejmuită de trestii. Căci şi aşa, mai mult pe acele meleaguri îşi trec vremea ruşinaţi de chipurile lor prea albe.

— Şi cu ce veţi hrăni oile, caprele în vreme de iarnă? întrebă Vrăjitorul.

— Cu ce hrănim animalele iarna? întrebă şi Vrăjitoarea pe cioplitorul care sta cu mîinile ridicate şi cu fruntea plecată.

Răspunsul veni tîrziu:

— Asta nu ştiu! Asta ştie Ha! Asta ştie Hi!... Ei sînt cu oile, cu caprele...

În batjocură Marele Vrăjitor făcu şi el, rînjindu-şi colţii ferăstruiţi:

— Hihihi! Hahaha!...

Bărbaţii din spatele femeilor, rostiră deodată într-un glas:

— Ştie Ha ! Ştie Hi !

Marele Vrăjitor se ridică furios, sună de trei ori din cornul Berbecului şi scoţînd din cap coarnele Strămoşului ameninţă seminţiile.

— La sălaşe ! La sălaşe !... Duceţi mîine oile, duceţi caprele !... Să mănînce iarbă şi buruieni ! Să mănînce frunze ! Pînă s-or umfla ! Plecaţi la sălaşe !...

Înfricoşaţi, nedumeriţi, oamenii se ridicară şi se depărtară încet spre adăposturile lor.

Trecuse de miezul nopţii.

Ostenit de furii şi necaz, Marele Vrăjitor adormi îndată.

Vrăjitoarea îşi scoase pana albă, îşi muie palmele în vasul cu seu şi îşi unse bine faţa, înainte de culcare.

Abia aţipi, cînd din preajma sălaşului, unde vegheau cu rîndul cei patru paznici, izbucni deodată strigătul subţire :

— Cucurigu !...

Era cocoşelul care vestea al treilea pătrar al nopţii, timpul cînd trebuia să se schimbe paznicul.

Alte trîmbiţe, nu prea depărtate, îi răspunseră. Erau cocoşeii din sălaşele apropiate, care vesteau neamului orăteniilor că erau şi ei de veghe. De departe, foarte departe, din cealaltă margine a văii Marelui Fluviu ajunse deodată pînă la auzul Vrăjitoarei, prin tăcerea răcoroasă a nopţii de vară, trei trîmbiţe de cocoşi, aproape în acelaşi timp :

— Cucurigu !

Erau vestitorii de la marginea de răsărit unde se adăposteau cei doi copii oropsiţi, Ha şi Hi, cînd nu se înapoiau la sălaşe.

PÎINE!... PÎINE!...
sau
OILE DESCOPERĂ GRÎNELE

În dimineaţa în care bătrînul cel înalt şi uscăţiv dimpreună cu cele două mame nefericite mînară mica turmă sub mal pînă-n cealaltă margine a văii, de unde începea lunca pe colina cea lină, nu găsiră pe nimeni la vizuină. Oile abia putură fi ţinute laolaltă, grăbite să năvălească în fînul uscat şi necosit de la poalele luncii.

Una din femei intră în vizuină să puie la adăpost carnea afumată din ajun şi păstrată-n frunze mari, adusă copiilor. Cealaltă se opri în apropiere, sub doi pari înfipţi în pămînt, uniţi sus între ei de o stinghie, de care atîrnau fire lungi de papură — împletitoarea fetei.

Dar femeia care intră în vizuină se poticni după numai cîţiva paşi şi se pomeni cu tălpile pe un aşternut moale, fîşîind mătăsos. Se sperie, gîndind că nimerise peste vreo ciudată, lătăreaţă dihanie de apă, strecurată acolo în lipsa copiilor şi adăstîndu-şi prada. Ţipă o dată scurt, ieşi în fugă, privind înapoi să vadă dacă nu cumva era urmărită.

Bătrînul cioplitor băgă de seamă că turma păştea cu nesaţ şi iarba uscată! Caprele se ridicaseră cu picioarele din faţă pe copacii din luncă şi smulgeau lăştarii lăptoşi. D-apoi dacă e aşa, să mîie el oile în iarba verde, iar fînul uscat să-l rupă şi să-l păstreze pentru la iarnă, cînd nu se mai află nicăieri nici o verdeaţă...

Şi mînă mica turmă sus, dincolo de lunca rară, pînă-n mijlocul pajiştei verzi.

— Hi!... strigă mama fetei.

— Ha!... strigă şi mama băiatului, amîndouă cu palmele la gură să meargă sunetul drept, departe.

Dar nu veni de nicăieri nici un răspuns. Numai pădurea dinspre sălaşe trimise înapoi, ca o îngînare, ecoul strigătelor:

— Hiiii... Haaaa...

Tîrziu se ivi din dreapta, urcînd coştişa lacului împrejmuit de trestii, papură şi alte buruieni de apă, fata cu şoldurile înfăşurate într-un soi de veşmînt scurt de papură împletită, pe umăr cu o grea încărcătură de beţe verzi din care picurau pe pieptul, spatele şi picioarele ei picături mari de apă.

— O jivină în adăpost! Nu intra! Cînd o calci face încet şşş — dar pe urmă vrea să muşte! zise repede mama.

Fata surîse. Ostenită, aruncă la picioarele celor doi pari înfipţi în pămînt sarcina de beţe şi şterse cu o mînă sudoarea frunţii.

— Nu e nici o jivină înăuntru, mamă, e numai un aşternut de papură împletită.

La împletitoare lucrau şi fetele, şi mamele din sălaşe. Dar ele împleteau firele lînei smulse de pe spinarea oilor — ca să fie mai moale — amestecate şi cu fire de păr de capră, mai trainice. Lîna, firele de păr de capră erau puţine şi o împletitoare ajungea numai bine întregului trib, care se înveşmînta la nevoie mai mult în scoarţe bătute bine din coajă de arbori şi înnădite cu fire răsucite, din unele soiuri de copaci fibroşi. Blană de urs sau de lup, blană de capră sau berbec, numai cîţiva apucau.

În singurătatea şi nevoia ei, fata folosea acum papura, rogozul şi după ce scutura de boabe pămătuful cînepei pentru păsările prăsite folosea şi firele

tulpinei smulse de-a lungul, ca legătură. Munca nu era grea, numai prea migăloasă, degetele şi mîinile fetei erau zgîriate pe alocuri pînă la sînge.

Dar zărind pe bătrînul cel uscăţiv îngenunchiat în iarba uscată, pe care o smulgea de zor, ea îşi puse mîinile în şolduri şi începu să strige furioasă:

— Nu! Nu! Că smulgi şi rădăcinile! La anul nu mai creşte!

Bătrînul se ridică anevoie din şale, gîfîind de osteneală, cu braţele încărcate de cîteva smocuri de fîn rupt cu greu.

Se ruşină. Căci fata avea dreptate. Ea văzuse de aproape cum creşte şi se-nmulţeşte iarba.

— ...Dar cu oile ce cauţi aici? mai întrebă fata, privindu-l drept în ochi.

Răspunse mama băiatului, ţinînd încă pe umăr vasul de lut în care adusese lapte dulce de capră:

— Să caute de ele Ha!... Să le pască-n luncă! Nu e treaba lui? A voastră?

Fata privi o clipă-n jos, gînditoare.

Ca şi surorile ei de la sălaşe, fata săpase o groapă nu departe de vizuină, ridicase un cuptor de pămînt galben şi alături adunase, curăţise de pietricele lutul gras. Pusese lutul pe o lespede mică de piatră, şi îşi rotunjise cu palmele oalele de trebuinţă.

Avea de gînd să ceară bătrînului o custură ascuţită de piatră, pentru a împodobi cu dungi şi ridicături, după obicei, înainte de a le pune în cuptor, la ars, vasele care-i lipseau.

— Şi Ha unde e? întrebă nerăbdătoare mama băiatului.

Puse vasul cu lapte jos, între labele picioarelor.

Fata arătă cu capul înspre Marele Fluviu.

— S-a dus într-o scorbură de salcie departe, prin

ostroavele de trestie. A văzut păsări mari, albe, cu ciocul roşu şi altele mai mici, cu pene pestriţe şi albastre care n-au dinţi, nu muşcă, zboară deasupra capetelor noastre, nu ne fac nici un rău şi apoi se întorc în baltă. Ha caută cuiburile să le ia cîteva ouă. Vrem să le punem la clocit. Poate or rămîne şi păsările de baltă alături de găinuşe.

Fata, la stinghiile de lemn, începu a împleti o nouă rogojină.

— Ce nevoie aveţi de atîtea împletituri? întrebă nedumerit bătrînul cel uscăţiv.

Hi rîse-ncet, cu amărăciune parcă. Apoi răspunse:

— Noi sîntem copii uitaţi. N-avem blana oilor şi caprelor, ca voi, ocrotiţii Strămoşului. Cu ce să ne-nvelim cînd or începe ploile şi ninsorile? Iarna trecută am stat tot în fundul sălaşului, în jurul focului. Iarna ce vine e nevoie să umblăm afară, să îngrijim orăteniile. Dar poate că vom ispăşi în curînd! Şi Strămoşul cel văzut ne va ierta şi ne va primi între voi, sub puterea lui. I-am trimis pene colorate de cocoşel şi pene albe de găinuşă, şi de curînd un snop de morcovi dulci.

Fata se repezi pînă la intrarea vizuinii, unde se afla pe două pietre mari un buştean cu miezul ars şi golit. Cu ciocanul de piatră de alături Hi începu a bate un fel de toacă, întreruptă cînd şi cînd. Buşteanul sună înfundat ca o tobă şi pădurea trimise şi ea din adîncuri un ecou înfundat.

Intorcîndu-se către musafirii ei, fata rîse:

— El aude că-l chem, de-ar fi tocmai la malul apelor. L-am chemat să vie numaidecît, că e mare bucurie!...

Fata îi pofti în vizuină, aprinse un foc de găteje, dete deoparte lespedea de piatră care lăsa fumului

ieşire în afară şi pregăti în cîteva oale carnea, laptele, ouăle.

— Morcovi nu ne dai? întrebă pofticios bătrînul.

Fata aduse din fundul vizuinei o rădăcină cărămizie şi întinzîndu-i-o:

— Pe celelalte le păstrăm pentru la iarnă.

Ha veni în fugă, aducînd într-o desagă de piele de vulpe ouă de raţă, ouă de gîscă — pe care le arătă cu mîndrie.

— Haha!... rîse el ciucindu-se lîngă foc. Pînă o ninge cred că prăsim şi păsări din ouăle astea! Să poftiţi să le mîncăm fripte!

— Numai să nu-ţi zboare din mînă, să se-ntoarcă iar la cuibul din baltă, hihihi! rîse fata de el.

Rîseră şi cele două mame.

Dar bătrînul cioplitor ridică o mînă şi grăi:

— Aşa e, aşa cum spune fata! Cu vînatul zburătoarelor merge mai greu decît cu al alergătoarelor. In munte pe vremea vînătoriei, moştenisem de la Strămoşul cel văzut, părintele celui de azi, două tăblii pe care zgîriasem cu un colţ de piatră chipul unui cerb cu picioare şi coarne şi apoi o cerboaică şi puiul după ea. Era de ajuns să scoatem tăbliile în pădure, să le dăm ocol de trei ori pe ciucite, şoptind numele fiarei pe care doream s-o vînăm — şi ea venea singură drept în vîrful suliţelor noastre.

— Nu prea venea vînatul! Nu prea venea vînatul! dădu din cap mama băiatului.

Bătrînul se-nfurie, tuşi, vru să se ridice, dar se poticni în propriile-i picioare şi rămase pe loc.

— Cum era să vie? se repezi el, înecat de necaz. Cum era să vie vînatul? Că noi nici gropi nu săpam adînci, cu ţepoaie în fund pentru lupi, ci numai pe-atît! Şi arătă mîna pînă la cot. Iar lupii şi

porcii sălbatici de lut ars îi uitam acasă pe vatră, în loc să-i luăm cu noi la vînătoare, zise bătrînul și vîrînd degetele în oală, scoase o bucată de grăsime fiartă. Ehei! strigă el deodată, amenințînd cu grăsimea deasupra capului. Vînătorii pricepuți se pregătesc din vreme pentru vînat! Ei postesc cîte două și încă două și încă două zile — ridică cinci degete, apoi le-nchise în palmă și mai ridică pe cel mic — iar femeile lor stau toată vremea vînatului cu fața la perete, ascunse bine în sălașe. Și cînd oamenii se duc în pădure cu sulițe și topoare, pun pe față chipul fiarei pe care vor s-o vîneze, botul cu urechile ursului, coarnele cerbului, colții porcului mistreț. Așa e — se-ntoarse el către mama fetei — că vînatul atunci nu mai are încotro și cade în puterea vînătorilor?

— Așa e! Nu mai are încotro! adeveri femeia, punînd repede cu degetele un tăciune răzlețit mai aproape de oala fierbinte.

Bătrînul înghiți repede grăsimea, apoi lungindu-și gîtul și trăgîndu-l la loc, urmă:

— S-a dus, s-a dus vremea vînatului! Noi nu ne mai pricepem la vînat ca altădată. Poate și de aceea s-a împuținat. După doborîrea fiarei nu mai stă nimeni să joace în jurul ei și vînătorul priceput să vie să-ngenunche apoi alături și să roage Duhul fiarei răpuse să ierte pe vînător, că numai de nevoie i-a vărsat sîngele, unde viețuiește viața. Așa e că nu mai înghenunche nimeni lîngă lup, lîngă veveriță, lîngă urs?

— Nu mai îngenunche nimeni! adeveriră împreună cele două mame.

— Și văd acum că femeile de la sălașe adună buruienile pădurii în preajma șanțului celui mare,

dinafară, umplut cu apă, ca să le aibă la îndemînă, să nu mai bată codrul căutîndu-le. De parcă omul e făcut să mănînce numai buruieni fierte!

— Cînd nu e carne, sînt bune şi rădăcinile. Bune, bune! zise tare mama fetei, care adunase şi ea cîteva soiuri de buruieni cu rădăcină hrănitoare pe un petic de pămînt ocrotit cu pietroaie, dinaintea sălaşelor seminţiei ei.

— Bune şi rădăcinile, încuviinţă bătrînul. Moşnegii fără dinţi trag mai mult la fierturi de buruieni. Dar tot mai bună vînătoarea! Pe vremea mea, cînd ne întorceam de la vînat... Că aveam şi noi tăblii acoperite de reni scrişi cu vîrful pietrei.

— Atunci de ce pătimeam de foame? îşi aduse aminte una din femei.

Cioplitorul se scărpină în barbă, se strîmbă ca de ceva acru şi răspunse:

— Noi aveam tăblii cu reni şi renii se trăseseră de mult spre Miazănoapte! Cum era să vină urşii sau lupii sau măcar veveriţele şi vulpile către tăbliile care n-aveau pentru ele nici o putere?... Şi Strămoşul cel văzut nu s-a gîndit la asemenea lucru! Nu s-a gîndit niciodată!... Apoi domolindu-se: Bănuiesc că n-a venit să-i spuie-n vis Strămoşul cel nevăzut, anume ca să ne pedepsească pentru păcatele noastre şi să pierim. Că a şi trimis împotrivă-ne pe vînătorii cu arcuri — şi aşa că a trebuit să fugim încoace.

Fata se ridică şi aduse dinaintea cioplitorului lespedea învecinată:

— Scrie aici o pasăre mare, albă şi o pasăre mică, pestriţă, cu pene albastre, din cele care trăiesc în baltă.

Şi în vreme ce toţi ceilalţi începură a se ospăta, cioplitorul scrise încet pe lespede cu-n vîrf de piatră o gîscă sălbatică, întinzînd aripile în văzduh şi sub ea două raţe plutind pe un mic lac, împrejmuit de trestii şi liane.

— Nu sînt bine încredinţat, zise el apoi pe gînduri, dacă raţele şi gîştele din împrejurimi vor zbura numaidecît încoace, în adăpostul vostru, căci lucrul meu e încă nevrăjit. Se trase şi el alături de bucate. Dar una pot să vă spun cu încredinţare! făcu el ridicînd o mînă. Dacă prăsiţi aici din ouăle lor gîşte şi raţe, dacă le dăţi în fiecare dimineaţă grăunţe culese de pe tulpinile bălţii şi apă curată, apoi chiar dacă or zbura ele iar peste trestii, seara s-or întoarce neapărat încoace la voi!... Cum fac şi păsările aciuate la sălaşe... Vîrî mîna-n oală şi duse la gură bucata de carne care-i rămăsese. Dar abia îmbucă odată, că sări ca ars. Oile!... Oile!... strigă el şi se repezi afară, urmat de toţi ceilalţi.

Turma neobişnuită cu asemenea belşug, se risipise pe o mare întindere. Caprele frînseseră copacii mai tineri spre a ajunge la ramurile fragede, ba un ied se urcase într-un pom şi rămase agăţat între două crăci umede. După ce se ospătă bine, începu să behăie cu necaz, neştiind cum să ajungă la mama lui care se depărta. Berbecii turmei nu se mai vedeau. O apucaseră care-ncotro, urmaţi de oile care acum smulgeau numai cîte un fir de iarbă şi porneau înainte mestecînd de zor.

Cu strigăte, aruncînd cu uscături spre a le tăia calea, femeile şi cioplitorul izbutiră după multă alergătură să adune o parte din mica turmă.

Se întoarseră la adăpost unde fata şi băiatul bă-

ţeau ţăruşi în pămînt şi împleteau cu mlădiţe de răchită verde un început de ocol de animale.

— ...Nu sînt toate!... Nu sînt toate!... striga mereu cioplitorul lovindu-se peste coaste cu palmele, în piept cu pumnii.

Femeile mînau din urmă, în mîini cu ramuri lungi, smulse din fugă, oile şi caprele. Strigară şi ele cu glas mare către fată şi băiat:

— Nu sînt toate!... Nu sînt toate!...

Băiatul ajută cioplitorului şi femeilor să vîre turma în ocol, apoi o rupse la fugă spre apele Marelui Fluviu, unde ştia o limbă de pămînt înaintînd adînc, deasupra apelor revărsate, acoperită mai tot anul cu ierburi, buruieni şi tot felul de păioase înspicate. Se opri şi strigă spre cei rămaşi în urmă:

— Tăiaţi din marginea luncii iarba uscată şi aruncaţi-o în ocol, să nu fugă oile iar! Le găsesc eu şi pe celelalte, numaidecît!

— Tăiaţi, nu rupeţi iarba! zise fata cu asprime.

Şi le arătă cuţitele lungi de piatră.

Apoi o rupse şi ea la fugă pe urmele băiatului să-i dea o mînă de ajutor, să adune şi să mîie-ncoace pîlcurile rătăcite.

„Numai de nu s-or fi înecat!" gîndi ea gîfîind şi ridică din fugă, asemenea flăcăului, o cracă lungă.

Soarele da în asfinţit. Apa Marelui Fluviu curgea acum parcă mai repede, cu dungi de lumini roşiatice pe alocuri, cărînd parcă lespezi şi grinzi de aur pe care le rostogolea, le îneca, le scotea iar la lumină şi iar le îneca...

Auzul fugarilor fu deodată izbit de murmurul înfundat al valurilor. Se apropiau de limba de pămînt, a cărei vedere o acoperea încă o luncă deasă de trestie înaltă.

Băiatul fugea cu paşi mari, în salturi largi, fata cu salturi mici, dar mai repezi — şi-l ajunse tocmai la celălalt capăt al pragului de papuri.

Băiatul se opri. Pe limba de pămînt uscat nu se vedea nici o vieţuitoare. Apele din jur se trăseseră de la sine în albia Fluviului după atîtea luni secetoase, lăsînd în urmă un mîl gros în care crescuse

pe toată întinderea, cît putea cuprinde ochiul, o ciudată pădurice de paie, din care unele îşi ridicau pînă la un stat de om spicul cu ţepi.

Fata fugi înainte, ocoli limba de pămînt şi abia la capătul ei zări parcă o mişcare în lanul des al paielor pe care începuse a le clătina adierea vîntului de seară.

— Oile!... Caprele!... S-au înecat!... strigă ea, mişcînd o mînă către flăcău, fără a întoarce capul spre el.

Pe urmele unui berbec şi ale unui ţap, oile şi cîteva capre se-nămoliseră înaintînd cu greu, dar smulgînd cu furie şi mestecînd cu nesaţ paiele încă

verzi unele, paiele de mult aurii, spicele încărcate de boabe.

Băiatul ajunse fata și amîndoi rămaseră tăcuți alături, privind îndelung la nesocotința acelor animale, care pentru un dumicat erau gata să-și piardă viața.

— Trebuie să fie gustoase paiele cu spicele lor, făcu fata cu ochii mari la rîvna unei oi care mesteca pieziș de zor, smulgînd, înainte de a fi înghițit pe celelalte, spicele învecinate.

— Dulci trebuie să li se mai pară boabele! adăugă băiatul.

— N-or fi otrăvite?

— S-ar putea să li se umfle numai pîntecele și pînă la noapte să crape, lacomele! răspunse băiatul. Lacomele! Lacomele!

— Nesățioasele! ocărî fata.

Și fără a mai sta pe gînduri, băiatul părăsi limba uscată de pămînt, intră în nămol pînă la gleznă, făcu un ocol spre a nu speria animalele, și a le mîna înapoi. Se pomeni în nămol pînă la genunchi. Fata vru să-l urmeze, dar băiatul îi făcu semn:

— Ia-o pe partea cealaltă!... Taie-le calea dinspre papură, că acolo se-neacă de-a binelea!

Fata intră în nămol pînă la șolduri și se opri.

Dar nămolul nu era mai adînc. Pe fundul lui un prundiș de pietre și nisip făcu mersul ușor. Hăulind, aruncînd cu pietre, tinerii strînseră oile și le mînară înapoi pe limba de uscat. Ele nu voiră să se depărteze, ci priviră clipind spre lanul din care fuseseră alungate. Unele behăiră furioase.

Fata smulse un pai: era lung și cu rădăcini subțiri, înnămolite. Rîzînd, îl prinse-n părul strîns în creștet, cu spicul căzut pe o sprînceană. Mai smulse

un fir pe care şi-l legă după gît, cu spicul legănat în jos. Era mai viu decît podoabele, colanele de oscioare sau de lut ars.

Băiatul strivi şi frecă un spic între palme, suflă pleava să rămîie boabele şi gustă una.

— E ca o ghindă mică, dar cu miezul dulce! zise uimit către fată. Şi aruncînd în gură dintr-o mişcare boabele din palmă, le mestecă repede, cu plăcere.

Ieşiră din lan, plini de nămol. Alungară animalele către luncă şi se spălară în apa care gîlgîia între tufişele de trestii. Apoi băiatul, rupînd din luncă un ram, adună iar oile, caprele, mînîndu-le către adăpost.

Soarele coborîse dincolo de munţii care închideau zarea spre Apus. Fluviul îşi pierduse aurul şi mugea acum întunecat.

Băiatul se ajută şi cu glasul, spre a mîna mai repede mica turmă. La cotitura de unde începea pragul stufos al trestiilor, auzul îi fu atins de zgomotul înfundat al ciocanului de piatră, căzînd pe buşteanul găunos. Se opri să audă mai bine. Dar nu era numai sunetul cunoscut. După o pauză, loviturile ajunseră mai înfundate, mai groase, apoi după altă pauză mai subţiri.

Grăbi pasul spre adăpost, fără a se mai gîndi la fata pe care o lăsase în apa trestiilor.

— Oile!... Oile!... strigară voioase femeile, ieşindu-i în întîmpinare şi ajutîndu-i să le vîre în ocol.

Cioplitorul cel înalt ţopăia în jurul buşteanului pe care îl lovea mereu cu ciocanul, scoţînd după voie tot felul de sunete.

— De-acum, flăcăule, zise el, abia ţinîndu-şi răsuflarea, cînd ai să vii la jocurile noastre în jurul Strămoşului, după ispăşire, n-ai să mai ai nevoie să

te bați cu palmele pe spatele gol, cum ne batem noi de amar de ani. Că o să bat eu cu ciocanul trei buşteni goliți, unul înfundat la amîndouă capetele, altul numai la un capăt şi altul de loc. Trei tobe — trei sunete! Hahaha!... Ia priveşte!

Şi-i arătă cum înfunda pe rînd cu nişte pietroaie rotunjite un capăt al buşteanului, apoi pe amîndouă, spre a scoate sunete diferite.

— Hahaha!... rîse şi flăcăul.

— Hihihi!... răspunseră femeile.

Dar băgară de seamă că le lipsea fata.

— Unde a rămas? întrebă îngrijorată mama.

Băiatul îşi aduse aminte, surîse şi zise:

— A rămas în locul oilor! Cred că adună şi mănîncă boabe! Ii plac şi ei. Duceți-vă! Intr-acolo...

Şi arătă cu mîna.

Femeile găsiră fata încărcată cu snopi de păioase, fire de grîu amestecate cu fire de orz, de mei, de ovăz, de neghină, pe care le smulsese din nămol.

— Boabe bune! Ghindă dulce! le strigă fata de departe.

Şi le îndemnă să facă la fel.

Cu brațele, cu umerii, cu capul ascuns în snopii de grîne legați cu papură, se întoarseră toate trei la vizuină, dinaintea căreia bărbații aprinseră un foc mare.

Fumul alunga țînțarii, flăcările țineau departe jivinele care ar fi voit să se apropie. Innoptase. Intîiele stele de vară începură a-şi face semne în cerul albastru-închis.

Mama fetei mulse o capră şi fierse-n lapte cîțiva pumni de boabe alese din spicele cu țepi.

Cioplitorul care nu mai avea dinți buni, le găsi pe unele cam tari, altele amărui, altele cam iuți, numai laptele îi păru bun.

— Eu aş zice să alegem boabele după soi, făcu el mestecînd încet.

— Asta aşa e! Fiecare soi cu gustul lui! adeveri mama băiatului.

Fata alese atunci boabele cele mari, aurii, le pisă spre a le scoate făina ca la ghinda obicinuită, frămîntă pasta, apoi o vîrî în spuza încinsă.

Cînd o scoase, o mireasmă nemaicunoscută le desmierdă faţa.

— E bună!... făcu cioplitorul gustînd din pîine.

— Pita asta e dulce!... Zise şi mama fetei dînd din cap.

— Mîine să vii, moşule, cu toţi oamenii încoace! zise flăcăul hotărît. Să strîngem firele din nămolul apelor, pînă nu-şi scutură boabele! Ce vrei să mîncăm la iarnă? Că eu făină de ghindă în gură nu mai pun! Şi cu ce vrei să ne ţinem oile?

Cioplitorul lăsă capul în piept.

Femeile oftară fără voie.

Le veni în minte Marele Vrăjitor.

Ce va spune de toate aceste înnoiri Strămoşul cel văzut, Atotputernicul, Îngrozitorul?

ŞTII SĂ-NOŢI?

La sfatul de seară al celor două seminţii, Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea laolaltă cu cele două Căpetenii încuviinţară ca turma să rămîie pe tot timpul

verii în ocolul din margine, în seama celor doi tineri neispășiți. Mamele lor își luară sarcina să aducă de acolo la sălașe în fiecare zi pentru copii, bătrîni și bolnavi oale mari de lut, pe umeri, cu laptele caprelor și oilor. Iar bătrînul cioplitor trebui să făgăduiască a veghea ca la Luna Plină să fie tăiat un berbec și un țap pentru izbăvirea bătrînilor, iar la Luna Nouă alți doi pentru izbăvirea pruncilor nou-născuți: Jertfa de împăciuire a Strămoșului nevăzut.

— Așa! Așa! strigară toți deodată, bucuroși de înlocuirea jertfelor omenești.

— Ce facem cu fetele și băieții? Ce facem? Că le-a venit vremea nuntirii! șopti Căpetenia de pace către Vrăjitoarea care purta acum patru pene albe. Era nevoie de bărbați luptători și între luptători nu puteau intra decît feciori nuntiți.

— Pregătiți-vă fetele!... Pregătiți-vă băieții!... strigă Vrăjitoarea de pe podea în mijlocul adunării. Aduceți din pădure tobe tari, cu mai multe glasuri, așa cum v-a învățat bătrînul cioplitor.

Fetele se-ntristară deodată. Unele începură a plînge încet. Băieții săltară voioși, cu genunchii îndoiți, să nu fie văzuți de cei mari și se jucară împungîndu-se cu pumnul în coastă.

— Să pună Strămoșul cel văzut un soroc, ca să ne pregătim feciorii și fetele cum se cuvine! zise o mamă dînd din cap.

Și plecîndu-se dinaintea podelei pe acoperămîntul căreia se clătinau idolii negri cu coarnele înalte, sărută pămîntul dinaintea lor.

— Pe la malul țuguiat dinspre Apus nimeni să nu mai calce fără încuviințare! strigă deodată Marele Vrăjitor. Se uită malul amenințător! Mi se pare că e supărat.

— Da, da, malul amenință! încuviințară cîteva femei, care căutaseră buruieni pe acel loc.

— Să nu-l supărăm mai rău, să nu ne pomenim că vine malul încoace și se prăbușește peste noi!... adăugă și Vrăjitoarea.

De la o vreme Marele Vrăjitor clătina capul fără a-l mai putea opri. Vrăjitoarea punea această neputință pe seama lăcomiei mai mult decît pe seama Duhului nevăzut. Sub coarnele Berbecului pe care-l purta adus pe sprîncene, prinsese toate penele colorate care-i fuseseră dăruite. Cînd pomeni de malul supărat, capul porni a se clătina atît de repede, că Marele Vrăjitor se pomeni cu semnele Strămoșului, coarnele, pe nas și cu penele cocoșești zburînd în toate părțile.

Se ridică în capul oaselor, cu toată împotrivirea Vrăjitoarei care îl tot trăgea de cot să se lase în patru labe, și începu a strigă furios, răgușit:

— Penele! Penele!

Copiii adunară penele și mamele, cu smerenie, ferindu-le de răsuflarea gurii, le duseră și le puseră pe marginea podelei. Vrăjitoarea care izbutise a trage pe Marele Vrăjitor în patru labe, îi potrivi la loc coarnele Strămoșului și penele colorate dedesubt.

Apoi cu un semn spre stelele cerului, ea zise cu glas cîntăreț, mișcînd înainte și înapoi capul cu penele albe:

— Cînd cele trei stele se vor prelungi cu a patra și cînd linia lor se va întoarce de cealaltă parte, cu vîrful spre apele Marelui Fluviu, atunci ziua va fi lungă la fel cu noaptea și în cea dintîi noapte, nici mai mare nici mai mică decît ziua, obștea va nunti!

Bărbații tăcură încruntați. Dar femeile dădură chiote de bucurie. Începură a surîde și fetele, ciucite

în jurul mamelor, în vreme ce băieţii aruncau spre ele, căutînd să le nimerească, oscioarele şlefuite pe care fetele trebuiau să le-nşire pe fir de lînă răsucit, colanul lor de mirese.

Şi cu două degete, chicotind, băieţii traseră unul altuia de dinţii din faţă.

De a doua zi din zori, după plecarea unor bărbaţi la vînat şi a altor la hruba de piatră, fetele Strămoşului Berbec trecură în sălaşul Strămoşului Ţap, şi fetele Strămoşului Ţap în sălaşul Strămoşului Berbec, căci era oprită cu pedeapsa morţii unirea fetelor şi băieţilor din aceeaşi seminţie.

Din aceste sălaşe fetele nu mai aveau îngăduirea să iasă pînă-n toamnă, la săptămîna sorocită, a pregătirii miresei şi mirelui. Femeile pînă atunci trebuiau să bată pădurea, căutînd un soi anume de ghindă rotundă cu coaja tare, verde şi amară, dar cu miez uleios pentru hrana şi îngrăşatul viitoarelor mirese. Căci fata cea mai grasă şi cu nasul mai scurt era socotită cea mai frumoasă.

Şi mîncau fetele toată ziua la nuci, se îmbuibau cu cea mai grasă carne, umblau cît mai puţin, gemînd de saţ, sau stăteau întinse pe spate, în întrecerea îngrăşării. Seara, tinerii adunaţi înaintea închisorii fetelor se îndemnau la aruncarea suliţei, la spintecatul trunchiurilor de copaci, ba se luau şi la trîntă, izbindu-se, rostogolindu-se, pînă la al doilea cîntat al cocoşilor. Atunci dădeau chiot şi fugeau fiecare spre sălaşul seminţiei unde istoviţi, gîfîind, adormeau buştean.

Oamenii puşi la munca nouă, la făurirea armelor viitorilor bărbaţi şi a uneltelor mai mici pentru

viitoarele soţii, nu mai trecură pe la ocolul din margine, unde fusese mînată turma celor două seminţii.

Se abătea adesea pe la ei, de la dîmbul de piatră, unde muncea de zor să taie, să cioplească, să teşească tot felul de unelte, Căpetenia de luptă întovărăşită mai totdeauna de flăcăii pe care-i învăţase a mînui şi arcul, a trage cu săgeata la ţintă.

Alături de Căpetenia de luptă şi de ceilalţi flăcăi, tinerii năpăstuiţi nu se mai simţeau atît de singuri. Cu toată împotrivirea vechei datini, ei se aflau astfel tot în mijlocul obştei, alături de seminţiile lor. Ba flăcăii, la un semn al Căpeteniei, puseră mîna dimpreună cu el, tăiară paiele cu spice din nămoluri, le cărară în fundul vizuinii şi astfel strînseră laolaltă neaşteptata recoltă, hrana de iarnă a turmei, de care răspundeau dinaintea seminţiilor fata şi băiatul.

Pentru ei nu mai tăiară nici un pai, nu mai zdrobiră-n palme nici un spic, nu mai coapseră nici o pită la foamea lor. Căci sufletul le era acum ars de o mare nădejde: să ispăşească vina de a nu fi fost jertfiţi, să fie primiţi la săptămîna pregătirii mireselor şi mirilor, să fie dusă Hi între fetele Strămoşului Ţap, Ha între feciorii Strămoşului Berbec, să intre şi ei, Hi în rîndul femeilor, Ha în rîndul bărbaţilor.

Cînd focul se acoperea cu cenuşa lui, după cina cu lapte şi pită de ghindă, Ha de o parte a spuzei, cu mîinile sub căpătîi, părea a dormi. Hi de cealaltă parte, întinsă pe un şold, cu o palmă sub obraz, ţinea ochii bine închişi. Dar somnul cu toată osteneala zilei, nu se lipea de ei. Ii apuca astfel zorii zilei, frămîntînd tot felul de gînduri, tot felul de închipuiri, doar vor afla mijlocul de a îndupleca pe Marele Vrăjitor, de a cîştiga voia bună a Vrăjitoarei.

Abia acum, cînd aflaseră de la mamele lor că fetele și băieții de la sălașe începuseră pregătirile celei mai mari sărbători a vieții, Hi și Ha simțeau mai chinuitor singurătatea, blestemul care-i năpustea.

Nici păsările atît de gustoase ale pădurii, desălbăticite de ei, nici legumele cu rădăcina cărămizie, bună și hrănitoare, alese anume dintre cele cu rădăcina sălcie, nu ajutase la împăcarea Marelui Vrăjitor, nu le adusese iertarea.

Intr-o asemenea noapte fără somn, după ce ziua întreagă, pe o căldură pustiitoare, tăiaseră și căraseră fînul, proptindu-l cu ramuri lungi în stoguri înalte spre a nu fi luat și destrămat de vînt, băiatul întinse mîna peste focul stîns și nimeri brațul rece al fetei, umezit de lacrimi.

— Hi !... șopti el, dormi ?

— Nu, răspunse fata mai mult cu răsuflarea.

— De ce ?

— Am văzut aseară, cînd mulgea caprele, lacrimile mamei. Și de atunci ochii mei plîng și ei mereu și nu mă lasă de loc să dorm. Nu vreau să mai văd ochii mamei în lacrimi ! Nu mai vreau !

Și fata plînse tare.

Băiatul tăcu o clipă. O stea se ridicase dincolo de apele Marelui Fluviu, în piscul munților depărtați, albăstrii, și de sus o rază cădea acum înmulțindu-se în alte cîteva stele, între genele flăcăului.

Șopti către fată, cu toată fierbințeala răsufletului :

— Intr-acolo !... Spre steaua care se leagănă deasupra muntelui !... Raza ei străbate tăriile pînă la mine și iată vorbește ochiului, sufletului. Intr-acolo, Hi !... Trebuie să fugim într-acolo ! Și vom da peste alte făpturi omenești, care nu vor cunoaște

blestemul nostru, le vom duce leguma cea dulce, ouăle găinuşelor şi nu vom mai fi singuri, nu vom mai fi oropsiţi. Vom lua şi un coşuleţ din grînele cele noi, să le semănăm în vreun pămînt bun, să potolim cu pită caldă foamea acelor oameni.

Fata se-nălţă într-o mînă. Rămase gînditoare. Cum să-şi lase adăpostul unde se obişnuise, pe mama ei atît de mîhnită, oile, caprele pe care le-ndrăgise, găinuşele care o aşteptau dimineaţa, roadele atît de gustoase, pline de miresme, ale tufişelor acestei păduri ?

Şi poate dacă ar mai aştepta...

— E mare Fluviul, Ha ! E Fluviul cel Mare ! Cum să-l trecem ? El răstoarnă ca pe nişte coji scorburile de salcie în care plutim pe lac. Nu vom ajunge niciodată la munţii cei albaştri, zise ea mai tare, ridicîndu-se în capul oaselor şi privind cu ochii mari drept într-acolo. Nu vezi ? Licărul stelei celei mari care se aprinde şi se stinge, se stinge şi se aprinde, clipind ca o privire a cerului, e o momeală ! Nu simţi ? O înşelăciune ! Ne cheamă la pieire !...

Dar băiatul sări de la locul lui, ieşi sub cerul înstelat şi apoi cu ochii mari, fără a clipi, se uită lung la steaua din zare care se clintea, adia parcă în locul ei, ca o floare albă cu petalele despicate.

Cocoşeii din ramurile copacilor apropiaţi începură a trîmbiţa, a da din aripi, a gînguri apoi cu ciocul între găinuşele adormite.

Nu mai era mult pînă la ziuă.

Fata scobori spre lac. Gîndi că poate va trece pe la turmă Căpetenia de luptă. Avea de gînd să-i destăinuiască hotărîrea băiatului. Şi vor încerca amîndoi să-l întoarcă de la nălucirea lui. Să puie Căpetenia o vorbă la întîiul sfat al seminţiilor pentru

tinerii oropsiţi. Să se închine el şi ajutoarele lui, aducînd jertfe şi daruri Strămoşului celui văzut pentru înduplecarea Strămoşului nevăzut. Să ceară iertarea tinerilor nejertfiţi, de-ar fi să fie puşi acum la muncile cele mai grele, ei şi mamele lor prea vinovate.

— Vom intra şi noi în hora nunţii, Ha! zise fata voioasă către flăcăul care o urmase. In săptămîna pregătirii, să dăm fuga la sălaşul mamelor noastre! Nu ne va alunga nimeni! Prietenul nostru, Căpetenia şi flăcăii lui, vor înmuia inima Celui Tare şi Duhul nevăzut.

Băiatul dete din cap neîncrezător.

Incepu să se lumineze de ziuă. Şi ca o înfruntare, se aruncă şi el într-una din cele şase lotci care se iviră în preajma trestiilor cu oameni porniţi după şerpi. Pînă la amiază scormoniră în zadar cu ţepoaie lungi nămolurile adînci şi strîmte. Abia pe-nserat stîrniră din adăpostul lor doi şerpi greoi, bătrîni. Suliţele de piatră pătrunseră cu uşurinţă, dar jivinele avură destulă putere încă să răstoarne lotcile. Vînătorii începură a se bălăci în apa noroioasă, însîngerată, a se agăţa unii de alţii în spaima morţii. Unii căzură la fund. Numai cîţiva scăpară: cei care dînd fără încetare din mîini şi din picioare, avînd de ales între viaţă şi pieire, găsiră destulă putere spre a ajunge pînă la mal.

Unul din ei fu şi Ha, care ajunse la vizuină istovit, în ochi cu spaima morţii, dar pe buze cu surîsul biruinţei: plutise deasupra apei!

— Hi, zise el fetei, în vreme ce se usca la focul cinei, trebuie neapărat să mă mai arunc în apă, ca să pot pluti. Celelalte vieţuitoare cum plutesc?...

— Ele sînt vieţuitoare de apă, răspunse fata.

A doua zi, în mădulare cu spaima din ajun, băiatul luă totuşi fata de mînă şi o duse la marginea lacului.

— Acum voi pluti, zise cu hotărîre.

Şi dintr-o mişcare, băiatul se aruncă în lac, în vecinătatea trestiilor. Un alai de broaşte stîrnite începură a orăcăi furioase, căţărîndu-se pe cîte o frunză lată a nufărului alb. Un broscoi bătrîn, mai cutezător, privi de pe mal mişcările băiatului în valuri, apoi sări şi el mai deoparte, înotînd liniştit către mănunchiul de trestii din dreapta. Dar nu se scufundă, nici nu se urcă pe frunze, ci cu labele dinainte şi dinapoi întinse, pluti lin, se lăsă întors în bătaia apei, cu ochii bulbucaţi, mari deschişi către flăcău.

— Hi!... Priveşte cum pluteşte broscoiul! Cu picioarele întinse şi nu se-neacă. Parcă e o frunză verde! strigă băiatul.

— Pluteşte ca o broască, răspunse fata de pe mal cercînd apa rece cu piciorul, înainte de a se scufunda şi ea.

— Nu te mişca! Nu te mişca!... gîfîi băiatul cu ochii ţintă la broscoiul neclintit pe faţa apei line.

Şi Ha întinse deodată mîinile în apă, ridică picioarele de pe fund şi le destinse ca broscoiul. Voia să plutească şi el la fel. Dar greutatea trupului îl trase în adînc şi ameţit, cu picioarele din nou în nămol, scoase capul clătinîndu-l, după ce înghiţi o bună gură de apă.

— Broscoiul pluteşte!... strigă el supărat către fata niţel speriată şi care acum începuse a rîde. Eu de ce nu plutesc?

— Pentru că nu eşti broscoi, îl lămuri fata.

— Hahaha!... vru să rîdă şi băiatul, dar îl podidi o tusă, din pricina apei reci pe care o înghiţise.

— Tu nu vezi de ce pluteşte broscoiul? îi arătă fata cu degetul. El stă neclintit, cu capul tot în apă.

— Să fac la fel? întrebă el.

Dar fără a mai aştepta răspuns, întinse binişor braţele, ridică picioarele lungite, lăsîndu-şi capul la suprafaţa apei.

Fata îl văzu plutind cîteva clipe — apoi dîndu-se la fund încet, încet.

Cînd băiatul înălţa iar capul scuturîndu-l de apă, auzi glasul fetei care-i păru că vine de departe:

— Ai plutit!... Ai plutit!...

Şi bătu din palme.

Broscoiul plictisit pesemne de mişcările nesăbuite ale băiatului, îi întoarse spatele.

— Mi se pare că trebuie să ţin picioarele desfăcute, ca să plutesc mereu. Aşa le ţine şi broscoiul, zise băiatul scuipînd apa din gură.

Pînă la amiaz flăcăul nu vru să mai iasă din apă.

Fata îl lăsă jocului şi cu două coşuri de papură împletite fugi în pădure să adune degrabă căpşunile cele gustoase şi murele negre, să le ducă repede Căpetenia la sălaşul Marelui Vrăjitor, o dată cu rugămintea iertării.

— Pînă o învăţa el să plutească pe apă ca broaştele, îşi zise fata, tocmai bine primim încuviinţarea să intrăm în sălaşe să ne pregătim şi noi de nunta obştească!

Broscoiul, de la care băiatul voia să-nveţe înotul, îşi pierduse răbdarea şi se duse liniştit, mişcînd lăbuţele, între tulpinile trestiilor înalte, unde-l adăstau mormolocii. Băiatului nu-i trebui mai mult: cu sprîncenele şi mintea încordate, cu dinţii strînşi, privi bine mişcările broscoiului. Trebuia să ţie minte. Trebuia să facă la fel. Cînd voia să-nainteze din starea

de plutire, broscoiul își strîngea picioarele dinapoi din genunchi și le împingea apoi repede, destinzîndu-le. In clipa în care le ținea destinse, înainte de a le aduna iar spre sine, făcea cu lăbuțele din față un ocol spre trup — și trupul înainta lin.

Invățătura nu fu ușoară. Cînd băiatul strîngea picioarele desfăcute și le aducea spre sine, uita să facă ocolul din mîini, și cînd încruntat se gîndea să aducă spre sine mîinile-ntinse, uita să destindă picioarele cu putere, departe de trup.

Dar după cîteva zile de scufundări cu apă înghițită, băiatul izbuti pînă la urmă să miște pe rînd picioarele, apoi mîinile și iar picioarele și iar mîinile, că se pomeni de cîteva ori, în avîntul înotului, lovind cu capul gardul trestiilor și speriind broaștele.

Pînă la amiază izbuti o dată să dea ocol larg mănunchiului de trestii, fără a mai cerca fundul cu piciorul și fără a mai înghiți apă.

Cînd fata se-ntoarse în acea zi din pădure, găsi în ocolul vitelor Căpetenia de pace încruntată, care căuta un berbec și un țap. Era sorocul jertfei din acea lună. Fata îi înmînă și două coșuri pline de fructe zemoase, culese din tufișe.

Era o zi fierbinte. Văzduhul clocotea în valuri nevăzute.

Fata nu cuteza a-i spune cîtă nădejde punea în darul ei, în cuvîntul lui. Dar Căpetenia n-avea nevoie de cuvinte. Și el nădăjduia, ca și Căpetenia de luptă să-nduplece cu vremea Duhul văzut și nevăzut al Strămoșului — ca să poată lua pe lîngă sine pe Ha, băiatul cel isteț.

Căpetenia și fata scoborîră spre lac.

Apa liniștită, abia încrețită de mișcarea vietăților din fund, aburea în bătaia soarelui cotropitor.

— Unde e Ha?... întrebă repede Căpetenia, înaintînd spre țărm.

Un fior ascuțit trecu deodată prin inima fetei, tăindu-i suflarea. Fără glas, abia izbuti să-ngîime:

— De cîteva zile... De cîteva zile se ia la întrecere cu o broască... Vrea să plutească împreună cu ea... Cine știe unde l-o fi dus broasca!...

Căpetenia bombăni mai mult pentru sine:

— Nu cumva s-o fi înecat și zace acum prins în lianele din fund?

— Nu!... țipă fata și se bătu cu palmele peste față și peste cap. Nu s-a înecat!... A fugit!... S-a dus să treacă peste ape!...

Și arătă cu capul într-acolo, spre Marele Fluviu.

— Se poate? făcu uimită Căpetenia. De ce?

— Spunea să fugim în munții albaștri, dincolo de Fluviu!

Dar la țipătul fetei se ivi de dincolo de trestii trupul voinic al flăcăului înotînd lin într-un ocol larg, abia gîfîind, scoțînd cînd și cînd capul din apă spre a lua aer. Zărind pe cei de pe mal, el ridică în văzduh o mînă și dete un chiot de răsună toată valea.

STEAUA CU COADA

Întins în fînul pe care-l tăia acum numai fata, băiatul ostenit ațipi. Se visă alergînd spre malul Marelui Fluviu, dar fuga lui era fără spor căci se-nnă-

molea cu fiecare pas, iar apele se depărtau mereu... Bufni furios, dete din mîini şi se trezi.

Privi cerul deasupra, albastru, între crengile subţiri ale copacilor şi se bucură că visul cel greu fusese numai un vis.

Hi tăia de zor fînul şi-l lăsa locului, să-l adune băiatul pe înserat. Băiatul o strigă. Ceru o oală cu lapte. În locul laptelui fata îi aduse un coşuleţ pe fundul căruia se mai aflau cîteva mure, cîteva căpşuni şi un fagure de miere.

— Sînt gustoase poamele astea de pădure, dar nu-mi potolesc foamea, făcu băiatul cu supărare.

— Gustă de-aci, zise fata în mînă cu un fagure. Patru scorburi am găsit în pădure. Coropişniţele alea zburătoare mi-au băşicat mîna toată! adăugă ea, arătînd un braţ înroşit de înţepături. Şi dacă nu o rupeam la fugă, îmi scoteau şi ochii. Pînă colea-n vizuină s-au ţinut cîteva după mine, bîzîind furioase că le-am furat fagurele.

Fata mai spuse că trebuiau să-nceapă a smulge şi sădi în apropiere tufele risipite, rare, de fragi, mure şi căpşuni...

— Să le avem pe toate la-ndemînă, să le culegem dimineaţa proaspete, urmă fata, pînă nu se usucă de vînt, nu putrezesc de bătaia soarelui. Căpetenia a dus Strămoşului celui văzut două coşuri cu fructele pădurii. I-au plăcut. Mai cere! Căpetenia spune că numai fragile, murele şi căpşunile ne vor dobîndi izbăvirea!

Băiatul nu mai credea în vreo izbăvire, dar fructele erau gustoase, într-adevăr. Trebuiau adunate laolaltă, în apropiere.

— Carne au adus mamele?

Fata nu răspunse, privind în altă parte.

Incruntat, băiatul dădu din cap şoptind :

— Au uitat de noi şi ne uită tot mai mult... Sări deodată în picioare. Vino ! zise, luînd-o de mînă. Pe aici nu sînt şerpi moi şi graşi, dar n-ai văzut în nămolul şi apa din preajma lacului cu spic şi boabe nişte jivine mai mici, numai cu două aripioare şi coadă, cu ochi neclintiţi, grăbindu-se către apele Marelui Fluviu ? Că spunea femeia a cărei soră se află la seminţia Pisicii Sălbatice, care locuieşte în sălaşe pe ape, că acolo oamenii prind cu împletişuri anume jivinele mici — şi sînt bune ! bune ! Au aflat de la ea şi oamenii noştri de la sălaşe. Iar Căpetenia de pace ne-a îndemnat şi pe noi şi pe cei din cealaltă margine să le prindem. Că sînt bune ! Sînt bune ! Cu ce să mai potolim foamea ?... Vînatul e puţin...

— Sărac ! încuviinţă şi fata.

Mînat de foame, băiatul ajunse înaintea fetei la limba de pămînt uscat. Intră în nămol pînă la genunchi, îl scotoci cu amîndouă mîinile, dar nu stîrni nici un peşte viu. Pe un vad de pietriş spălat de ape, cîţiva crapi mari putrezeau răsturnaţi. Furnici cît nişte viermi le umblau prin ochi şi ieşeau prin bronhiile căscate.

— Miroase greu ! făcu fata cu mîna la nas şi fugi repede înapoi.

— Sînt şi vii ! Sînt şi vii !... strigă după ea băiatul, arătînd cu degetul jocurile unui alai de crăpceni care se lăsau mînaţi încoace şi încolo de gîrla nesigură dintre fundul de nămol şi apele Marelui Fluviu.

Fata întoarse capul neîncrezătoare şi văzu pe Ha înaintînd în vîrful picioarelor şi aruncîndu-se deo-

dată cu tot trupul şi braţele întinse peste apa gîrlei, care se spulberă în lumina soarelui.

Se ridică în genunchi, apoi în picioare, niţel speriat, dar rîzînd din toată inima.

Ţinea în mîini cîte un crăpcean care se zbătea cu putere, să scape. Băiatul îi propti pe piept, chemînd cu glas tare fata-n ajutor.

Tocmai cînd fata ajunse lîngă el, un peşte îi lunecă din braţe, săltă prin nămol şi cînd ajunse la gîrlă, ţîşni ca o umbră cenuşie drept spre apele Marelui Fluviu.

— O!... făcu fata cu părere de rău.

Şi deodată, fără a mai sta pe gînduri, zărind goana atîtor peşti încoace şi încolo, se aruncă şi ea cu braţele-ntinse asupra gîrlei. Voia să prindă mai mulţi deodată, cu mîinile, cu pieptul, cu capul. Dar îi scăpară toţi şi mofluză se ridică, şiruind de apă.

— Au fugit! zise băiatul privind la peştii care fulgerau spre Fluviu. Nu-i nimic! Ajunge unul astăseară. Mîine dimineaţă venim tiptil cu o rogojină şi o vîrîm ca un perete la gura gîrlei. Pe unde să mai fugă jivinele mici? Tu ţii peretele dinspre Fluviu şi eu le adun în coş! Ridicăm apoi peretele ca să vie altele! altele! şi ne întoarcem iar, peste cîteva zile. Hahaha! rîse băiatul bucuros de acest joc neaşteptat.

Fata neîncrezătoare rămase pe gînduri.

Nu mult după apusul soarelui veni la vizuină Căpetenia de luptă tîrînd de mînerul lung de lemn toporul greu de piatră. Spre mirarea lui, auzi bufnituri repetate şi gemete înăbuşite.

Se opri la intrare şi nu-i veni să creadă ochilor: băiatul, răsturnat într-o rînă, îşi acoperea faţa cu mîinile, în vreme ce fata alături de o oală răsturnată şi grîne risipite, în genunchi, căra la pumni

în capul, în pieptul, în coastele, în umerii tovarăşului ei. Mai văzuse el încăierări, dar ca o fată să bată cogeamite flăcău, nu mai pomenise. Straşnică fată !... Vru să rîdă, dar nedumerit, se mulţumi a face un pas înainte. Băiatul nu răspundea în nici un fel : se lăsa bătut. Se ferea numai cît putea şi primea la pumni.

Această ciudată luptă ar mai fi ţinut, dacă fata n-ar fi băgat de seamă că se oprise cineva la intrarea vizuinei, întunecînd-o.

— De ce-l baţi ? zise Căpetenia cu bunătatea-i obişnuită.

Fata privi încruntată spre noul venit, apoi se ridică deodată drept, fără a-şi destinde pumnii şi cu o mişcare scurtă a capului, aruncîndu-şi cosiţele înapoi, după urechi — într-un hohot repezit de plîns îşi duse pumnii la ochi şi fugi din vizuină. Căpetenia o văzu dînd ocol ţarcului şi oprindu-se la poalele copacului în care cocoşeii cu penele colorate, pe cîte un ram, se adunaseră de mult cu piticile găinuşe albe. Fata îşi acoperi faţa cu mîinile şi plînse îndelung, cu umerii abia scuturaţi.

Băiatul se ridică încet, rîse către Căpetenie, îşi aruncă paiele şi pleava din cap, apoi privind în jur, îngenunchie şi adună în vasul de lut boabele risipite. Dar îi tremurau mîinile şi nu izbutea. Căpetenia îngenunche alături şi-i ajută.

— M-a bătut, gemu băiatul mîhnit. Bine mi-a făcut ! Mi-a spus să nu mă ating de snopii de colo, din fund. Şi eu m-am atins. Am stricat doi ca să strivesc boabele şi să-mi coc o pită. Dacă m-ar fi bătut cu băţul ar fi fost mai bine. Ca să nu mai uit ! Ca să nu mai uit ! Boabele nu sînt pentru gura noastră, aşa e ? Azi un snop, mîine un snop — şi

cînd vine iarna nu mai e nici un snop. Ce mai dă fata la oi, la capre? Şi dacă piere de foame turma ce mai trimitem Strămoşului văzut pentru Strămoşul nevăzut? Şi rămîne fata neispăşită... Cu ciomagul! Cu ciomagul!... făcu băiatul furios pe lăcomia lui. Cu ciomagul trebuia să mă bată!

Şi cum sta în genunchi, începu să-şi care singur pumni în cap.

— Da, da, trebuie ispăşire!... zise Căpetenia cu seriozitate, fără a înceta să adune boabele. Tu nu vrei ispăşire? adăugă, privind drept în ochii flăcăului. Tu nu vrei să te-ntorci la sălaş, la mama ta, la Strămoşul tău, la nunta obştească?

Băiatul nu răspunse numaidecît.

— Căpetenie! zise el, ridicîndu-se în picioare, arătîndu-şi dinţii albi. Il trase de mînă afară, în gura vizuinei. Căpetenie, mai zise el cu putere, şi oftă din adînc. Vezi tu steaua care arde colo deasupra munţilor albaştri, dincolo de Marele Fluviu?

Şi arătă cu degetul întins drept spre steaua care-şi desfăcea şi strîngea pe rînd micile petale albe, mişcîndu-şi luminile.

— ...Acolo fug!... E steaua nădejdii mele. Ea mă aşteaptă. De multe nopţi îmi vorbeşte şi eu pricep toate cuvintele ei. Mă cheamă! Şi uneori dă un strigăt puternic, să-mi smulg tălpile din acest praf, să fug într-acolo, la ea.

— Ce ştii tu ce e acolo? zise Căpetenia încet, obişnuită de mult cu pacostele ştiute, cu năpastele nevăzute care pîndesc şi cad pe neaşteptate pe capul oamenilor atît de slabi, uneori lipsiţi de apărare...

Dar băiatul ştia ce era acolo! Ii spusese steaua în graiul ei. Era acolo altfel! Strămoşul de-acolo nu cere nici o ispăşire, ci mai curînd ajută pe omul

destoinic. El nu urăşte, ci iubeşte făpturile omeneşti zămislite din străvechi timpuri. Acolo cresc alte soiuri de grîne şi ele ajung toate tot anul şi turmelor, şi mamelor, şi bărbaţilor. Poate că oamenii au născocit acolo alt soi de unelte, au mai multe vieţuitoare blajine în jur, pomi cu altfel de roade...

Acolo !... Acolo !...

— Voi fugi la steaua mea ! Auzi ? Acolo !... Şi întinse braţul, cu ochii mari deschişi către steaua scăpărătoare. Dar mai rămîn, adăugă el, tîrînd cu tristeţe cuvintele, lăsînd capul în jos şi privind apoi spre copacul încărcat de păsări, la poalele căruia fata încă mai plîngea. Trebuie să-i ajut lui Hi să adunăm tufişele cu poame, să le sădim pe-aci pe-aproape, căci ea are alt suflet şi nu vrea să se rupă de aceste locuri, unde se află şi mamele. Ea crede că Strămoşul cel văzut va îndupleca pînă la urmă pe Strămoşul cel nevăzut. Şi se amăgeşte ! Eu nu cred. Tu crezi ?

Căpetenia făcu un pas într-o parte şi cu piciorul izbi fără voie în scorbură. Toba sună prelung în tăcerea nopţii.

Căpetenia nu mai răspunse la întrebarea băiatului.

Se-ndreptă spre fată şi se aşeză alături. Scoase din desagă puţină carne, o pită din făină amăruie de

ghindă şi un colan de cîteva oscioare rotunde, lustruite.

— De la maică-ta, şopti el.

Fata îl privi şi-i zîmbi cu tristeţe. Asemenea dar, dacă ar fi avut parte să locuiască şi ea la sălaşe, trebuia să-l primească de la băieţii celeilalte seminţii. Colanul mamei, descîntat numai de ea, din acelaşi strămoş, n-avea nici o putere. Şi în loc să-şi împodobească grumazul, puse colanul alături.

A doua zi bătrînul cioplitor înalt veni cu poruncă din partea Vrăjitoarei să-mpletească fata multe rogojini, de dis-de-dimineaţă pînă seara, căci Marele Vrăjitor nimerise pesemne într-o zodie neprielnică, încît tot ce-mbucă dă curînd înapoi pe sus şi pe jos, de mînjeşte tot sub el şi-n jur. Fusese gras ca o tîrîtoare grasă. A ajuns de la o vreme numai piele neagră şi os.

— Şi tocmai acum, cînd sîntem aproape de izbăvire, el vrea să plece! zise fata blînd, arătînd cu o mişcare a bărbiei spre băiatul care răsucea din nou răchita scăpată din împletitura ocolului. A prins o jivină mică, de apă şi mîine, la gîrlă, o să prindem mai multe. Şi el vrea să plece!... A învăţat să şerpuiască pe faţa lacului repede-repede, ca să treacă nevătămat apele Fluviului. Să adunăm numai tufele de poame, să mutăm încoace scorburile cu ceară dulce şi coropişniţele înaripate şi pleacă! Să ştii că pleacă!... Şi cine să mai împletească pe urmă mult, mult, repede, repede papura lacului, firele cînepei?

Bătrînul cioplitor crezu că putea mîngîia fata cu vreo cîteva cuvinte:

— Nu pleacă el... atît de curînd! Nu! Nu! Şi pînă atunci cine poate prezice hotărîrile Strămoşului celui nevăzut, cînd Strămoşul cel văzut se va ridica din

vărsătura şi neputinţa lui? Iată, Hi, că de mîine vin şi eu la împletit rogojini, ba aduc şi pe ceilalţi oameni, că tot nu prea e treabă multă la groapa de cremene.

Băiatul care se apropiase şi auzise cuvintele din urmă, luă loc alături de fată.

— Multă ispravă cu pietrarii, zise, nu cred să putem face la împletit. E muncă femeiască, numai ele au degete subţiri, îndemînatice, repezi. Dacă e nevoie de multă împletitură, să vie-ncoace de mîine fetele mai mici, femeile şi băieţii! Le dau eu şi băieţilor de lucru. Arătă cu mîna pădurea învecinată. Trebuie să adunăm crengi multe şi uscături, să ţină iarna toată, să-ncălzim mieluşeii în vizuină, să nu mai degere ca anţărţ. Aş spune să vie încoace şi bărbaţii în putere sau măcar o parte, să-ngrădim bine nămolurile dinspre Marele Fluviu pînă-n partea cealaltă a văii, să stîrpim buruienile, trestiile de prisos ca să putem îngropa boabele, grînele, după soi, hrana vitelor şi pită pe-ndestulate, de la an la an, pe săturate! Aşa spunea mai ieri şi Căpetenia... Căpetenia spunea!

— Ho! îl certă fata, împingîndu-l cu o mînă. Cum o să vină bărbaţii? Ei vînează carnea şerpilor, alţii, în fundul codrului.

— S-au cam rărit şi şerpii..., zise cioplitorul dînd din cap. Au vînat oamenii de dimineaţă pînă seară, ba şi de cu seară pînă dimineaţa. Iar femeile au cotrobăit pe la mal şi au scos din smîrcuri şi buruieni ouăle mai mari, le-au fiert şi le mîncau ţîncii cu o poftă, că se şi băteau pe ele! A dat poruncă Strămoşul văzut să se oprească adunatul de ouă şi vînatul noaptea. Dar cine a stat de-a ascultat? Copiii plîngeau şi măruntaiele oamenilor jinduiau după

carne. Şi-au pus în cap cîte o rogojină găurită la ochi ca să nu fie cunoscuţi de Duhul cel nevăzut şi... vînează şi acum!

Tinerii rîseră înveseliţi de această tragere pe sfoară. Dar bătrînul îi privi cu asprime.

— Nu e de rîs! bombăni el gros. Nimeni nu ştie ce năpastă va trimite asupra noastră Strămoşul Berbecului, Strămoşul Ţapului pentru neascultare. A scăpat încoace, rătăcind drumul, un vînător din creierii munţilor, din Strămoşul Vulturului. El a istorisit, legat de un copac, alor noştri, că neascultînd de poruncă şi vînînd ei mereu vulturul cu gîtul golaş, duşmanul temut al zmeilor cărora le scotea ochii, s-ar fi aciuat într-o vizuină în preajmă sălaşelor un zmeu, şarpele cel mare, şi i-ar fi mîncat pe toţi. Dar au căzut la înţelegere cu el să-i arunce în gură cîte doi copii la săptămînă — că după ce-i înghite, aţipeşte balaurul pînă la cealaltă săptămînă şi doarme de i se aude sforăitul pînă-n vale, prin toate văgăunile muntelui.

— Şi nu s-a găsit nimeni să-l răpuie? întrebă repede băiatul.

— Au săgeţi iuţi! Săgeţi iuţi! îşi aminti fata.

— Şarpele e solzos şi toate săgeţile se sparg pe pielea-i groasă, urmă bătrînul cioplitor. Aşa că după ce am ars noi pe acel fugar cu copac cu tot, să nu se-ntoarcă să trimită balaurul asupra noastră, ne-am întrebat şi ne mai întrebăm, dacă nu ne pîndeşte cumva o năpastă şi mai mare...

Raţele din preajmă, din micul lor ocol pe care-l împărţeau cu vreo cîteva gîşte crescute de fată, din ouăle adunate de pe lac, începură a măcăi repede şi-nfundat, tulburate de glasul oamenilor.

— ...De-ar avea ai noştri la sălaşe, ca voi aici,

urmă bătrînul pietrar, mai multă carne de orătenii, poate că s-ar mai lăsa de vînatul șerpilor, ar da ascultare poruncii și ar vîna mai rar jivinele cele grase, să nu se stîrpească... Dar la noi la sălașe locul e mic, e mic! Nu întins ca aci! La sălașe colea e pădurea și colea e apa. Unde să crească și să se înmulțească păsările, oile și caprele? Unde buruienile cu rădăcini bune, tufișele cu rod zemos? Nu e loc! Locul strîmt! Locul mic!

Fata făcu băiatului parte din carnea friptă, din pita amăruie.

— Să-ntrebe Strămoșul cel văzut pe Strămoșul nevăzut în noaptea lui cu vise: îngăduie oare oamenilor din sălașe a crește rațe și gîște, aci la noi, unde e locul larg, a le mînca fripte? fu de părere fata. Acolo femeile n-au început încă a prăsi și păsări de baltă?

— Cred că nu! răspunse băiatul care avea o idee foarte rea despre Duhul cel văzut și nevăzut.

— Eu am să pun aceste întrebări întîi Strămoșului văzut al Țapului, care mi se pare mai blajin și mai înțelegător, făcu bătrînul cioplitor cu glas scăzut, după ce tuși spre a-și alunga nehotărîrea. Poate că nu e păcat, ba o fi și gustoasă friptura de gîscă... Cine știe? Te pomenești!... Tot astfel trebuie să-ntreb și despre friptura de rață... La rațe — mai zise el dînd din cap adînc gînditor — s-ar putea să fie nevoie de un descîntec... Au ciocul mai lat și fac gălăgie.

Rămaseră toți trei pe gînduri.

Gîștele gîgîiră și ele, scoțînd și vîrînd la loc ciocurile roșii sub aripă. Apoi din copac un cocoșel vesti cu mica-i trîmbiță întîia împărțire a nopții. Îi răspunseră cocoșeii de pe celelalte ramuri — și mai

tîrziu veni din adîncul pădurii un cut-curigu subţirel, ca de copil trezit din somn.

— Ar fi vremea să mă trag şi eu spre sălaşe, zise bătrînul, ridicîndu-şi tîrît picioarele îngreuiate. Mă adastă cu vreo cîteva rogojini Strămoşul văzut al Ţapului.

Fata aduse împletiturile din vizuină. Bătrînul se înfăşură în ele şi se legă la mijloc cu o funie de curmei. Ii ajută băiatul. Intre timp steaua grăitoare din Miazăzi se schimbase, se ridicase pe cer pînă deasupra Marelui Fluviu.

— Steaua ! Steaua !... bîigui el, privind în sus, necutezînd s-o arate cu mîna.

Dar era aceeaşi stea ?

Băiatul o recunoscu după floarea mare, albă a capului ei, cu petalele deschizîndu-se şi adunîndu-se. Trei cozi lungi, roşiatice, neclintite o prelungeau acum ca trei pînze străvezii de foc, în cerul albastru.

— ...Vine spre noi !... Are două cozi ! şi încă una ! spuse el, cu ochii mari, cu sufletul plin deodată de o fericire clocotitoare.

— Numai două, răspunse fata, ridicînd două degete.

— Eu văd numai una ! gemu bătrînul, ciucindu-se, căutînd înfricoşat cu ochii în jur un ascunziş. Curînd se vădi că steaua avea o singură coadă, ieşind din fîşiile unui nor alb care o despicase.

— Vine să te ia !... şopti băiatului fata cu mîinile strînse pe pieptul înăbuşit. Te ia !... Te ia !... şoptea fata mereu, fără glas.

Parcă ar fi voit să-l ferească, să-l oprească, se întoarse şi se agăţă cu amîndouă mîinile de braţul lui puternic.

Băiatul, cu buzele tremurînde, cu trupul încordat ca pentru un uriaş salt în cer, nu putu scoate nici un cuvînt.

— Steaua priveşte drept la mine!... şopti aproape fără glas. Vine drept la mine!...

Pînza de foc a cozii se desfăşura înapoi înspre munţii albaştri, gura deschisă a stelei înainta încoace.

Bătrînul cioplitor nu mai adăstă nici o altă lămurire. Apucînd toiagul, o rupse la fugă spre sălaşe.

Era încredinţat că venise sorocul ispăşirii celei mari şi că acel balaur zburător cu înfăţişare de stea va cădea asupra seminţiilor, spre a le stîrpi cu foc şi fum. Fugea proptindu-se în lemnul uscat, gîfîia înfăşurat în rogojinele groase, bătînd mai mult marginile pădurii, unde s-ar fi putut ascunde la nevoie. Poate că mai era vreme să vestească pe Marele Vrăjitor, pe Vrăjitoare, Căpeteniile, oamenii să se risipească toţi unde vor vedea cu ochii, să-şi piardă urmele.

CERUL TRIMITE VALURI — VALURI DE FOC NEVĂZUT

Vestea adusă de bătrînul cioplitor nu sperie Vrăjitoarea, care pe podeaua din faţa sălaşului fierbea şi descînta zemuri de leac pentru a potoli răscolirile lăuntrice ale Marelui Vrăjitor. De cîteva zile Strămoşul văzut al Berbecului nu se mai întorsese din somnul lui zbuciumat. Vrăjitoarea ştia că el se afla

într-o călătorie lungă şi grea, spre a ajunge la Duhul nevăzut al chinurilor lui.

Oamenii se odihneau de mult în somn adînc: bărbaţii, istoviţi de munca zilei prin nămolurile adînci ale văii, de prin pădurea întunecată după un vînat tot mai sărăcăcios şi pe care abia îl mai găseau, tinerii, osteniţi de luptele de întrecere şi de săriturile dinaintea închisorii mireselor.

Luna se ridică plină şi roşiatică dintre înaltele, groasele ferigi ale pădurii, deveni pe-ncetul tot mai argintie, umplînd întinderile cu o lumină rece, ca o străvezie, palidă ceaţă.

— Unde vezi tu balaurul cu trei cozi? întrebă furioasă Vrăjitoarea, aplecîndu-se în patru labe, cu capul în afară, pe marginea podelei. Ţi-ai pierdut minţile de bătrîneţe şi ai vedenii. Ai căpiat, te-au luat Duhurile!

Vrăjitoarea bombănea ameninţînd şi bătînd aerul cu nuieluşa din ulcica descîntată, dar bătrînul cioplitor abia o auzea, cu ochii pe cer în căutarea zmeului înfiorător, pornit din nalturi către sălaşele celor două seminţii.

Lumina lunii ştersese lucirea stelelor.

Se mai zărea în depărtare, dincolo de apele Marelui Fluviu, o fîşie trandafirie, rărită, tot ce mai rămăsese din steaua cu trei cozi.

— A intrat iar în cer, să nu i se vadă capul!... gîfîi bătrînul, arătînd cu mîna spre fîşia destrămată a cometei. Şi mişcă din loc un picior. Dar o să se arate iar!... Vine pe sus de tot, să nu prindem de veste. Uite-i coada! Uite-i coada!...

Vrăjitoarea porunci purtătorilor podelei să se-ntindă cu faţa la pămînt şi ea se ridică, oftînd, ge-

mînd în capul oaselor. Cercetă bolta cerului cu luareaminte și zări năframa roșie, micșorată, rărită.

— Ar trebui să pun oamenii să te trezească de-a binelea cu nuiele ude peste spinarea goală, cioplitorule! Așa arată balaurii? Așa? Și încă unul de foc? Mănînci prea mulți morcovi pe la cei doi oropsiți! Cine știe ce poame or mai fi scornit care ți-au luat mințile — că mințile lor sînt luate de mult! Ai adus rogojinile? Rogojinile! Rogojinile! Le-ai adus? Purtătorii podelei desprinseră pe bătrîn din împletiturile de papură, ținînd de o margine și învîrtindu-l ca pe un mosor.

Gemînd înfundat, Marele Vrăjitor vru să se ridice, își strînse deodată genunchii în sus, cu fața înnegrită, uscată, schimonosită de dureri, de parcă-i mușca măruntaiele o jivină lăuntrică.

— ...Numai trei împletituri? răcni Vrăjitoarea furioasă. Multe! Îmi trebuie multe! mai strigă ea, arătînd de trei ori cele zece degete.

Bucuros de a fi scăpat de o spaimă, căci balaurul de foc pierise acum aproape cu desăvîrșire, topit în lumina lunii, bătrînul își acoperi fața cu mîinile, sărută pămîntul dinaintea idolilor, se ridică și zise privind drept în ochii Vrăjitoarei:

— Balaurul de foc a fugit în cer! Poate nu mai vine, nu mai vine pe la noi! Se lasă departe, în munte, la sălașele vînătorilor din munte! Dar atîtea împletituri, tinerii din margine nu pot face singuri de la răsăritul pînă la apusul soarelui. Au numai două mîini. Trebuie multe mîini, multe mîini!...

În zorii zilei următoare, ascultînd de cuvîntul Căpeteniei de pace, băieți și fete — în afară de mirese — bătrîni și bătrîne care nu zăceau de vătămătură, precum și bărbații încredințați că nu făcea să

mai bată nămolurile după tîrîtoarele prea rare, alergară spre vizuina din margine.

Aduseră stinghii şi stîlpi din inima pădurii, şi locul cu pruni, meri şi peri de pe colină se umplu curînd de numeroase împletitoare de lemn la care lucrînd cu mîinile păpurişul, adus din balta învecinată de femeile mai în vîrstă, fetele celor două seminţii deveniră ţesătoare.

Impleteau de zor pentru Strămoşul cel văzut, pentru lecuirea lui. Celelalte împletituri rămîneau pentru sălaşe, pentru îmbrăcăminte şi pentru împodobirea mireselor-surori. Pînă la apusul soarelui stiva de împletituri deveni atît de înaltă, că numai jumătate putu fi înfăşurată pe beţe de mîinile oamenilor şi cărată.

Băieţii, duşi de Căpetenia de luptă şi de Ha la marginea apelor, pescuiră toată ziua şi se încumetară să înainteze în nămolul scăzut pînă la răritele lanuri de paie cu boabele dulci, mult dincolo de gîrle, între tufişele de trestii.

Cu asemenea ospăţ şi asemenea jocuri, necunoscute în preajma sălaşului idolilor, zile de-a rîndul oamenii celor două seminţii nu mai adăstară alte îndemnuri şi porunci. Din zori de zi sălaşele rămîneau pustii, numai cu miresele neclintite puse la-ngrăşat. Ceilalţi se grăbeau către munca voioasă şi hrana atît de gustoasă şi nouă de la locurile din margine. Alcătuiră cete care să bată codrul, să adune buruieni, fructe, alte soiuri de mere şi pere, nuci, în vreme ce bărbaţii mai în putere, ajutîndu-se cu ţepoaie unii, cu săpăliga de os alţii, afînau pămîntul de pe coline, spre a primi rădăcinile plantelor şi mlădiţelor alese.

Căpeteniile văzură că viaţa seminţiilor se petrecea acum mai mult aci decît la sălaşele ridicate cu atîta

cazně şi ocrotite cu şanţuri săpate din greu vreo doi ani.

Căzură uşor la înţelegere să ridice şi aci, alături de grădini şi de locul de pescuit, cîteva sălaşe, măcar pentru una din cele două seminţii.

Căpetenia de pace întrebă :

— Pe care din seminţii o aducem încoace? Pe care?

— Oricare! făcu scurt Căpetenia de luptă.

Amîndoi gîndiră însă, fără a se destăinui, că va fi mai greu poate să despartă pe Marele Vrăjitor de Vrăjitoare, care acum se străduia să-l lecuiască de Duhurile rele din pîntece. Şi cine să muncească la doborîtul şi căratul lemnelor din pădure pentru stinghiile coperişelor şi pereţilor, cine să sape şanţurile atît de largi, atît de adînci, de ocrotire, cînd femei, bărbaţi, copii, toţi laolaltă se străduiau din zori pînă-n noapte la întemeierea acestui nou fel de viaţă, cu tufişele de fructe, cu pomii roditori, cu înmulţirea purceilor, oilor, păsărilor de munte, de pădure, de baltă — pe aceste locuri atît de largi şi roditoare?

Se aflau toţi adunaţi în jurul unui foc mare dinaintea vizuinei, după apusul soarelui, ospătîndu-se cu peşte fript, cu pita frămîntată din făina boabelor adunate de tineri de departe, răcorindu-se cu dulci coacăze şi mure acrişoare.

— Acum întinzi mîna numai, rupi rodul şi-l duci la gură! zise bătrînul cioplitor muşcînd dintr-o pară.

O babă care nimerise, rătăcită prin pădure, tocmai în partea cealaltă, la capătul ei, unde malul se lasă mai lin, acoperit de tot felul de buruieni şi smicele încîlcite şi unde soarele bate ziua toată, adusese un ciorchine de aguridă şi un bostan alb, ca un mieluşel abia născut.

Pus la jar puternic, bostanul plesni deodată şi-şi arătă dinţii de sîmburi. Era dulce şi aromată carnea dovleacului, iar seminţele — prea migăloase pentru gurile celor bătrîni — fură partea copiilor.

Un bătrîn mai pofticios întinse mîna şi rupse o boabă din ciorchinele babei — şi morfoli boaba între gingii.

Dar se schimonosi la faţă deodată, scuipă de cîteva ori şi vru să fugă.

Baba îl ţinu de cot.

— Nu e boaba acră, moşule! făcu ea. Eşti dumneata nepriceput. Ia gustă boaba astălaltă, gălbuie, mai de sus.

Şi fără a-l mai întreba, rupse o boabă coaptă şi i-o vîrî în gură.

Zeama i se scurse moşneagului pe la marginile gurii, căci nu mai cutezase a o mesteca şi înghiţi.

— E gustoasă, aşa e? făcu baba.

— Dulce! Dulce! îngînă moşul, nu îndeajuns de încredinţat.

Ha se apropie de ciorchine, gustă şi el un bob, apoi zise babei:

— D-apoi numai unul ai adus, băbuţo? La noi, ceilalţi care ostenim aci pentru îndestularea tuturor, nu te-ai gîndit deloc?

— Eram singură, maică! zise cu jale bătrîna. Cum era să aduc încoace mulţime de ciorchini, cîţi erau pe-acolo. Se întind lăstarii devale şi-ncolo, cît vezi cu ochii, iar eu de-abia îmi desprindeam picioarele din încîlcirea lor.

A doua zi flăcăul şi cîţiva bătrîni duşi de babă, urmaţi de copii bucuroşi de jocuri şi de fructe noi, cercetară dincolo de pădure costişea largă acope-

rită de tufele de viță de vie amestecate cu frînghiile lungi și verzi ale dovlecilor albi, galbeni, cărămizii.

— Tărtăcuțele astea și tîrîtoarele de ciorchini, zise Ha, sînt greu de mutat din locul lor. Și nici n-avem la marginea lacului un loc atît de potrivit pentru ele.

Moşneagul, încrezător acum, ciugulea de zor din ciorchinii albi, negri, strigînd cît îl ținea gura:

— Sînt dulci!... Sînt dulci!...

— Numai să nu te apuce vreo pîntecăraie!... rîse baba de el! La inimă sînt mai sănătoase boabele acre!

Oamenii, mai toți în vîrstă, cercetară locul, hotărîră să ridice o împrejmuire de piatră și să smulgă buruienile, să care dovlecii și să dea foc vrejilor uscați, adunați la o margine. Iar strugurii să nu mai fie ciuguliți de moşnegi hulpavi, ci lăsați să se coacă bine.

De la o vreme, cea mai mare parte a semințiilor se afla ziua în grădini, la locul de pescuit, pe colina cu pomi roditori, cu păsările mereu înmulțite, cu animalele. Numai seara se întorceau la sălaşe și la rînduiala Vrăjitorilor.

Steaua cu roșia ei coadă se ivea în fiecare seară, dar nu mai speria pe nimeni.

Băiatul care o adăstase, privind-o îndelung cu mîinile pe piept, văzu că nu se îndrepta spre el să-l ridice, să-l ducă în munții albăstrii, ci pe nesimțite întorcea capul spre apus, spre vechile sălaşe, mutîndu-şi năframa rărită și parcă mai lungită înapoi spre Răsărit. Ea călătorea în cerul ei — încotro? Nimeni nu putea spune.

În curînd steaua ajunse deasupra văii Marelui Fluviu, desfăşurîndu-şi coada roşiatică în toată lun-

gimea şi bogăţia. Spre ziuă pierea. Noaptea, ea se ivea din nou pe-ncetul, mutată tot mai spre Apus. După cîteva săptămîni capul ei atinse cealaltă zare, apoi se pierdu cu desăvîrşire. Şi la a doua Lună Nouă se duse, topindu-şi în cer şi cea din urmă fîşie a năframei de foc.

Ce Duh ocrotise seminţiile? De bună seamă Duhul Strămoşului Berbec, Duhul Strămoşului Ţap!

În jurul podelei cu idoli, alături de care zăcea în amorţire Marele Vrăjitor, în vreme ce Vrăjitoarea cu o nuieluşă descîntată, mişcată încet deasupra coarnelor ei de ţap, surîdea arătîndu-şi dinţii mici, albi, în jurul podelei se încinse un joc în trei cercuri, de bărbaţi, de femei şi de bătrîni. Toţi îşi înnoiseră liniile, cercurile şi punctele colorate ale chipului, îşi răzuiseră părul de prisos lăsîndu-şi iar cîte un smoc în vîrful capului, la tîmple, sub bărbie, ba Căpetenia de luptă şi Căpetenia de pace îşi puseră măşti de scoarţă de copac, pe care scriseră cu alb luna, stelele, cometa.

A duduit pămîntul de bătaia tălpilor, s-a încărcat văzduhul de gîfîitul tot mai repezit al săltăreţilor şi a răsunat pînă departe toba cu trei glasuri.

Ascunşi în şanţul cu apă, Hi şi Ha, cu feţele tot nevopsite, cu şuviţele părului întreg pînă la umeri, ca nişte năpăstuiţi ce erau, priviră cu ochi mari, înfriguraţi, la jocul şi veselia celor două seminţii.

— N-a fost steaua mea! Nu m-a ridicat, nu m-a luat! A fost o stea străină! gemu băiatul.

— Mai bine! Mai bine! şopti Hi. Tu să stai aici, la vitele noastre! La grădinile noastre! Aici! Ne vom mîntui şi noi! Ne vom mîntui!

Era încredinţată — fără a şti bine de ce. Dar simţi nevoia de a dezmierda şi sufletul prea abătut

al flăcăului. Îi șopti în auz, mai mult cu răsuflarea:

— Ne va mîntui Căpetenia! Așa spunea! Așa spunea! Ne va mîntui!

La a treia Lună Nouă trebuia să-nceapă pregătirea mireselor, mirilor și săptămîna următoare nunta obștească.

Cioplitorii făuriră tobe noi din lemn de fag răsunător, ba și vreo cîteva de tei, care răspîndeau sunete mai subțiri. Bărbații se osteniră și intrară în nămoluri pînă dincolo de mijlocul văii, de unde începea prundișul de nisip, vînară cîteva bătrîne reptile, de care nu se atinseră, ci le despicară, le uscară, le afumară pentru ospățul apropiat.

Hi află de la Căpetenia de luptă că Strămoșul cel văzut al Berbecului, plecat de-atîta vreme după Duhul cel nevăzut, nu se mai întorsese — iar făptura lui istovită abia se mai chircea în gemete pe rogojinile suferinței. Nimeni nu știa dacă se va mai întoarce între ai lui și dacă nu va rămîne de-a pururi la Strămoșul cel nevăzut.

— Strămoșul văzut a plecat, plecat de mult!... Poate nu se mai întoarce!... șopti Hi într-o seară, la adăpatul animalelor, în marginea iazului.

Băiatul știa, tăcea. Dezamăgit de steaua pe care atît o îndrăgise, îndîrjit, nu mai credea acum decît în brațele și voința lui.

Nu-l părăsise gîndul de a fugi în munții de dincolo de apele Marelui Fluviu și încercase adesea a le trece. Dar puterile îl lăsară cu mult înainte de a ajunge la mijlocul apei, deși valurile erau line.

Odată Hi, mai ușoară, se luă după el, ba îl și întrecu. Întors la mal, flăcăul privi lărgimea Fluviului, gîndind că nu trebuia să se lase pînă nu-l va trece! nu-l va trece!

— Nu-l vei trece, nu!... strigă la el fata de parcă i-ar fi ghicit gîndul, și-l împinse cu putere înapoi.

Dar nu mult după pieirea stelei cu coadă se abătu asupra pămîntului un potop de flăcări nevăzute, valuri, valuri dogorîtoare care secară apele în cîteva zile. Intre tufele de trestii, nămolurile, străpunse de rădăcini şi liane, îşi pierdură şi ele pe-ncetul umezeala.

Se scorojiră, crăpară, şi oamenii fură cuprinşi de spaimă la ivirea neaşteptată a unor şerpi care-şi părăseau acum vizuinele din adîncuri și din depărtările văii Marelui Fluviu.

Bărbații îi întîmpinară la mal cu sulițe în amîndouă mîinile și cu un braț de sulițe la picioare. Şerpii bătrîni abia puteau să-şi clintească trupurile, tîrîndu-se greu. O suliță bine țintită între ochii mari, lenevoşi sau dintr-o parte în moalele pîntecului era de ajuns. Jivina se răsturna grohăind, umplînd împrejurimile cu un sînge cenuşiu şi rece.

Vînătorii n-aveau răgazul să mai tragă la mal, să despice tîrîtoarele, spre a le putea căra la sălașe. Le

lăsau cu sulița înfiptă și se repezeau cu sulițe noi la celelalte jivine care se tîrau să scape din cleștele noroaielor înțepenite.

Semințiile se bucurară o vreme de hrană mai îmbelșugată. Nici fumul nu fu în stare să păstreze ca mai înainte bucățile de carne și grăsime puse la uscat. Căldura zilei care începea din zori, creștea neîntrerupt și ținea aproape cu aceeași putere pînă după miezul nopții, putrezea hălcile în cîteva ore. Se răspîndi o duhoare grea care rămase locului, asemenea unei ape stătute. Nici o adiere din nici o parte nu o clintea, nu o risipea.

De la o vreme nimeni nu se mai apropia de sălașe, pe acoperișurile și în preajma cărora se uscau de obicei cărnurile. Miresele care din pricina duhorii abia-și mai trăgeau sufletul fură mutate în inima pădurii, într-un luminiș, și adăpostite într-un țarc înalt de crăci împletite, acoperit și bine uns cu lut.

Se lăsă pe toată întinderea o tăcere fierbinte, ca o amenințare. Prin unele desișuri ale codrului, ferigile, iarba luară foc și copacii începură a arde, sfîrîind, trosnind, scăpărînd, după ce de mult păsările își părăsiseră cuiburile din frunzișul închircit și uscat, fugind cu puii spre Miazănoapte.

Foametea începu a bîntui printre oameni. Cei care cutezaseră, împotriva poruncilor Vrăjitoarei, să se atingă de cărnurile putrede, se acoperiră curînd de bube pe care nu le închise nici o buruiană, nici un descînt și pieriră în groaznice dureri, umflați ca niște burdufe.

Marele Vrăjitor se-ntoarse pe-ncetul din lunga lui călătorie, de care vorbea mereu acum în trezie. Rămășese uscat ca o piele de berbec de anul trecut. Se-nțăroase de la carnea grasă a șerpilor. Abia de

mai gusta cînd şi cînd din carnea friptă a micilor orătenii aduse de femei, şi în locul apei îşi potolea setea cu fructele acrişoare de la grădinile din margine.

La un sfat de seară, sub ameninţarea cumplitei secete, femeile, bărbaţii sporovăiră îndelung în faţa podelei, de unde, în patru labe, le cercetau ochii scăpărători ai Marelui Vrăjitor. Ei socoteau că bine chivernisite, vitele, păsările, cărnurile, rădăcinile, fructele de la grădinile din margine ar putea ţine viaţa celor două seminţii pînă la vremea ploilor.

— Şi după ivirea ploilor?... întrebă clătinîndu-şi coarnele Strămoşul văzut al Berbecului. Se va umple valea de apă, de bună seamă, dar nu şi de carnea grasă a şerpilor. Ce mai e de vînat pe-aci? Nimic. Valea e pustie, pădurea goală. Vă veţi putea hrăni şi sătura cu apă de ploaie? Apa goală nu hrăneşte! Nu hrăneşte!

Rînji, scrîşni din colţi şi rîse amar în guşile-i golite de grăsimi.

Vrăjitoarea mişcă şi ea coarnele de ţap, îşi potrivi mai bine pana albă de la ureche şi zise Marelui Vrăjitor în şoaptă:

— Nu rîde! Că iar ameţeşti şi iar adormi!... Apoi către mulţimea îngrijorată: Vă mulţumiţi numai cu legumele, cu rădăcinile şi cu măruntaiele păsărilor, oilor şi caprelor pe care le veţi tăia pentru Duhurile nevăzute?

— Mai e şi peştele..., grăi încet Căpetenia de luptă.

— Mai e şi peştele..., întări Căpetenia de pace şi îşi mută ca de obicei toiagul în mîna cealaltă.

Totuşi ştia că Marele Vrăjitor nu putea suferi mirosul de peşte fript.

— Peştele e puţin! Peştele e puţin!... se auziră glasurile furioase ale femeilor care nu prea avuseseră parte de carnea lui gustoasă.

Marele Vrăjitor se-ntoarse, rosti cu mînie un cuvînt scurt ca o ocară către doi inşi din fundul podelei, care ridicară deodată între ei, deasupra capetelor, berbecul greu de piatră neagră, lustruită. Se ridică şi Marele Vrăjitor şi puse o mînă pe coarnele idolului.

— Aşa spune Duhul nevăzut al Strămoşului nostru! Că mare păcat am făcut părăsind muntele şi mai bine ne-ar fi rămas oasele acolo decît să ajungem pe aceste meleaguri afurisite, unde ne pierdem pe-ncetul toate datinile. Şi iată că acum pierdem şi datina vînatului, ca să aducem în curînd jertfă Strămoşului numai coacăze şi morcovi. Înapoi! Înapoi! În muntele străbunilor, unde am fost zămisliţi şi meniţi de nevăzutul Duh. Înapoi! Înapoi!...

Se înecă în strigătele lui răguşite şi ar fi căzut pe spate dacă nu l-ar fi sprijinit şi nu i-ar fi venit într-ajutor mîna Vrăjitoarei.

Înfricoşaţi, oamenii îşi acoperiră faţa cu palmele şi începură a se ploconi sărutînd pămîntul, asemeni unor sălcii bătute de vînt.

— A luat codrul foc!... mai zise gîfîind Marele Vrăjitor. Nici el nu ne mai ţine! Ce mai aşteptaţi?

Vrăjitoarea îşi ridică pana albă care-i căzuse de la ureche şi încurcată, neaşteptîndu-se la această izbucnire a Marelui Vrăjitor, bănuind în bejania triburilor suferinţi poate şi mai mari, încercă să amîie hotărîrea fugii şi bîigui către Marele Vrăjitor, către mulţime:

— Duhul... Duhul nevăzut al Ţapului porunceşte... porunceşte întîi un ocol pe la vizuina din margine

unde... se află animalele... Trebuie să luăm şi animalele! Să-ncărcăm burdufele cu apa Marelui Fluviu, de oricît de departe! Să legăm mănunchi şi să punem în spinarea oilor, caprelor cîtă iarbă şi cît fîn putem aduna... Şi... şi să mai aşteptăm porunca din urmă!... Porunca din urmă!...

Căpeteniile vorbiră şi ele, dar nu fură de aceeaşi părere. Căpetenia de luptă îndemnă seminţiile să rămîie locului, cît vor putea răbda. Cine prevedea? Seceta fierbinte putea înceta. Şi unde ar mai găsi pentru foamea lor locuri atît de roditoare? Nu trebuia irosită munca atîtor ani. Şi cine poate cunoaşte mai dinainte pericolele care i-ar întîmpina în munţi, dacă seminţiile ar pleca de-aci? Căpetenia de pace, dimpotrivă, nu ţinea să rămîie seminţiile pe loc, căci toată osteneala şi munca de cîţiva ani păreau spulberate de focul nevăzut care nu înceta de a sufla din cer. Dar seminţiile să caute a afla întîi încotro să se îndrepte...

Oamenii rămaseră nedumeriţi. O hotărîre nu se luă.

Marele Vrăjitor istovit se puse încet, mohorît, în patru labe.

GRĂDINILE ÎNSETATE

În acea noapte, în afară de Marele Vrăjitor care adormi adînc, sforăi îndelung şi dete din mîini, din picioare, de parcă ar fi alergat spre a scăpa de pier-

zanie, nu închise nimeni ochii. Oamenii își luară uneltele de piatră, bucățile de rogojină ferfenițite, puținele orătenii pe care le prăsiseră și se-ndreptară spre vizuina din margine. Sălașele rămaseră în urmă pustii, înecate în duhoarea otrăvitoare a stîrvurilor.

— Dacă ridicam din vreme sălașe măcar uneia din seminții în partea din margine, alături de grădini și mai aproape de Marele Fluviu, acum aveam unde să ne adăpostim..., zise înciudat Căpetenia de pace, rezemat într-o cracă desfrunzită, înaintînd încovoiat pe marginea pădurii.

— Cu ce? Cu cine? întrebă scurt Căpetenia de luptă.

Și aplecîndu-se, ridică și el o cracă. O măsură din ochi, o puse sub braț, cu gîndul de a-și schimba mînerul toporului.

In mijlocul celor două seminții, ca un chivot sfînt se legăna podeaua cu Vrăjitorii și cu idolii de piatră, purtată pe rînd de către patru inși de mult sleiți și ei de foame.

Cînta încet, cu glas subțirel, ne-ntrerupt, Vrăjitoarea, cîntecul izbăvirii și chemarea într-ajutor a Duhului nevăzut. Ea nu pierduse nădejdea. Spre deosebire de Marele Vrăjitor care dormea adînc, chinuit încă de boala lui de măruntaie, își pusese în păr toate penele albe, își unsese fața cu o grăsime roșiatică și-și legăna cu plăcere făptura acum dolofană.

Oamenii îngînau și ei cîntecul, întretăiat de gemetele cîte unei femei speriate și de scîncetele copiilor purtați în burdufele și coșulețele din cîrcă, treziți din somn.

Ajunseră spre ziuă la celălalt capăt al văii. Cerul la Răsărit se înroșea — dar la fel lucea înroșit cerul

dinspre Apus de rugurile uriaşe ale ferigilor, aprinse de focul nevăzut al văzduhului.

La vizuina din margine, purtătorii podelelor cu idoli nu găsiră pe nimeni.

Marele Vrăjitor adormit fu purtat cu grijă în adăpostul văgăunii, iar mulţimea se risipi la poalele copacilor. Dar şi aci lacul se uscase, trestiile îngălbeniseră, albiseră. Numai cîteva broaşte, care înfruntaseră dogoarea şi nu pieriseră încă de uscăciune, săreau dintr-o parte în alta neliniştite, cu ochii bulbucaţi.

Marele Vrăjitor nu se trezi nici la amiaz, cînd obişnuia să primească din mîna Vrăjitoarei băutura descîntată, friptura de cocoşel şi cîteva mure coapte.

Singură pe podea, între cei doi idoli, Vrăjitoarea, mînînd purtătorii cu o nuieluşă care-i atingea pe la urechi, fu purtată cînd într-o parte, cînd în alta a locului.

Deodată Vrăjitoarea îşi aminti : Miresele !...

Uitaseră miresele în ocolul din pădure.

Miresele trebuie să fi ars o dată cu ferigele uriaşe din jur...

Vrăjitoarea lovi cu putere creştetul purtătorilor care se opriră deodată nedumeriţi. N-apucară a pune podeaua jos, că Vrăjitoarea sări însăşi şi cu mîinile ridicate o rupse la fugă spre vizuină, unde începu a bate toba în buşteanul găunos de alături — semnalul din patru lovituri şi o pauză, patru lovituri şi o pauză, chemarea bărbaţilor care risipiţi pe coaja uscată şi crăpată a lacului vînau, încruntaţi cu înaltele suliţe de piatră broaştele săritoare.

Bărbaţii se adunară în jurul Vrăjitoarei.

— Miresele!... Miresele!... făcu ea, smulgîndu-şi penele albe din cap şi aruncîndu-le în jur.

La început bărbații nu înțeleseră, căci mamele aveau grija fetelor. Abia cînd aflară că miresele fuseseră uitate în pădurea pîrjolită, se uitară în jur după muierile care se risipiseră prin livezile apropiate, să-și ocrotească pruncii, să dezgroape rădăcini.

Cu securi de piatră pe umeri, zece din cei mai voinici bărbați, urmați de un cîrd de tineri în mîini cu crengi pe care, unite în tărgi, trebuiaŭ să care miresele moarte, vii, cum le-or găsi, o rupseră la fugă înapoi.

In inima pădurii, în dreptul sălașelor, dădură numaidecît de ocolul tencuit cu lut, adăpostul fetelor care de mult nu mai primiseră vreo hrană.

Ocolul fusese pus între copaci mărunți, de alt soi decît al uriașelor ferigi, pomi cu scoarță mai groasă și frunzișul mai verde, încît pîrjolul din jur nu-l atinse, ba ocrotiseră ocolul și de zăduful zilei, ținîndu-l mai la răcoare.

Se auzea înăuntru o hărmălaie ca de lupi încăierați. Bărbații se repeziră, socotind că miresele erau lovite de niscaiva jivine, fără a se mai întreba cum ar fi putut pătrunde, căci ocolul era închis pretutindeni, în afară de intrarea acoperită de un buștean cît o stîncă.

Se repeziră în ocol doi bărbați. Găsiră miresele într-o stare jalnică, numai pielea și osul, abia ținîndu-se pe picioare, împărțite în două tabere, după Strămoș, gata să se arunce unele asupra altora. De foame, în ochii lor scăpărau pornirile fiarei. Ar fi putut doborî bușteanul de la intrare dacă s-ar fi opintit mai multe laolaltă, dar ele știau că părăsind locul se făceau vinovate, pierdeau dreptul la nuntă

şi erau alungate din sălaş, lăsate pradă sălbăticiunilor.

Spre a-şi ţine zilele, hotărîseră a jertfi şi împărţi pe una din fete, o mireasă scundă din seminţia Ţapului, care părea a mai fi păstrat în făptura ei oarecare grăsimi. Ea nu se împotrivea, dar cerea să fie jertfită şi o mireasă din seminţia Berbecului, spre a se putea hrăni şi surorile ei din seminţia Ţapului. Miresele din seminţia Berbecului căutară între ele o mireasă tot atît de scundă, dar nu găsiră şi pînă la urmă nu mai voiră să dea pe niciuna mireselor Ţapului. Şi miresele Berbecului pîndeau de cîteva zile să puie mîna pe mireasa osîndită, ocrotită de zidul viu, cu gheare şi dinţi al surorilor ei.

— Afară!... strigă unul din bărbaţi. Nu mai sînteţi mirese anul ăsta. V-aţi jigărit de tot. Duhul cel nevăzut a amînat nunta pe un an, ca să vă puteţi îngrăşa la loc. Afară!...

Surprinse de-a binelea miresele rămaseră neclintite, abia putînd crede auzului. Bărbatul celălalt adeveri spusele tovarăşului şi, fără a mai adăsta să fie bine înţeles, cu toporul de piatră şi cu un pumn începu să le îmbrîncească spre ieşire. Unele, lipsite cu totul de puteri, se încurcară în propriile lor picioare şi erau să cadă.

— Foame..., scînciră ele.

— Mai repede, mai repede!... le-mpinse din urmă şi celălalt. Cine ajunge mai repede la marginea văii, la ocolul oilor, primeşte o labă de broască friptă.

La cealaltă margine, Vrăjitoarea, privind în jur, dori să vadă oile, caprele, singura hrană mai bună de-aci înainte. Zări numai ocolul pustiu şi începu să ţipe:

— Oile! Caprele! Oile! Caprele!...

Nimeni nu-i putu da nici o lămurire. Turma pierise, fugise, se risipise de bună seamă în căutarea unui strop de apă şi o fi întîmpinat-o lupii hămesiţi.

— Oile! Caprele! Oile! Caprele!... striga ea cu jale şi începu să le bocească.

Işi aminti că mai erau puţinele orătenii, crescute cu greu în jurul sălaşelor şi aduse aci pentru ouăle, dacă nu pentru carnea lor. Acest gînd o mai linişti. Căci Strămoşul cel văzut al Berbecului putea cere pentru Strămoşul nevăzut măcar o găină...

In stînga, pe colina lină, se înălţa o livadă de pruni mici, amestecaţi cu tot soiul de alţi copăcei roditori între care zăceau acum împletitoarele de lemn lipsite de papură şi de lucrătoare. De o parte şi de alta a livezii, ea zări cîteva rînduri de tufe înşiruite una după alta şi în spatele vizuinii pînă-n marginea pădurii, rînduite cu aceeaşi chibzuială, tufe mai dese, plante tîrîtoare ca şerpi verzui, nesfîrşiţi.

Vrăjitoarea nu se mai urcă pe podea, ci în patru labe, cum era datina, înaintă întovărăşită de cei patru purtători înarmaţi cu suliţe pînă la tufele de morcovi semănaţi tîrziu ca să dea la anul rădăcini mari şi dulci. Se opri îndelung între tufişele de coacăze, la căpşunile, murele ascunse între frunze pe tulpinile lor tîrîte pe pămînt.

— Ar trebui ridicate lianele astea şi prinse de ţăruşi înfipţi adînc, zise ea către omul cel mai apropiat.

— Ca să nu muşte?... întrebă el neştiutor, socotind că era un soi necunoscut de şopîrle cu frunze.

In dosul tufişelor cu fructe dulci, Vrăjitoarea dete de trei şiruri lungi de copăcei, alcătuind un fel de zăplaz, încărcaţi de cunoscutele fructe, dulcege unele, acrişoare altele, toate strepezind gura şi dinţii.

— De ce or fi adunat cei doi oropsiţi pomii aci la un loc? E plină pădurea de acreala lor! se-nfurie Vrăjitoarea. Nu pricep! Trebuie să-i întreb...

Trebuia să-i întrebe şi cum se făcea că la rădăcina legumelor, tufişelor şi copăceilor săpaseră un fel de oale, bătuseră pămîntul împrejur, crăpat de curînd de parcă supsese apă... Cum apă? De unde apă, în aceste zile de arşiţă şi uscăciune? Marele Fluviu era la depărtare de aproape o zi!...

Dar mai departe Vrăjitoarea în patru labe nu putu înainta, dînd cu nasul şi faţa pe neaşteptate în ghimpii unui gard de împletituri, căptuşit şi acoperit de mărăcini.

Bătăi furioase de aripi, un cotcodăcit şi gîrîituri de cocoş o lămuri: gardul ocrotea grădina de ghearele orăteniilor care scormoneau de zor pămîntul, după viermişori.

Apoi Vrăjitoarea se-ntoarse repede, cuprinsă parcă de-o frică, alergînd în patru labe pe cărarea dintre tufişe repede, repede către vizuină, dînd cîte un ţipăt scurt, tînguindu-se, bocind:

— Oile! Caprele! Oile! Caprele!...

Pierderea turmei ar fi fost acum prea dureroasă. Vînatul pierise, el care fusese aproape singura hrană a celor două seminţii. Toţi erau ameninţaţi de foamete, copiii lipsiţi de lapte, bărbaţii siliţi să-nceapă a se ucide şi a se mînca între ei.

Cînd Vrăjitoarea intră în vizuină, Marele Vrăjitor simţind-o aproape, destinse braţele, strînse pumnii şi gemu de cîteva ori.

— Apă... Apă...

Pierea şi el o dată cu vechile obiceiuri ale obştei — era omorît de cărnurile putrede de care nu voia, nu putea să se mai lepede.

Vrăjitoarea îi împinse idolul de piatră negricioasă sub cap şi şopti :

— Nu muri ! Ţin-te bine ! Dacă mori rămîn singură şi nu mai pot opri oamenii flămînzi lîngă Strămoşul Berbecului, lîngă Strămoşul Ţapului. Se vor risipi, vor fugi unde vor vedea cu ochii !

O tainică nădejde îi spunea că turma nu pierise, că cei doi tineri trebuie să fi găsit ei un mijloc s-o păstreze undeva, cînd se arătaseră vrednici a sădi pînă aproape de mîna, de gura lor livezi de fructe, grădini de legume, ba să prăsească şi păsările bălţilor.

Ieşi în patru labe să trimită un paznic după cei doi tineri. Dar uimită, rămase locului.

Zări departe în lumina puternică a amiezii care destrămase aburii apelor, începînd de la malul Marelui Fluviu, un şir de trupuri golaşe, pe coapse şi pe cap cu învelitori de papură, neclintite, ca de piatră. Doi se desprinseseră şi înaintau încoace, legănîndu-se, atît de încet că abia pe înserat ar fi ajuns la vizuină. Ei duceau parcă ceva pe umeri şi nici o clipă nu se depărtau sau se apropiau unul de celălalt.

Vrăjitoarea chemă pe cel mai voinic dintre purtători, îi porunci să se lase-n patru labe, i se aruncă în cîrcă şi-i arătă şirul din zare :

— Repede ! Repede ! Acolo ! gîfîi ea, arătînd spre malul Marelui Fluviu.

Purtătorul o rupse la fugă şi alergă fără oprire, abia trăgîndu-şi sufletul.

Ajunseră dinaintea a doi tineri, o fată şi un băiat care purtau pe umăr cîte un vas mare de lut şi pe celălalt un par gros de care atîrnau două burdufe de piele de oaie.

Cărau apă.

Zărind Vrăjitoarea în cîrca omului, tinerii voiră să-şi acopere faţa cu palmele şi să se arunce la pămînt, dar ea îi opri cu un semn al mîinii, strigînd :

— Unde e băiatul ? Unde e fata ? Osîndiţii ! Blestemaţii ! Unde ? Unde ?

Băiatul ţinînd bine vasul de pe umăr, din care se prelingeau totuşi pe trupu-i ars de soare picăturile tulburi ale apei Fluviului, întoarse puţin capul şi arătă cu mîna care ţinuse parul burdufelor :

— Încolo ! Încolo ! La apă ! Noi aducem apă !...

Vrăjitoarea dete de Ha tocmai la malul Marelui Fluviu. Asudat, leoarcă de apă, cu o zdreanţă de rogojină în jurul coapselor, o coajă lată de copac în cap, prinsă cu un fir de papură sub bărbie, să-i ocrotească ochii de lumina arzătoare a soarelui, el umplea vas de lut după vas de lut pe care le trecea vecinului. Vecinul le trecea celuilalt şi astfel, fără ca cineva să se clintească din loc, cîteva mari vase încărcate de apă călătoreau pînă la capătul unde trebuia să se înapoieze tinerii cu burdufuri.

Vrăjitoarea scoborî din cîrca alergătorului care se legăna ameţit de fugă, se lăsă în patru labe pe pietriş, apoi se aşeză în capul oaselor.

Băiatul îi turnă Vrăjitoarei apă-n pumni. Ea aruncă apa în obraji şi porunci :

— Toarnă-n cap oala toată ! Oala toată !...

Băiatul o răcori astfel, turnîndu-i în cap cîteva oale din apa Marelui Fluviu.

Vrăjitoarea întrebă răstit, flămîndă şi ea :

— Ce mîncaţi ?

Dar nu aşteptă răspunsul, ci făcu semn băiatului să şadă jos, în faţa ei. Ha se mulţumi a îngenunchea. Zări de-aproape, drept în faţa lui, penele albe, pleoş-

tite, de sub coarnele Strămoşului, şi-i veni să rîdă. Dar se opri, căci era mare păcat.

Vrăjitoarea înţelese că apa călătorea pe braţe pentru pomii din livezi şi că lighenuşele de pămînt uscat şi crăpat de la rădăcină erau menite să păstreze cît mai multă apă. Pentru ocrotirea legumelor, fructelor, găinuşelor şi cocoşeilor — ce muncă! Ce strădanie! Nu era oare prea greu pentru umerii şi sufletele acestor copii? Şi totuşi niciunul nu părea istovit, nimeni mîhnit.

— Greu?... întrebă ea, ridicînd capul spre şirul din apropiere.

— Ne jucăm!.... răspunse unul, mai îndrăzneţ.

Vrăjitoarea dete din cap, neîncrezătoare la asemenea joc pe care abia l-ar fi putut juca, în bătaia copleşitoare, istovitoare a soarelui, bărbaţi în puterea vîrstei şi dedaţi cu munca.

— Şi vă jucaţi de mult? întrebă ea pe Ha.

— De cîteva zile... Înainte mă jucam singur, eu şi Hi. Pe urmă am chemat băieţii, fetele, i-am învăţat să plutească pe apă, le-am dat căpşuni... Altfel se usca tot acolo, se usca tot! zise tare Ha, arătînd cu bărbia spre grădinile lui.

Şi cum Vrăjitoarea tăcea privindu-l drept în ochi, băiatul, încrezător în această privire, urmă liniştit:

— ...Eu cu Hi nu puteam duce apă destulă. Nici acum nu ducem apă destulă. N-avem băieţi şi fete multe, n-avem oale, n-avem burdufe. Întîi am cărat fiecare oală pe umăr, pe cap, dar era prea departe. Şi am văzut că era mai uşor aşa, să umble oalele singure, numai ele, din mînă-n mînă.

Alergătorul care-şi revenise şi sta în picioare în spatele Vrăjitoarei, izbucni într-un hohot mare de rîs, înveselit deodată de această năstruşnică scorni-

tură. Dar se opri şi duse un pumn la gură. Vrăjitoarea întorsese încet capul, şi-l ajunse privirea ei ascuţită, îndreptată-n sus către el.

Ha urmă repede:

— ...Am să chem curînd şi bătrînii pietrari şi babele... Să fim mulţi. Şi să meargă oalele singure prin mîinile lor, de aici de la apa mare pînă la grădini.

Apoi tăcu deodată. Nu vorbise cumva prea mult? Se-ncruntă.

— De ce nu i-ai chemat mai dinainte? Fără apă se usucă tot, tot! Şi e arşiţă mare.

— Arşiţă mare! încuviinţară băieţii şi fetele.

Ha privi în jur de parcă ar fi căutat ceva, apoi răspunse:

— Nu i-am chemat că n-aveam oale îndestule, n-aveam burdufe pentru toţi. Dar în curînd sînt gata şi oalele! Am să le dau oamenilor cîte o prună şi am să-i aduc încoace. Am să le făgăduiesc şi cîte un morcov.

Vrăjitoarea îşi trase pana udă şi pleoştită care-i căzuse pe un ochi şi o întinse băiatului.

Dar Ha se feri deodată de parcă ar fi fost ameninţat de un şarpe şi sări în lături, în picioare. Vrăjitoarea îi surîse şi-l aduse iar în faţa ei, în genunchi.

— Cine frămîntă lutul, cine rotunjeşte oalele? întreba ea, punîndu-şi pana la loc.

— Hi! răspunse băiatul arătînd cu mîna înainte, la un mal înalt şi prăbuşit drept în apele Fluviului. E acolo lut bun şi moale. Hi rotunjeşte şi fetele mici frămîntă lutul cu pleava, cu paie şi aruncă pietricelele. Hi rotunjeşte, Hi! Fetele frămîntă, frămîntă!...

Şi cu amîndouă mîinile în nisipul dinaintea genunchilor Ha frămîntă şi rotunji o oală nevăzută, ca să fie bine înţeles.

— Oile au fugit, au murit... zise Vrăjitoarea amintindu-şi deodată, dînd din cap cu amărăciune, căci nu se vedea, nu se auzea pe nicăieri niciuna.

Dar cu faţa destinsă într-un zîmbet larg, băiatul nu se mai putu stăpîni şi, bătînd din palme, strigă privind cînd în ochii Vrăjitoarei, cînd spre şirul neclintit al tinerilor surîzători :

— Oile ! Oile ! făcu el. Şi arătînd cu mîna întinsă : Tot acolo ! Sub malul cu lut ! Lîngă apă ! Au ocol cu papură şi trestie ! Au acoperiş cu frunze late ! Mănîncă fîn ! Mănîncă paie ! Seara vine acolo un Duh peste ape şi alungă zăpuşeala. A murit numai una. Una !

Şi băiatul ridică un deget.

— Şi carnea oii ? Ce-aţi făcut cu ea ? întrebă aspru omul din spatele Vrăjitoarei, ştiind că oaia se cuvenea Strămoşului văzut pentru Strămoşul cel nevăzut şi pentru purtătorii lui, care primeau măruntaiele.

Băiatul vinovat lăsă capul în jos, căindu-se de acea mărturisire.

— Carnea am dus-o la hruba de piatră, urmă el cu glas încărcat de remuşcări. Piatra e grea. Munca e grea ! Oamenii cereau carne, ca să aibă putere.

Tocmai se-napoiară oalele şi burdufele goale. La celălalt capăt aproape la mijlocul drumului adăstau tinerii care udaseră prunii.

Dintr-o mişcare, Ha sări de la locul lui, umplu vasele cu apă şi le privi apoi călătorind repede, tot mai departe de Fluviu.

— Şi vouă nu vă e foame ? Cu ce vă ospătaţi ? întrebă Vrăjitoarea.

— Beau lapte! făcu încruntat alergătorul, strîmbîndu-şi gura de parcă ar fi înghiţit ceva acru. Beau laptele oilor, caprelor!

Tinerii îl priviră şi ei încruntaţi. Fuseseră jigniţi. Ei nu se atingeau de acea băutură albă, de care aveau parte numai copiii. Li se spusese şi se-ncredinţaseră înşişi că băieţii mari care ar bea laptele copiilor se întorc iar în stare de pruncie.

— Vin mamele seara şi iau lapte pentru copii, zise Ha. Noi prindem peşte. Uneori nu prindem. Cînd prindem peşte mult, ducem şi mamelor.

Asfinţea.

Razele soarelui îşi pierduseră ascuţimea, dar văzduhul dogorit clocotea ca-n amiaz. Nici o adiere de nicăieri. Cine întorcea totuşi faţa spre apele Fluviului, simţea o uşoară dezmierdare, ca atingerea răcoroasă a unui văl nevăzut.

Ha urmat şi de alţi flăcăi dete fuga spre păpurişul înţepenit în nămolul uscat şi ridicară cu luareaminte, spre a nu-l sfîşia, năvodul lung şi nu prea lat, din cîteva rogojini unite. Îl apucară doi de o parte, doi de cealaltă şi intrară în apă.

Fluviul scăzuse mult. Tinerii înaintară pînă aproape de micul ostrov strîmt şi lunguieţ din mijlocul Fluviului, unde găsiră apa adîncă pînă la umeri. Aci cu rogojinile bine întinse, pîndiră valurile.

— Acum! Acum! se auzi de departe glasul lui Hi care simţise în degete bătaia peştilor cu drumul tăiat.

Doi flăcăi ocoliră cu un capăt al năvodului şi cînd ajunseră iar în aceeaşi linie porniră-ncet spre mal, tîrînd rogojina pe fundul apei. Apoi cu valurile numai pînă la genunchi o rupseră la fugă şi înainte ca apa să le ajungă la glezne, se opriră deodată. Ridi-

cară plasa de papură de cele patru colţuri pînă-n dreptul capului. Peşti albi, pești cenuşii, peşti cu dungi roşiatice, unii laţi ca frunza de boz, alţii subţiri şi lunguieţi ca nevăstuicile săreau în văzduh, cercînd să scape. Dar numai cîţiva, mai mici, din marginea năvodului, săltînd peste capetele băieţilor, izbutiră să se scufunde iar în apele repezi ale Fluviului.

La mal fetele, băieţii se adunaseră grămadă, cu oalele în braţe. Unii grăbiră înaintea pescarilor osteniţi, să le dea o mînă de ajutor. Ceilalţi adăstau cu bucuria și foamea în scăpărarea ochilor. Nu îmbucaseră nimic de aseară.

Dar plasa de papură purtată pe sus nu ajunse bine la prundul de pietriş, că-n văzduhul înserat răsună glasul repezit al alergătorului :

— Nu se atinge nimeni de vînat ! Peştele merge sus, la vizuină, pentru lecuirea Strămoșului văzut !...

Şi întorcîndu-se cu spatele spre Fluviu, se lăsă în patru labe.

Vrăjitoarea îi sări în cîrcă, sprintenă ca-o veveriţă.

Alergătorul se ridică şi o rupse la fugă înainte.

LUPII CARE PLÎNG

În vremea aceasta miresele, zbîrcite, urîţite de foame, înaintau prin pădurea pîrjolită, cu picioarele goale prin stratul de cenuşă fierbinte, abia tîrîndu-se, cele mai istovite întinse pe cîte o targă de ramuri.

Bărbații cu topoarele deschideau drumul prin cîte un hățiș de lăstari cu scoarță groasă, iar flăcăii făceau paza înapoi, înarmați cu ciomege. Pe-ncetul fetele scăpate din acea închisoare a morții mai prinseră inimă. Găsiră ascunse între rădăcinile dezgolite ale arborilor bătrîni lăcuste mari cu aripile arse, melci cu spirala spartă de foc, cu înaltele coarne întinse, înțepenite. Le adunară și le mîncară din mers, cu poftă.

Tinerii loviră cu piciorul, descoperind din stratul de cenușă șerpi numai cît brațul, cu ochi neclintiți, mari, deschiși, morți. Aruncară gușa cu venin și-mpărțiră carnea.

— Repede! Repede!... strigă din fruntea alaiului unul din bărbați, ridicînd toporul de piatră deasupra capului.

Insera și cine știe ce jivine, adulmecînd de departe făptura omului, i-ar putea lovi.

Teama lor nu fu zadarnică. Abia se-ntunecă și auziră din stînga ciudate zgomote, asemenea unor viețuitoare strecurîndu-se-ncet, cu luare-aminte, prin frunzișul veșted al tufișelor. Deși nu răsărise luna, pădurea era luminată de pîlpîirea unui foc nevăzut care mistuia partea dinspre Apus.

Alaiul se opri. Băieții începură a sări, dînd chiote și lovind cu bețele în scoarța copacilor, spre a speria fiarele care-i simțise.

Apoi o rupseră cu toții la fugă să li se piardă urma. Dar sălbăticiunile fură mai viclene și oamenii se pomeniră cu fîșîitul tufelor în față, de parcă fiarele alergaseră pe-ntrecute și acum le ieșeau înainte, tăindu-le calea.

La un luminiș, în bătaia lunii roșiatice care se ridica, bărbații cu topoarele în mîini, gata de luptă,

zăriră o haită ciudată de lupi, vreo cinci, cu lațe mari, albe, ca nişte berbeci bătrîni, cu ochii mici şi urechile clăpăuge. Adăstau. Nu se repezeau. Mai curînd păreau gata să fugă-napoi. Erau printre ei vreo două lupoaice, urmate de pui tot atît de albi şi zbîrliți, mici de parcă nu umblau, ci se dădeau de-a rostogolul, rotunzi ca nişte arici.

Alaiul se opri.

Ce era de făcut?

Bărbații se sfătuiră, apoi făcură semne băieților şi la un strigăt, se aruncară toți asupra haitei care speriată se risipi cu coada între picioare.

— Dacă omoram măcar unul, aveam ce frige şi mînca la sălaşul cel nou! zise bărbatul cu toporul. Fricoşi lupi! Nu se pricep decît la fugă!...

Alaiul porni din nou. Dar abia înaintară cîțiva paşi, că auziră pădurea vuind de lătratul amestecat, întretăiat de cîte un sughiț şi plînsul prelung al lupoaicelor.

— Le e foame! zise o fată.

— Au pui..., răspunse vecina.

Haita plîngătoare nu rămase înapoi, ci îi întovărăşi astfel pînă-n marginea codrului, unde începeau grădinile omeneşti.

Aici miresele fură întîmpinate de un miros pătrunzător, ispititor, de peşte fript şi de mamele cu pruncii la sîn.

La sfatul din acea seară fură îngăduiți şi cei doi oropsiți, băiatul şi fata, căci erau însuflețiți — se vedea bine — de un Duh hrănitor.

Bărbații care socoteau noile îndeletniciri nu prea potrivite pentru firea lor, mai curînd pentru a fetelor şi femeilor, ascultară încruntați cuvintele cele noi ale Strămoşului. El vorbea acum de la înălțimea po-

delei prin gura Vrăjitoarei, cu mîinile pe idolii de piatră, în vreme ce Marele Vrăjitor gîfîia fără glas, întins alături.

Căpetenia de pace fu de părere că bărbații care vînaseră șerpii să-nvețe acum să plutească pe apă ca broasca și să vîneze în apele Marelui Fluviu, într-o parte și cealaltă a ostrovului, înarmați cu rogojini. Iar peștii să-i aducă seara la vizuină, la obște. Strămoșul cel văzut îi va împărți sălașelor.

— Să facă băieții grădini, să adune copăcei și rădăcini din pădure! strigă Hi, furioasă că unele răsaduri și o parte a pomilor erau prădați.

— Să meargă băieții cu mine, să adunăm scorburile cu coropișnițí care dau ceară dulce! strigă și Ha. Să mutăm încoace și copacii din pădure cu frunza lată și nuca tare!...

Puteau fi lăsate oile și caprele numai în seama mireselor? Cine să vadă apoi de păsări, să le adune, să le hrănească, să le prăsească?

— Mamele!... strigă Hi.

Se făcu o liniște scurtă.

— Scroafele și puii lor sînt în seama noastră! se ridică o mamă de la locul ei.

La un sîn îi sugea un țînc, la celălalt un purceluș.

Vrăjitoarea gîndea la grînele cu boabe dulci din făina cărora i se coceau două pite pe zi.

Deodată se auzi în vecinătate plînsul prelung al lupoaicelor flămînde, ațîțate și ele de mirosul peștelui fript, care străbătuse codrul.

Cîțiva bărbați se repeziră la grămada de topoare de lîngă vizuină și porniră să alunge fiarele.

— Grăunțe mai sînt la malul de nămol? întrebă Vrăjitoarea.

Fata răspunse că la mal nu se mai afla nici un fir, dar mai erau cîţiva snopi în fundul vizuinii pentru pita Strămoşului bolnav, iar oile se vor mulţumi la iarnă şi cu paie.

Căpetenia de pace vorbi şi el oamenilor în felul lui potolit, chibzuit, despre gustul bun al pitei din care nu muşcaseră niciodată, de boabele după care turma umbla cu nările-n vînt şi le spuse că ar fi nevoie de multe spice, multe spice spre a ajunge seminţiilor şi turmei măcar o jumătate dacă nu un an întreg.

Vrăjitoarea se ridică-n capul oaselor şi cu braţele-n sus, cu ochii închişi, cu trupul cutremurat de Duhul cel atotputernic, zise tare:

— Sămînţa !... Sămînţa !... Blestemată să fie gura care se va atinge de un bob. Osîndită pe veci să fie mîna care nu va semăna ! Usucă-se picioarele cui va călca pe locurile semănate ! De somn să n-aibă parte cine se va da în lături de la muncile rînduite, de la treburile potrivite. Şi cine doi ani şi încă un an de-aci înainte se va mai atinge de oaie sau mielul ei, va fi chemat în foc viu şi flăcări mari să dea socoteală de hoţia şi lăcomia lui dinaintea marelui Duh !...

— Înapoi la munte !... bîigui Marele Vrăjitor din fund, de pe rogojină, simţind că iar se pregătea ceva în viaţa tribului împotriva datinilor.

Dar nu-l mai auzi nimeni.

Femeile, bărbaţii, bătrînii, copiii săriră de la locul lor şi ţopăiră pînă după miezul nopţii în jurul podelei cu idolii negricioşi. Chiuiră. Petrecură.

Ce se va mai întîmpla cu ei, cine putea prevede ? Vrăjitorul menea într-un fel, Vrăjitoarea în alt fel...

Oamenii nu puteau începe nimic alt, decît ceea ce-i va îndemna nevoia.

A doua zi se făcu numărătoarea sălaşelor cu bărbaţii, tinerii, femeile şi copiii în stare de a merge la o muncă.

O parte luară în seama lor îngrijirea malului cu ciorchini şi bostani, alţii înmulţirea găinilor, alţii pescuitul, alţii împletitul papurei, alţii paza turmei şi adunarea lînei spre a fi dată şi ea la împletitoare, căci la cojoace nu mai putea ajunge nimeni.

Toate miresele deveniră ţesătoare, toţi băieţii încheietori de împletitoare şi pescari.

Bărbaţii în putere scoborîră îndată la nămolul uscat din marginea Marelui Fluviu şi înarmaţi cu uriaşe ţepoaie, se pregăteau să facă-n adînc cuiburi de însămînţări. Dar le sări înainte Hi, în braţe cu un miel nou-născut şi strigă la ei din piscul malului de lut:

— Nu mai prăpădiţi boabele! Nu le aruncaţi! Că n-aveţi prea multe! Şi le arătă, scurmînd în genunchi cu o mînă, că nămolul uscat era însămînţat mai de mult de boabele scuturate la strînsul firelor cu spic. Cum o veni iar apa peste nămol, sămînţa va încolţi şi va creşte. Numai să vie apa! Apa!... strigă Hi ridicîndu-se, mutînd mieluşelul alb pe celălalt braţ şi arătînd spre Marele Fluviu.

Ha rămase descumpănit şi privi lung la Hi — care avea dreptate.

Boabele puteau fi duse înapoi la vizuină pentru pita Strămoşului. Dar Strămoşul poruncise şi blestemase.

„Sămînţa! Sămînţa!“ îi mai sună în auz glasul ameninţător al Vrăjitoarei.

— Boabele trebuie semănate! Semănate! zise Căpetenia de pace.

— Semănate! răspunseră toţi şi priviră spre vasele mari de lut umplute cu boabe, de la picioarele lor.

Dar unde?

Ha gîndi că dacă ar reteza lianele, trestia, papurele de pe toată întinderea, cu cît s-ar lărgi ogorul!... Dar trestia, papurele, lianele erau de folos, nu puteau fi înlocuite, nu trebuiau stîrpite.

— În pădure! În cenușă! E multă cenușă, e moale!... strigă deodată unul din bărbații care adusese în ajun miresele.

Pentru el nămolul și cenușa erau la fel, fără a ști încă ce hrană îmbelșugată era cenușa pentru tinerele rădăcini ale semințelor încolțite.

Și astfel, muncind în inima pădurii din zori pînă-n seară, săptămîni și săptămîni de-a rîndul, scormonind pămîntul cu țepoaiele lor grele spre a-l amesteca bine cu cenușa care ar fi putut fi luată și spulberată de vînt cu toată semănătura, cele două seminții făcură un nou ogor.

Cumplită muncă! Necunoscută pînă atunci de oameni, obișnuiți numai cu viclenia ușoară a vînatului. Unora li se păru o pedeapsă — osîndă rostită de Strămoșul cel văzut, de Strămoșul cel nevăzut, care le dase viața și le-o putea lua înapoi.

Munceau din greu, abia feriți de razele dogoritoare, coborîtoare ale soarelui strecurat prin frunza aproape uscată a copacilor. Sudoarea le acoperea fețele păroase și li se scurgea în picuri mari pe întîiele brazde ale întîiului pămînt muncit de trupul încordat al omului — pentru ei, pentru urmașii lor în veac de veac. Oamenii împărțiră ogorul și semănară boabele alese după soi și mărime.

— Trebuie udate și semințele din ogor! Altfel se usucă! fu de părere Vrăjitoarea la sfatul celor două seminții.

Căratul apei cu ajutorul vaselor, umblînd din mînă-n mînă, de la malul Fluviului pînă la semănătura din codrul ars, se dovedi mult mai greu decît săpatul cu ţepoaiele, şi mai nespornic. Sămînţa în cenuşa fierbinte şi în pămîntul mereu încins de soare se putea coace şi pieri. Cîteva nopţi de-a rîndul, în cîntecele prelungi ale Vrăjitoarei şi femeilor, folosind toate vasele şi cele care se plămădeau încă, amîndouă seminţiile se osteniră să mute o fărîmă din Marele Fluviu în inima codrului însetat.

Şi într-o asemenea noapte, pe neaşteptate, cerul păru a le veni într-ajutor.

Dinspre Apus se ridicară nori negri întinzîndu-se în cele patru zări ca un balaur fără cap, din sînul căruia ţîşniră fulgere cu tunete înfundate. Ploile picară la-nceput domol, călduţe, ca o dezmierdare de mult aşteptată, dar pînă la ziuă se preschimbară în vijelie rece, cu răbufnituri de ape, bătute de vînt.

Adăposturile de sub prunişori, firave, din crengi subţiri, rogoz şi trestii, fură luate una după alta ca de o mînă din văzduh şi femeile se pomeniră cu pruncii golaşi, cu miresele care încă mai zăceau, toţi sub cerul dezlănţuit. Strigară spre bărbaţii care se ghemuiseră în marginea pădurii şi cărora furtuna nu fusese în stare să le strice somnul. Dar ajutorul lor fu de prisos. In bătaia vîntului şi apelor nici un adăpost nu se dovedi statornic.

Îşi aduseră aminte de sălaşele bune, înalte, încăpătoare, din cealaltă parte a văii, şi ar fi pornit-o într-acolo — dar oamenii, încredinţaţi de folosul pescuitului, de bunătatea fructelor şi legumelor, nu se îndurau să mai părăsească locul : poate că vijelia se va potoli curînd, vîntul va cădea, ploile vor conteni.

Dar vîntul furios, cu miile lui de bice de apă nu se liniști. Ba a doua zi, în lumina cenușie ca un amurg fără sfîrșit, norii se rostogoliră dinspre munții Apusului atît de negri și vineți că păreau a se prăbuși cu totul sub greutatea potopului pe care-l cărau asupra văii Marelui Fluviu.

Și-n locul picăturilor de apă, oamenii ciuciți sub copaci, înghesuiți unii în alții, dîrdîind de frig, se pomeniră în cap cu o ploaie de pietre înghețate — o răpăitură de grindină care-i sili s-o rupă la fugă. Nu se mai gîndiră nici la peștele de fiecare zi, nici la gustoasele fructe și legume. Fugeau toți, bătrîni, copii, fete, bărbați, pe urma femeilor.

— La sălașe! La sălașe! strigară femeile întorcînd capul șiruind de apă, către bărbații obișnuiți să le urmeze.

În vizuină Marele Vrăjitor horcăia. Vrăjitoarea îl descînta fără folos. Duhul care-l cuprinsese, de-aci înainte nu-i va mai da drumul.

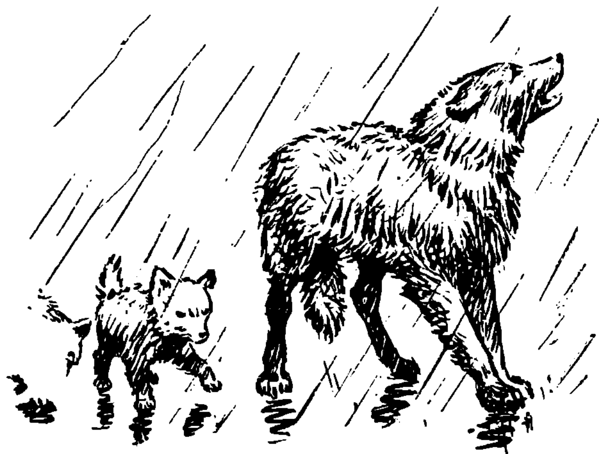
De cîteva ori, paznicii răzbiți de ploaie și de loviturile pietrelor din cer încercară a se adăposti la gura vizuinii, dar Vrăjitoarea îi afurisi cu glas ascuțit și aruncă spre ei tăciuni aprinși. Unul cîte unul părăsiră locul și se luară după semințiile fugite. Valea se umpluse de apă. Nămolurile înmuiate înecară stufărișul, ridicîndu-se pe mal pînă la poalele livezii. Limba de pămînt din zare nu se mai vedea: o acoperiseră nămolurile, apa.

Fata și băiatul rămaseră descumpăniți, în bătaia ploii, văzînd femeile cu obștea după ele în goană spre sălașe. Cine va ocroti grădinile, colinele cu pomi de năvala tot mai furioasă a valurilor de nămol, urcînd ca o fiară pe brînci costișea roditoare?

Băiatul şi fata se puseră singuri pe lucru.

— Iar plînge lupul..., zise fata împletind de zor la gardul din vale, în vreme ce băiatul, în ploaie, cu un ciocan greu de piatră lovea gîfîind într-un par înfipt, la capătul unui şir de pari.

— Ce tot spui ? Nu se aude !... îi strigă băiatul cu ciocanul ridicat, gata să lovească.

— Lupul ! Lupul ! strigă şi fata spre el, ştergîndu-şi cu o mînă ploaia de pe faţa care-i încurca genele şi vederea. Iar plînge lupul ! E pe-aproape !

Băiatul nu mai răspunse. Îşi văzu de munca lui.

Fata ştia că vreo cîţiva din haita de lupi, cărora pietrarii le tăiaseră calea, fuseseră doborîţi de suliţele bărbaţilor, bucuroşi de a mai vîna. Scăpase o lupoaică tînără, mai sprintenă, cu doi pui, ascunsă-n cine ştie ce scorbură, în vreme ce urmăritorii o căutaseră departe. Plîngea... Plîngea de foame şi frig... Plîngea de singurătate..., gîndi fata. Plîngea de mila ei şi a

puilor... Avea şi ea un suflet, lupoaica, suflet de mamă....

Băiatul lăsă ciocanul, apucă un topor şi porni în ploaie spre pădure să taie alţi ţăruşi.

Fata, care împletea cu genunchii în noroi, zise fără a se ridica, privind în sus, cu ochii micşoraţi de bătaia ploii sau poate de sfială :

— Ha... Lupoaica are şi ea un Duh... Duh de mamă... Vezi că e o grămadă de oase şi capete de peşti, nu departe de copacii orăteniilor. Am văzut că nu s-au atins de ele. Adună şi aruncă-le mai încolo, în pădure, dincotro se aude plînsul mamei... Şi lăsînd capul în piept, şopti cu durere şi ruşine : Ha... Nu pot suferi plînsul mamei... Nu pot ! Îmi vine să plîng şi eu...

Băiatul nu se miră de purtarea şi simţirile fetei. El le cunoştea bine. Erau simţirile lor de-atunci, ascunşi în vizuina din munte unde crescuseră de mici aproape numai în tovărăşia vieţuitoarelor zise sălbatice, din care unele se arătaseră atît de blajine, de jucăuşe, de prietenoase.

Zadarnică fu munca şi strădania în ploaie a celor doi tineri. A treia zi a potopului, cînd ieşiră din pădure, de sub copacii orăteniilor unde se adăpostiseră, zăriră pîrleazul de împletituri plutind pe apa înnoroiată care înecase toate grădinile şi lovea acum în copăceii de pe colină. Cum de nu fusese încă înecată vizuina ?

Tinerii dădură fuga. În vizuină nimeni. Vrăjitoarea între timp luase leşul în cîrcă şi în puterea nopţii, cîntînd a jale cu glas mare, pornise şi ea către sălaşe. Lăsase în urmă idolii de piatră neagră şi penele de cocoş ale răposatului.

— Ce mai căutăm noi aici ? făcu băiatul cu ochii pierduţi pe întinderea apei din care ici-colo mai răsăreau cîteva pămătufuri de trestie. Hai la mamele noastre. Hi, la sălaşe ! Poate că nu ne mai alungă nimeni de-acolo !

Fata simţi că i se urcă deodată tot sîngele în obraz şi o furie surdă începu să-i cutremure mădularele. Niciodată nu-i trecuse prin minte că ar trebui sau ar putea să părăsească locurile acestea, grădinile, livezile, păşunile, nămolurile cu grîne, apele cu peşti, copacii cu găinuşe, cocoşeii cîntători. Cu pumnii s-ar fi aruncat asupra băiatului dacă nu l-ar fi văzut atît de abătut, nesigur, rătăcit.

Il părăsi, trecînd înainte, cu nămolul pînă la genunchi, spre colină. Dar întoarse îndată capul spre el şi arătă cu mîna departe :

— Du-te ! Du-te ! La sălaşe ! Acolo !

Şi-şi văzu de drum. Dar o rupse deodată la fugă, împleticindu-se în noroaie, dînd strigăte. Zărise turma care fusese lăsată în paza cîtorva băieţi la malul de lut, în ocolul adăpostit din marginea Marelui Fluviu.

Flăcăii răbdaseră o vreme, apoi speriaţi de furtună, îngheţaţi de ploaie şi grindină, luară fiecare-n cîrcă un ţap şi un berbec ocrotitor şi fugiră pe prundişul Fluviului, ocolind valea cu stuf, către sălaşele cunoscute.

Turma urca acum încet colina dinspre Răsărit, urmînd, înghesuită, un ţap bătrîn cu coarne lungi şi bărbiţa şiruind de apă.

Fata rupse o nuieluşă dintr-un prun, mînă turma ocolind colina spre a duce-o în adăpostul pădurii.

Băiatul îi ieşi înainte. Cu o nuieluşă în mînă ajută şi el fetei să adune puţinele oi, puţinele capre.

Îi fu ruşine s-o lase pe Hi singură.

Nu mai fugi la mame, la sălaşe, către care inima îi dăduse brînci.

Ploaia stătu deodată. Apele noroioase pe-ncetul începură a se retrage.

Hi rîse, bătu din palme, ridică din nou faţa în lumina soarelui cald.

Băiatul rămase întunecat, încruntat multe zile, furios pe el şi pe nestatornicia lui.

MORTUL ÎN COPAC

Cînd s-a aflat la sălaşe că Strămoşul cel văzut, după cîteva călătorii cu întoarceri, se dusese pentru totdeauna, toţi încremeniră. Bărbaţii se pregăteau să plece la pescuit, băieţii la grădini şi livezi, fetele la împletitoare, cioplitorii la groapa cu piatră. Femeile aprinseseră focurile pentru fierturile hrănitoare şi le stinseră numaidecît. În tăcerea care se lăsase, valea, pădurea răsunau de bocete.

Vrăjitoarea, la picioarele podelei pe care zăcea mortul cu coarnele ridicate parcă acum de-a dreptul din frunte, cu ochii mari, albi, sticlind în faţa înnegrită de vechi straturi de funingine, împodobit cu toate penele colorate, alături de idolii de piatră neagră, ciucită, aprinse buruieni mirositoare ca să mai alunge duhoarea mortului.

Nu se mai îndoia nimeni că dacă potopul încetase, nămolurile se trăseseră înapoi în vechile vaduri, fusese de ajutor Marele Vrăjitor care plecase și-nduplecase Strămoșul nevăzut. Plecase să nu se mai întoarcă.

După vechile datini din munți, înainte de unirea cu seminția Țapului, oamenii Berbecului, cînd adormeau pentru totdeauna și nu mai aveau nevoie de hrană, erau arși, iar cenușa spulberată în bătaia vîntului, ca Duhul furios să caute, să nu mai găsească leșul și astfel să nu mai bîntuie cu răutatea lui pe cei rămași în viață. Strămoșul Țapului mai blajin veni cu datina lui. Mortul era dezgolit, spălat bine și uns cu lut albicios dacă era femeie, cu lut roșiatic dacă era bărbat, preumblat de către Marele Vrăjitor și Vrăjitoare pe la fiecare sălaș îndatorat a aduce mortului bucatele cele mai gustoase spre a-l îmblînzi în răutatea lui. Apoi era îngropat șezînd, ca să rămînă de-a pururi cu capul în sus, pentru a primi cu ușurință și a putea sta de vorbă cu Duhul lui din văzduh.

Vrăjitoarea ar fi trebuit și ea, împreună cu cei patru purtători, să-l urmeze în lumea Duhurilor, arși sau îngropați de vii.

În jurul podelei, femeile se ciorovăiră cîteva seri. Bărbații mai la o parte tăceau încruntați. Femeile din seminția Berbecului cerură împlinirea datinei — înmormîntarea Marelui Vrăjitor și a celor apropiați lui. Muierile din seminția Țapului strigară că nu puteau rămîne fără Strămoș văzut ! Și femeia care ajuta Vrăjitoarei la alegerea și fierberea buruienilor găsi un mijloc de a stinge cearta : să nu plece dintre ei nici Strămoșul văzut al Berbecului, să nu-l urmeze nici Strămoșul văzut al Țapului, ci să rămîie mortul de-a pururi în mijlocul sălașelor.

— Nu v-am spus că am o soră păstrată de seminția Pisicii Sălbatice care locuiește în sălașe deasupra apelor? strigă ea cu necaz.

— Așa e! Ne-a spus! Ne-a spus! adeveri blajin, împăciuitor Căpetenia de pace, care nu prea vedea cum se vor împăca femeile între ele, căci în seama lor era din totdeauna spălarea, văpsirea, îngrijirea morților. Așa e! Adesea ne-a spus ea că are o soră păstrată de seminția Pisicii Sălbatice! mai întări Căpetenia.

Femeia oftă ușurată și urmă cu glasul ridicat, aproape poruncitor, ca nimeni să nu se mai poată împotrivi:

— Acolo, la seminția de pe ape, îmi spunea sora mea că mortul nu e îndepărtat, nu e alungat, ci de-a pururi păstrat între ei.

...Nu prea era de crezut. Se știe că morții sînt răi. Să fi fost numai o viclenie?

Femeile din seminția Berbecului înapoia carora, mai după copaci, înarmați cu sulițe și topoare, se ciuciseră bărbații lor, strigară că era viclenie căci mortul tot va putrezi și va pieri curînd dintre ei.

— Mortul putrezește și miroase! Pe urmă piere cu desăvîrșire, se face praf și pulbere!

Femeia care cunoștea datina seminției de pe lacuri se ridică și cu o pană albă primită într-ascuns din mîna Vrăjitoarei, făcu un semn deasupra capului, să fie bine văzută de bărbații înarmați ai seminției ei.

Apoi se așeză la loc, cu picioarele sub ea și-i lămuri:

— Vă spun datina străveche și adevărată a seminției de pe lacuri. La ei nu putrezește nimeni. Mortul, golit de măruntaie, umplut cu lut, cusut la loc, pus la uscat și pe urmă afumat, rămîne întreg așa

cum îl ştim toţi. Dacă îngropăm Strămoşul cel văzut al Berbecului Duhul cel nevăzut îl va căuta şi-l va găsi poate. Dar dacă nu-l va găsi ?

— Dar dacă nu-l va găsi ? zise şi Vrăjitoarea, dînd mereu din cap, potrivindu-şi cînd şi cînd penele albe mişcate de la locul lor.

— Căci s-ar putea să nu-l găsească ! Aşa e ? urmă femeia.

Nu răspunse nimeni. Isteţimea îi era prea bine cunoscută, atît de cunoscută că-n cele două seminţii mergea vorba că şi adevărul în gura ei devenea minciună. Dar ea urmă :

— ...Incît mai bine ar fi, spre a nu cădea în păcat şi a ne pomeni iar cu vreo năpastă din care să nu mai scape niciunul din noi, să folosim întîi datina străveche şi păstrată cu teamă, a oamenilor Pisicii Sălbatice. Să uscăm, să afumăm pe Strămoşul văzut al Berbecului. Să-l păstrăm în mijlocul nostru. Duhul lui ne va ocroti. Dacă Duhul lui, supărat, va turba şi ne va muşca, vom trece la datina noastră şi-l vom îngropa dimpreună cu toţi ai lui. Să-i îngropăm atunci pe toţi ! Atunci să-i îngropăm !

Nici de data aceasta nu răspunse nimeni. Se auzi într-un tîrziu glasul unei femei tinere :

— Să-ntrebăm şi pe bărbaţii noştri. Să auzim, ei ce spun ?

Dar ideea păru atît de jignitoare şi ruşinoasă, că tînăra femeie se pomeni în cap cu uscături şi bolovani. Ce puteau şti bărbaţii în această treabă femeiască ? Ei să alerge după vînat, să sape pămîntul, că celelalte treburi le împlinesc femeile ! La rînduiala morţilor numai ele se pricep.

Bărbaţii, mai la o parte, ascunzîndu-şi armele, tăceau într-adevăr. Căpetenia de pace, rezemată într-o

cracă desfrunzită, se strecura de la o seminţie la alta, îndemnînd bărbaţii să nu se încaiere înainte de vreme, să aştepte să vadă ce vor spune femeile spre a lua cu toţi o hotărîre.

Abia în sfatul serii următoare, femeile din seminţia Ţapului, ascultînd de cuvintele chibzuite ale Căpeteniilor, se lăsară înduplecate să-ncerce întîi şi felul de înmormîntare obişnuit la cei care locuiau pe ape. Să se-ncerce! Şi nu multă vreme: numai o vară şi o iarnă şi încă o vară!

Mortul fu spălat de cîteva bătrîne, despicat, curăţat de măruntaie ca un berbec mai mare, umplut cu lut şi buruieni mirositoare. După ce fu lăsat în bătaia soarelui şi vîntului pe podeaua descoperită şi afumat bine cu frunze de ferigă trei zile şi trei nopţi, fu cusut la loc.

Apoi fu dus cu mare alai pe o targă de crengi în cîntecele voioase ale fetelor-mirese, în vreme ce băieţii săreau şi băteau cu putere tobele de lemn, iar Vrăjitoarea împărţea tuturor surîsuri binevoitoare. Alaiul se opri în cercul celor două rînduri de sălaşe.

Aci se afla un stejar bătrîn.

Mortul fu bine învelit în rogojini groase, ca să nu-l ajungă ploaia. Doi din vajnicii purtători se urcară în copac unde primiră mortul ridicat de braţele voinice ale celorlalţi doi şi unde fu bine legat şi înţepenit, ca să nu fugă.

O bucurie năvalnică aprinse ochii tuturor. Aveau acum Duhul ocrotitor în mijlocul lor! Feriţi erau de-a pururi de urşii, de lupii care nu vor mai cuteza a se apropia de aceste sălaşe, înfricoşaţi şi alungaţi de Puterea nevăzută care le va ieşi întru întîmpinare! Feriţi erau de molimile clocite, de miasmele pădurii! Poate că se vor ivi acum iar în nămolurile proaspete

tîrîtoarele cărnoase şi grase, ca oamenii vînînd cu uşurinţă, să fie iertaţi de munca atît de crîncenă a pămîntului care soarbe şi istoveşte toate puterile! Şi iar vor avea răgazul să salte flăcăii dinaintea sălaşului fetelor-mirese, bărbaţii, de acum înainte îndestulaţi, să joace în jurul copacului cu afumătura ocrotitoare!

Fetele se dădură la o parte şi priviră numai printre degete, cum cere buna-cuviinţă. Mamele ieşiră din sălaşe cu vasele pline de fierturi gustoase, cu peşte fript şi cu roade culese din livezile de la cealaltă margine. Se ospătară cu toţii. Apoi bărbaţii puseră mîna pe topoare unii, pe suliţe alţii, le ridicară şi lovind pămîntul cu piciorul, făcură hora chiuind în jurul mortului ascuns sus în rogojini.

La poalele copacului, Vrăjitoarea cu picioarele sub ea, şezînd drept, duse la nas o frunză de iasomie cu mireasmă iute şi trăgînd cu coada ochiului la dănţuitori, da din capul fără coarne, încununat acum numai cu pene albe.

Mare însă fu dezamăgirea cînd bărbaţii care străbătură cîteva zile noroaiele lacului, dospind iar în bătaia soarelui, nu mai dădură de nici o tîrîtoare. Stîrpite erau şi stîrpite rămăseseră, iar mortul din copac se pare că nu avea nici o putere asupra şerpilor mari din lacurile depărtate, să le momească a se tîrî încoace şi a oua în nămolurile Marelui Fluviu.

Ba către toamnă sălaşele fură năpădite şi de un soi de ţînţari repezi şi mari cît nişte cocoşi înţepători, lăsînd pielea înroşită, îmbrobonită, acoperindu-se apoi de buboaie negre, sîngerînde. Scăpară de molimă numai fetele ascunse în adăpostul sălaşelor.

Să fi fost o răzbunare a mortului din copac? Aşa şopteau muierile şi bătrînele din seminţia Berbecului şi cerură la un sfat, ţipînd, întoarcerea la datina veche,

înmormîntarea Strămoşului din rogojină, dimpreună cu toţi ai lui — fără a mai aştepta venirea sorocului încuviinţat.

Dar Vrăjitoarea lîngă idolii de piatră, pe podeaua adusă în mijlocul sălaşelor dinaintea copacului, strigă şi ea, se boci, se bătu cu pumnii în piept, împodobi pietrele negre cu penele albe şi penele colorate, apoi se-ntoarse către femeile neliniştite cerîndu-le răgazul unei nopţi şi al unei zile, pentru a chema Duhul mortului şi a-i afla voia.

În seara următoare ea le istorisi cu de-amănuntul tot ce aflase. Duhul mortului nu se mai găsea în copac, ci numai leşul. Duhul era plecat departe — şi cînd se va întoarce, oare cine putea şti? Din această pricină cutezaseră ţînţarii să-şi lase cuiburile din papuri, să se abată asupra sălaşelor, să muşte, să înţepe, să sugă sîngele. Dar de îndată ce Duhul se va întoarce în rogojina lui, vor pieri ţînţarii toţi. Şi va fi atunci mare belşug de carne, căci Duhul va aduce cu sine de pe străine meleaguri ouă de un soi nou din care vor ieşi şerpi şi mai mari, şi mai graşi decît cei vînaţi mai înainte. Numai să aibă seminţiile răbdare. Căci de nu-şi va găsi Duhul hoitul în copac, el va zbura de-aci, nu se va mai întoarce niciodată şi va lăsa pe necredincioşi pradă foamei, care e o molimă neîntreruptă.

Porunci apoi, spre stîrpirea ţînţarilor, ca toată papura şi trestia din larga vale să fie dată pradă focului acest an, precum de mai multă vreme o văzuse arzînd departe, în vecinătatea vizuinii şi grădinilor din margine.

Iar idolii de piatră i-au şoptit că nu mai doresc şi li s-a făcut lehamite de morcovi fierţi. De-aci înainte, ca să nu plece şi ei aiurea, să le aducă femeile dimineaţa

lapte de capră crud sau fiert, la amiaz lapte de oaie prins, iar seara pește fript și zeamă de aguridă gălbuie în oală descîntată, ținută pînă a dat zeama-n must.

Le plac idolilor și prunele bășicate, dar nu prea multe căci dau durere-n pîntece.

CÎINELE, PRIETENUL CREDINCIOS

Toamna fu scurtă și cam secetoasă. Dar în calea lor spre grădini și colinele de pomi, spre pescuit, oamenii văzură că din pămîntul amestecat cu cenușă se-nălțară fire de grîu, orz, ovăz și mei. Era un covor verde-gălbui pe care pădurea din margine îl ocrotea de vînturile prea puternice.

Mult mai înalte însă dădură lanurile din nămolul acum uscat de la malul Marelui Fluviu, în care oile scăpate adesea de sub priveghcrea băieților, duși la întrecerea înotului, pășteau cu nesaț.

Luncile de papură și trestie fuseseră arse aproape cu totul. Nămolul gras și rodnic se întindea acum de la o zare la alta, adăstînd parcă și el sămînța grînelor.

Fetele la împletitoare băteau acum firul de lînă în locul papurei, iar femeile coseau copiilor învelitori moi. Începură a se înveli în fote și a-și ocroti capul în tulpane scurte. Curînd învățară să le dea culori scoase din rădăcini și buruieni fierte.

Pescuitul nu era întotdeauna prea îmbelşugat, dar femeile sileau bărbaţii să se îndestuleze şi cu fierturi de legume. Şi cum bărbaţii tot mai tăiau într-ascuns cîte un cocoşel, cîte o găinuşă, femeile puseră miresele închise în sălaşe să privegheze clocitul şi să crească puii cu îngrijire, puii de găină, puii de gîşte şi de raţe.

La vizuina din margine, unde seara după plecarea ţesătoarelor şi pescarilor, băiatul şi fata rămîneau de pază singuri, se ivi o nouă pacoste: vulpi flămînde; pesemne simţiră din depărtare mirosul cuiburilor şi orăteniilor. Fetei i se păru într-o dimineaţă că lipseau cîteva găinuşe albe, un cocoşel şi o gîscă pusă pe ouă într-un coş cu paie, ascuns într-un tufiş.

— Să fi fugit de la noi ?... întrebă fata.

— Poate... Dar n-aş crede, răspunse băiatul. Şi ridică de la rădăcina unui copac, în care se aflau între ramuri cîteva cuiburi, penele colorate, răvăşite ale cocoşelului.

— Aici a fost o bătălie, zise băiatul pe gînduri. Şi privind fata drept în ochi întrebă : — Nu cumva lupoaica ? Lupoaica ta ?

Fata se simţi deodată vinovată. Ea îndemnase pe Ha să potolească mereu foamea lupoaicei, şi fiara se aciuase de-a binelea, adăstînd cu ochi mari, hămesiţi, aproape în fiecare seară hrană din mîna omului. Uneori nu se arăta cîte o săptămînă. Găsea poate aiurea altă hrană sau îşi avea puii ascunşi în cine ştie ce scorbură depărtată. Rămăsese odată mai multă vreme alături de oameni, după o luptă, cînd se întorsese cu o labă betejită.

— Lupoaica nu se poate urca în copac la orătenii ! zise deodată fata. Altă jivină s-a urcat la orătenii ! Altă jivină !

După o clipă de gîndire, băiatul răspunse rar:

— Nu era nevoie să se urce în copac... Era de ajuns să pîndească la revărsatul zorilor, cînd păsările sar jos.

O găinușă nu era pagubă mare. Dar ocolul turmei de alături lupoaica îl putea sări cu ușurință. Și oaia era mai mare și mai gustoasă decît un cocoșel.

— De mirare că nu s-a dat încă la turmă, șopti băiatul ca pentru el. Apoi cu glas mînios: Alungă lupoaica ta, Hi, sau o pîndesc și o întind lată cu securea!

Curînd taina se dete pe față. Într-un revărsat de zori fură treziți de lătrături scurte în marginea pădurii, de gîrîitul găinușelor și bătaia din aripi a cocoșului.

Cu o suliță și un topor în mîini, băiatul se repezi să mai prindă lupoaica albă asupra nelegiuirii ei. În ajun o îndestulase însuși aruncîndu-i două oale cu resturi de pește și oase de orătenii.

Fata cu inima strînsă se luă după el.

Sub cuiburile orăteniilor nimeriră la o încăierare neașteptată: lupoaica sfîșiind cu colții și ghearele o vulpe tăvălită în pămîntul și frunzișul răscolit. Vulpea căuta să scape, lovind cu colții mici în blana prea lățoasă a fiarei albe.

La apropierea omului se sperie și lupoaica. O rupse la fugă într-o parte, lăsînd să-i scape vulpea. Vulpea pieri numaidecît în adîncul pădurii. Dar lupoaica, oprindu-se deodată, privi înapoi dînd din coadă spre bunii ei prieteni.

— Hihihi! rîse fata bătînd din palme.

Băiatul rîse și el nițel mai tîrziu, cam nedumerit, cu armele-n mîini.

În ziua aceea cîţiva bărbaţi cu suliţe, bucuroşi de vînat, bătură pădurea în lung şi-n lat în căutarea vulpii hoaţe, dar nu dădură nici peste ea, nici peste ascunzişul ei. S-ar fi ospătat şi din carnea lupoaicei — dar parcă intrase şi ea în pămînt.

La cină tinerii nu încetară de a rîde, amintindu-şi de întîmplarea din zori, de ciudata apucătură a lupoaicei, care de bună seamă trebuie să fi fost şi ea tot atît de ahtiată de carne caldă de pasăre ca şi vulpea. Apoi flăcăul zise, mai mult în glumă :

— Dacă e aşa, Hi, am putea pune lupoaica flămîndă să ne păzească toată gospodăria ! Hahaha !...

Dar fata răspunse liniştită, ridicîndu-se de lîngă focul unde fiersese bucatele :

— Dacă-i împletim şi ei un adăpost, înapoia ocolului, ar face pază şi la turmă şi la orătenii. Să-i dăm numai să mănînce mai bine, să-i punem alături şi o oală cu apă.

Băiatul o privi îndelung, socotind că fusese numai o vorbă de haz.

Fata însă nu rîse.

De atunci luară obiceiul să pună hrană lupoaicei la locul ştiut de două ori pe zi.

Dar după ce căzu întîia zăpadă, acoperind pădurea cu veşmînt alb, ascunzînd potecile şi preschimbînd tufişele în arătări la fel una cu cealaltă, lupoaica se rătăci de cîteva ori prin ninsori. Apoi nu se mai depărtă de gardul grădinii din fund. O găsiră odată dîrdîind de frig în blana-i albă, miţoasă, acoperind cu labele doi pui adormiţi, şi mai albi, şi mai lăţoşi. Nu se mai sperie de loc de apropierea oamenilor şi privi blajină în sus, la flăcăul şi fata care împleteau adăpost de nuiele şi frunze în copaci, orăteniilor, iar jos, alături de copaci, raţelor şi gîştelor înmulţite în timpul verii.

— Şi-a adus şi puii..., zise Hi cu toporaşul de piatră în mînă, cu un braţ de nuiele la piept, îndreptîndu-se cu piciorul gol, prin zăpada rece spre vizuină. Nu crezi că le-o fi şi lor frig ?... întrebă după o vreme, oprindu-se şi întorcînd capul spre flăcăul care o urma.

Flăcăul nu răspunse, dar ziua următoare bătu cîţiva ţăruşi şi împleti un adăpost şi lupoaicei.

Soarta nu-i fu tot atît de blajină ca firea ei, schimbată acum aproape cu totul de vecinătatea şi bunătatea omului.

În toiul iernii, un soi de lupi cenuşii, prelungi, aproape fără păr, cu urechile ascuţite şi ochii roşii ca tăciunele aprins, mînaţi de o foame fără milă, dădură de cîteva ori năvală în puterea nopţii asupra turmei din ocol. Sfîşiară şi fugiră cu vreo două animale, fără ca chiuiturile fetei şi flăcăului să-i fi speriat prea mult. Cu rîndul, bărbaţi înarmaţi fură puşi de pază, ciuciţi în blană de oaie, în jurul cîtorva focuri.

De ocol lupii cenuşii nu se mai apropiară, dar cîţiva mai îndrăzneţi şi poate mai flămînzi se apropiară de adăpostul păsărilor strecurîndu-se pe nesimţite. Dădură aci de lupoaica albă şi puii ei, care făceau de pază. Ea se repezi furioasă şi muşcă deodată din ceafa lupului care vîrîse botul la raţe. Hămăituri întîi, apoi lătrături furioase şi bufniturile fiarelor încăierate atraseră luarea-aminte a oamenilor. Flăcăul şi fata, paznicii găsiră orăteniile neatinse, lupii înfricoşaţi gonind spre fundul pădurii. Cu o labă frîntă şi pîntecul sfîşiat, cu ochii mari deschişi, neclintiţi, cu limba atîrnînd între colţi, lupoaica albă zăcea în zăpada spulberată şi mînjită de sîngele ei. O priviră îndelung. Paznicii nu pricepeau de loc ce se petrecuse...

— Au ucis-o lupii cenuşii, zise flăcăul scurt.

— Nu cumva se mănîncă şi lupii între ei? făcu un paznic.

— Lupoaica albă nu i-a lăsat să se apropie de păsări, zise fata cu lacrimi în glas.

Paznicii ar fi rîs de asemenea cuvinte, dacă n-ar fi văzut părerea de rău a fetei.

Unul ridică lupoaica de o labă, o aruncă pe umăr şi porni mai încolo după un tufiş, s-o jupoaie. Aşa piele miţoasă nu se afla pe toate drumurile.

Şi după aceea, paznicii roaseră carnea friptă de pe oase pînă la ziuă în jurul focului, la ocolul turmei.

La înapoiere pînă la viziună, fata îşi ţinu lacrimile. Apoi îşi duse o palmă la ochi, lăsă capul în piept şi flăcăul văzu că umerii fetei începură a se cutremura.

— Plîngi după o fiară?... întrebă încet, îndurerat totuşi şi el de pierderea lupoaicei.

— Nu mai era fiară, Ha, era aşa ca noi... nu ştiu cum să spun... Nu mai era lup... Trebuie alt cuvînt...

Apoi aducîndu-şi deodată aminte, o rupse la fugă înapoi, prin grădina înzăpezită.

În curînd se-ntoarse şi intră în vizuina caldă în braţe cu puii albi ai căţelei.

ZEIŢA ALBĂ: VACA

În acel început de iarnă se ivi pe neaşteptate, pe-nserat, bătrînelul priceput în graiul semnelor pe degete şi al nodurilor, dar nu şi baba cu Duhul plin de des-

cîntece, care cu vreo cîţiva ani mai înainte plecase în taină să aducă de la seminţiile din Răsărit datina — dacă se afla — a păstrării cărunţilor în viaţă.

Cînd ajunse la grădinile ninse din margine, flăcăul şi fata îl zăriră mai mult golaş, trăgînd binişor printre copacii de pe coline, de o frînghioară, o ciudată fiară cu coarne, acoperită bine pe spate cu două blăni de oaie. Pe urmele ei săreau două fiare mici, asemănătoare, învelite în rogojini. Şi mult înapoi, sprijinindu-se într-un toiag înalt cu mîner încovoiat, un om grăsun înveşmîntat în împletituri cu dungi albe, cu dungi roşii, în cap cu o căciuliţă de blană de lup.

Cu toţii intrară în vizuină să se mai încălzească. Fata le fierse o oală de lapte de capră în vreme ce flăcăul dete fuga la sălaş spre a vesti ciudata întîmplare.

Ciucit dinaintea focului, străinul grăsun îşi scoase căciula, şi fata băgă de seamă că părul lipsea cu totul, fiind bine răzuit pretutindeni, iar chipul lui de culoarea lutului ars nu purta nici un fel de culori. Bea laptele pe îndelete şi nu scotea un cuvînt.

Bătrînelul desprinse blănurile de oaie de pe spinarea fiarei cu coarne. Era albă toată şi privea cu blajinătate în jur. Avea ochi frumoşi, iubitori, parcă niţeluş trişti. Fiarele mai mici, puii ei pesemne, se repeziră flămînzi la sfîrcurile lungi ale ugerului sec. Ea întoarse capul spre ei, mugi uşor :

— Muu... Muu...

Şi îi linse repede, pînă unde ajunse cu limba-i mare şi roşie.

— Ea ce mănîncă ? Ce să-i dau ? întrebă fata pe bătrînel. Sînt aici, în fundul vizuinii cîţiva snopi cu boabe în spic, pe care le păstrăm pentru oi.

— Dacă aveţi paie cu boabe în spic, e bine ! e bine !

chicoti bătrînelul. C-am ținut biata vacă numai cu buruienile care ne-au ieșit în cale.

Puse deoparte oala cu lapte și cu dosul mîinii șterse gura în care năpădiseră firele de păr ale obrazului de mult nerăzuit și — se vedea bine — nesulemenit în culori.

Fata dezlegă un snop mic de grîne sub botul vacii. Ea le adulmecă pofticioasă cu nările trandafirii, mari deschise, mai afînă snopul cu o copită, apucă repede cu buzele moi, mari, negricioase și începu să mestece de zor.

Vițeii, unul alb și altul roșcovan, la foșnetul paielor, lăsară ugerul și se repeziră și ei spre botul mamei.

Străinul cu împletiturile dungate și pielea capului răzuit ridică domol făptura-i grăsună și trecînd la botul vacii, vîrî capul unuia din viței în oala cu lapte pe care o ținu bine cu amîndouă mîinile. Apoi arătă cu o ridicare scurtă a bărbiei rotunde vițelul roșcovan.

Fata înțelese. Luă oala cu lapte din mîna bătrînelului și hrăni celălalt vițel.

Cît lipăi pe fund limba lui neastîmpărată, fata rîse încet, neîntrerupt.

Curînd se ivi gîfîind Căpetenia de luptă cu flăcăul și cîteva muieri speriate, care se împotriveau să intre străinul cu fiara albă și puii ei în sălașele semințiilor. Se temeau de o viclenie, de răzbunarea Duhului pierit al mortului din rogojini, rămas neîngropat.

Inconjurară vaca și vițeii.

Vaca ridică încet capul din paie, privi clipind arar la cei veniți și lacomă, vîrî iar botul în paiele cu spice gustoase.

— Nu mușcă ? Nu duhnește otravă ? întrebară muierile.

Bătrînelul rîse încet, apoi se răsti furios :

— N-am bătut eu atîtea drumuri ale pămîntului, pînă la Marea cea mare şi fără capăt, ca să aduc cu mine o fiară muşcătoare ca porcul mistreţ, otrăvitoare ca şerpii din nămoluri !

Tăcu. Îşi mai şterse o dată stufărişul de păr al gurii şi zise Căpeteniei :

— Nu se simte? Nu se vede? Şi strigă, ridicînd braţul : E o Zeiţă ! Apoi către femeile înmărmurite : Vă adeveresc eu şi străinul aci de faţă, că e Zeiţă ! Se potoli îndată şi urmă cu bunătate : E Duhul văzut care a zămislit lumea cu tot ce se vede şi nu se vede. E Zeiţă ! Şi arătînd vaca albă care ridică iar ochii ei drăgăstoşi spre oamenii adunaţi în jur : Ea a zămislit lumea cu tot ce se vede şi nu se vede. Adevereşte şi străinul acesta pe care l-am înduplecat să vie pînă la seminţiile noastre neştiutoare, să ne-o dăruiască şi să ne-nveţe.

Căpetenia de luptă, care se rezemase în mînerul toporului, îl ridică deodată pe umăr şi zise din toate puterile :

— În lături ! Nu se atinge nimeni de Zeiţă !... Şi mai bine ar fi să-ntoarcem ochii de la ea, să n-o mînjim şi supărăm cu necurăţeniile suflării noastre. În lături !... mai răcni o dată.

Cu mîinile puse pe gură să-şi oprească duhul necurat, femeile se deteră un pas înapoi, înfricoşate, smerite.

Toţi priviră în tăcere frumoasa vacă şi viţeii ei, cu boturile fragede încurcate în paie.

Apoi vaca se bălegă.

Străinul se ridică de la locul lui, adună cu luare-aminte şi vîrî în desaga de pe umăr balega aburindă.

Pe neaşteptate se ivi şi Căpetenia de pace, încotoşmănată în împletituri de papură, cu moţul tremurînd

în vîrful capului, încărcat de chiciură, care în căldura vizuinii se topi pe dată. Picurii reci îi curseră de-a lungul nasului, cuprins într-un cerc roşu şi unul negru.

Aducea o veste neaşteptată : Vrăjitoarea aflase de sosirea străinului cu vaca şi viţeii, pe care de altminteri îl adăsta de cîteva zile, după visele din urmă, şi dorea să-l vadă, să vorbească împreună numaidecît. Noutatea neliniştise şi cele două seminţii care, fără a fi chemate cu sunetul cornului de os, se şi adunaseră în jurul sălaşului cu idoli.

Străinul socotise că va înnopta în vizuină şi mare-i fu mirarea cînd bătrînelul îl lămuri cu semne şi cîteva cuvinte în graiul priceput numai de ei amîndoi că sălaşul cu idoli al seminţiilor se afla de partea cealaltă a văii şi că acolo era adăstat cu mare nerăbdare de Strămoşul văzut al Ţapului, care vorbeşte acum şi în numele Duhului nevăzut al Berbecului.

Străinul ar fi lăsat vaca în vizuină laolaltă cu viţeii, prea osteniţi după greul şi lungul drum pe care-l băteau de atîtea Luni Noi. Dar bătrînelul îl încredinţă cu glas mare că fără Zeiţă nu l-ar crede nimeni şi ar fi luat drept un duşman strecurat cu gînd de iscoadă.

Porniră astfel iar în puterea nopţii, umezită acum de o ceaţă rece, pe poteca din marginea pădurii, bătrînelul înainte, trăgînd vaca de frînghie şi chemînd cu glas prietenos şi viţeii pe care-i mîna din urmă străinul cel rotofei, întovărăşit mai de departe cu sfială de femeile şi Căpeteniile celor două seminţii.

Intr-unul din şanţuri ardea de jur-împrejurul sălaşului un foc potolit. Noii veniţi trecură podeţul, unde-i adăsta mulţimea uimită, înfricoşată de ivirea acestei ciudate făpturi albe, care parcă lumina bezna din jur, cu coarnele încovoiate unul către celălalt, fiecare ca

o lună nouă, iar în spinare cu blăni groase, urmată de pui, albul și roșcovanul.

În sălașul din mijloc al Vrăjitoarei, străinul rotund și îndesat se înclină dinaintea idolilor fără a-și scoate căciulița de blană de lup și fără a lăsa din mînă toiagul înalt cu mînerul încovoiat. Se înclină apoi și dinaintea focului de pe vatra de lut de lîngă intrare, în vreme ce bătrînelul șoptea Vrăjitoarei că-n locurile străinului era necuviincios a-și dezgoli cineva capul de față cu Strămoșii văzuți sau nevăzuți și străinul ținea să fie zmerit față de Strămoșii celor două seminții.

Ciucită pe rogojină, c-un idol într-o parte și altul în cealaltă parte, jucîndu-se cu o nuielușă, Vrăjitoarea întrebă pe bătrînel dacă n-ar voi străinul, a cărui față rotundă cu capul răzuit și a cărui culoare de lut ars îi plăcuse mult de la început și îi umpluse sufletul de o caldă pace, dacă n-ar dori să rămîie totdeauna aci, cu ea, cu ei toți.

Dar străinul își încheiase închinăciunile și apropiindu-se de vacă, puse o mînă pe grumazul ei puternic și vorbi îndelung, cu ochii lui mari, rotunzi în ochii Vrăjitoarei, care astfel nu mai apucă să afle părerea bătrînelului. Îndelung și uneori repezit, dar apoi iar domol și blajin grăi străinul, lăsînd ades pleoapele grele peste ochii mari, ca și cum vedea ceva înlăuntrul lui, sau îi închidea numai pe jumătate, în vreme ce glasu-i abia murmura, de parcă pe urmele gîndului și povestirii lui căuta cu migală spre a le rosti cu scumpătate, cuvintele adevărate, singurele cuvinte adevărate.

La un semn al Vrăjitoarei, unul din purtătorii podelei mai aruncă vreo cîteva vreascuri pe vatră și o flacără mare, jucăușă, lumină mai bine încăperea. Abia

atunci zări Vrăjitoarea şi cei doi viţei care-şi tot înghesuiau boturile în sfîrcurile ugerului mamei, lipsit de lapte

Fumul nu ieşi tot prin trestiile şi papura acoperişului, încît ochii străinului, neobişnuiţi, se umplură usturaţi de lacrimi.

— De ce plînge? întrebă Vrăjitoarea pe bătrînel, îngrijorată deodată.

— De fum, răspunse bătrînelul. În ţara lui e mai cald. Nu se face focul în sălaşe, vetrele sînt afară.

— Tu ai înţeles ce a sporovăit adineauri? Eu n-am înţeles nimic! făcu Vrăjitoarea, mînioasă pe toţi şi pe ea însăşi de atîta nepricepere.

Muiată deodată de marea osteneală şi de neobişnuita căldură, vaca pufăi puternic din nări, îngenunche întîi domol pe podeaua de lut şi se lăsă apoi, mulţumită, pe o parte. Viţeii rămaseră cam descumpăniţi şi se neliniştiră de mulţimea din jur.

— Spune-i că dacă vrea să rămîie aici cu noi, îl păstrăm. Auzi? Îl păstrăm! şopti Vrăjitoarea către bătrînel, fără a-şi lua ochii de la străinul cel rotund.

Străinul, după ce-şi încheie cuvîntarea, îngenunche alături de vacă şi îşi puse o tîmplă pe unul din ochii ei umezi, în vreme ce o nespusă fericire cu surîs larg i se ivi pe chipul smead. Se ridică, se uită prieteneşte la cei din jur şi rezemîndu-şi toiagul lung de perete, se ciuci pe podeaua de lut cu mîinile amîndouă împreunate în poală, nu departe de nuieluşa Vrăjitoarei.

— ...De ce ai adus oaia asta mare cu coarne? De ce ai adus şi berbecii ei cei mici? întrebă Vrăjitoarea, aplecîndu-se uşor spre străin şi potrivindu-şi mai bine pana albă de la urechea stîngă.

Străinul nu înţelese, ci arătă cu amîndouă mîinile spre bătrînel.

— Oaia asta mare cu coarne! Oaia cu coarne, de ce ai adus-o? strigă Vrăjitoarea, socotind că glasu-i ridicat va fi mai uşor înţeles.

Bătrînelul făcu străinului cîteva semne cu degetele, purtate pe la obraz, pe la piept, pe la genunchi, apoi la cot şi răspunse Vrăjitoarei:

— Nu e oaie, e vacă, e Zeiţa rodnică. Şi el e slujitorul ei, în neamul lui de la Marea cea mare. Seminţiile de acolo se închină toate Zeiţei. Că e Vaca ocrotitoare. Ea dă roadele cîmpului, păşunile, grînele. Şi în lăcaşele lor veghează chipul ei cioplit în piatră şi descîntat.

Bătrînelul se căută în sîn — căci şi el purta acum veşmînt de împletitură dungată albă, dungată roşu — şi scoase cîţiva idoli de mărimea unui deget, înfăţişînd vaca, apoi o mamă cu coarne de vacă, pe un butuc, purtînd pe genunchi un făt cu mînuţele ridicate spre coarnele ei.

Puse idolii pe marginea podelei de lemn, spre spaima abia ascunsă a Vrăjitoarei, care se trase niţel înapoi.

— ...Nu fac rău! Nu fac rău! o linişti bătrînelul. Aşa m-am speriat şi eu la început, pînă m-au lămurit cu graiul mîinii şi degetelor acei străini blajini. Şi la început, slujind şi eu Vacii, am deprins o fărîmă din graiul lor, încît aş fi rămas acolo între ei, dacă nu le-ar fi fost de mirare toporaşul şi vîrful suliţei mele. Asemenea piatră tare şi lucioasă, nu mai pomeniseră şi nici nu bănuiau că s-ar afla sub soare. Piatra lor e sfărîmicioasă, prăfoasă. Şi le-am istorisit eu că pe-aici, prin părţile noastre e piatră multă, multă, un deal şi apoi un munte de piatră tare şi scăpărătoare. M-au întrebat şi de sare. Că ei sărează bucatele cu un fel de cenuşă, după ce ard buruienile aruncate de apa

Mării, care e amăruie. Şi sare avem! le-am strigat bucuros. Şi sare! Un deal şi un munte de sare! Te apleci, scormoneşti cu toporul şi-ţi umpli desaga de sare pe o iarnă şi o vară pînă la cealaltă iarnă!

— N-aveţi piatră? N-aveţi sare? întrebă Vrăjitoarea pe străin, care se mulţumi a o privi numai drept în ochi.

Şi Vrăjitoarea, întorcîndu-se, făcu semn unuia din purtătorii podelei care ridică de dinapoia idolilor un bolovan de sare vineţie şi o duse drept în braţele străinului.

El împinse binişor bolovanul pînă sub botul vacii care rumega liniştită, cu ochii pe jumătate închişi, mulţumită, împăcată. Cu ochii ei frumoşi, mari, începu să lingă sarea. Fîşîia limba-i roşiatică pe bolovan, de parcă trecea o lotcă prin păpuriş.

Bătrînelul urmă:

— La neamul de la Marea cea mare, se bucură de sare şi oile, caprele, deşi nu prea e sare pe-acolo, încît mănîncă mai mult şi cresc! cresc!

— Să crească şi ale noastre! Să crească! făcu Vrăjitoarea. Dar să nu mănînce mai mult. De-abia le ţinem cu paiele şi spicele de astă-vară.

De vechea datină a înmormîntării de viu nu întrebă nimeni, dar bătrînelul zise de la sine:

— Cînd am aflat şi am văzut că închinătorii Vacii nu cunosc, ba urăsc datina îngropării bătrînilor din viaţă, am răsuflat mai uşurat şi am cerut să vie cu mine încoace un slujitor al Vacii, să adeverească el, cu gura lui, dinaintea idolilor noştri.

— Dar baba? Unde ai lăsat baba? întrebă deodată furioasă Vrăjitoarea, clătinînd nuieluşa.

Căci ţinuse la acea babă, pricepută în tot soiul de fierturi.

Bătrînelul oftă şi răspunse cu amar :

— Pe bătrînică au pus-o slujitorii vîrstnici ai Vacii, în chiar sălaşul de ziduri tari, unde i se aduce Zeiţei hrană pe vreme rea, să arate ce fel de vrăji cunoaşte bătrînica şi ce putere are. Şi s-au încredinţat numaidecît că sălăşluia în Duhul ei mari puteri : lecuia oile de moliciune, din care pricină li se scurgea viaţa roşie pe nas, o dată cu sîngele, ba a ridicat din tremurătura şi frigul lui, cu un cîntec, pe unul din slujitorii Vacii, venit şi el hăt de departe, de la un pămînt muntos din mijlocul apelor fără de margini. I-a şoptit în auz, l-a oblojit cu buruieni cunoscute de ea şi i-a cîntat o noapte ca pasărea... Cum făcea şi la noi, prin hăţişuri, de momea şi aduna toate păsărelele din frunziş.

— Aşa e ! Avea glas ! Avea glas ! îşi aminti Vrăjitoarea.

— Că după ce s-a sculat din suferinţa lui, de crezuse că-i zburase Duhul, slujitorul Vacii a îmbiat bătrînica noastră cu daruri şi sfaturi, de a luat-o cu el în pămîntul cu piscuri mari de piatră din mijlocul apelor fără de margini, în ţara Taurului-Minotaurului, unde se simţea — spunea el — mare nevoie de puterile ei, ţara fiind bîntuită de balauri şi zmei.

— Şi nu mai vine înapoi ? Nu mai vine ? întrebă Vrăjitoarea pe străin, neputîndu-şi ascunde necazul.

— Pe el degeaba îl mai întrebi, urmă bătrînelul. Că şi el crede că bine ar fi să trimitem de mici copii de ai noştri să deprindă de la seminţia lui îngrijirea Zeiţei şi creşterea unor buruieni anume, pe placul Zeiţei şi care-i înmulţeşte laptele. Nu te-a uitat bătrînica, nu ! îşi aduse aminte cu mare bucurie vorbitorul.

Şi strigă vreo două cuvinte ciudate către străin care căutînd în desaga lui de pe umăr, scoase două ghemotoace de frunze mari, uscate. Dintr-unul alese

un pumn de seminţe negricioase, ca furnici rostogolite şi le întinse în palma Vrăjitoarei.

— Ce să fac cu ele? întrebă ea nedumerită, aruncînd ochii rotit asupra celor de faţă.

— Dă-le fetei de la margine sau mamei ei, aci de faţă, o sfătui bătrînelul. Să le puie în pămînt afînat, de cum s-or topi zăpezile. Va da, apoi, dacă o ploua bine, un soi de buruiană cu frunze mari şi negre ca noaptea. Dar nu frunzele plac Vacii. Gustoasă e pentru ea rădăcina, rădăcina umflată ca morcovul, ba şi mai umflată şi mai negricioasă, mustoasă, dulce! strigă bătrînelul cuvintele din urmă, privind cu ochi mari, uimiţi, adunarea care asculta cu sufletul la gură.

Între timp, străinul desfăşurase şi celelalte frunze, de unde ridicase în văzduh, legănîndu-l într-o mînă, un colan de scoici de mare, încheindu-se jos cu o uriaşă scoică sidefie.

Vrăjitoarea nu mai adăstă altă lămurire, ci prinse colanul în nuieluşă şi-l atîrnă numaidecît de grumaji, între celelalte colane de colţi lustruiţi peste care se legăna cornul de os. Scoica cea mare îi ajungea în poală.

— ...Pune scoica la ureche! Pune-o la ureche! îi strigă bătrînelul. Se aude mugetul Mării! Aşa e? Mugetul Mării!...

Vrăjitoarea ascultă numai o clipă vuietul înfundat al scoicii şi speriată îi dete drumul, trăgîndu-se repede deoparte, gata să arunce colanul.

Dar străinul o potoli cu vreo cîteva cuvinte rostite blajin, cu glasul lui răsunător. Vrăjitoarea nu le înţelese tîlcul, dar se simţi dulce împăcată de îmbinarea plăcută a sunetelor acelui grai străin.

Viţeii îngenunchează lîngă ugerul mamei, care îi mai linse de cîteva ori, apoi închise ochii.

Vrăjitoarea se simţi cuprinsă deodată de o nelinişte neaşteptată. Îi trecu prin gînd chipul Marelui Vrăjitor, neîmpăcatul duşman al datinilor noi.

— Ce va spune Duhul lui? Duhul lui? Nu ne va năpăstui că ne tot îndepărtăm de datine? şopti înfricoşată.

Lăsîndu-se în patru labe, dete ocol Berbecului de piatră, gemînd, plîngînd. Se opri la marginea podelei, cu ochii lucitori de lacrimi asupra străinului cu chipul rotund. Şi îi surîse.

Bătrînelul înghiţi o dată în sec şi privind spre cei de faţă, cuprinşi — se vedea bine — de aceeaşi teamă, urmă:

— Duhul Strămoşului nostru nu e străin de ce facem! Nu e străin! Ba el ştie mai bine ca noi, că el umblă de mult între Duhurile dintîi ale lumii! Că-ntîi a fost Geb, Duhul Pămîntului, care ne ţine pe noi şi urmaşii noştri, cum a ţinut şi pe înaintaşi şi vedem cu toţii că Pămîntul nu ne înghite! Geb nu ne înghite! Străinul aci de faţă, care e un slujitor şi un ocrotit al Vacii, poate adeveri că spun numai ce am aflat de la slujitorii Vacii, de pe ţărmul apelor fără de margini, care şi ei au aflat aceste adevăruri de la slujitorii Vacii, din insula cu piscuri, care şi aceia au învăţat de la alţi slujitori de şi mai de departe, din ţara Marelui Fluviu care de la Miazăzi curge spre Miazănoapte şi aduce în fiecare an nămolul cel rodnic. Şi o dată cu Geb a fost Nout, Duhul Cerului, Duh Femeiesc. Şi au zămislit ei pe o vreme de ploaie crîncenă doi copii, pe Usir, care are în seama lui creşterea copacilor, grînelor şi trestiilor şi pe Isit, care e Vaca aci de faţă. Dar au mai zămislit şi doi copii, pe Set, cu înfăţişarea de şarpe şi pe Naftis, floarea care creşte

pe nămolurile aduse de Marele Fluviu de la Miazăzi. Şi iată că Set, care bătea mai mult pustiile nisipoase din vecinătatea Marelui Fluviu, varsă cu sîngele viaţa lui Usir, îl taie bucăţele şi-l risipeşte prin toată ţara. Mult a umblat Vaca Isit pînă a adunat bucăţelele ciopîrţite ale fratelui ei şi, ajutată de floarea Naftis, le-a împreunat de a sălăşluit iar în el Duhul vieţii. Dar altfel de viaţă, cea a Duhurilor nevăzute, a morţilor. Încît a rămas de atunci Usir mai mare peste Duhuri, iar Isit, aci de faţă, căreia i se mai spune pe unele locuri Isis, a rămas mai mare peste lumea pe care o vedem cu ochii. E blajină şi hrănitoare. Şi balega şi udul ei sînt rodnice, iar Duhurilor care pleacă din orice pricină dintre cei văzuţi, ea le dă pita şi apa de drum.

— Şi soţ n-are ? Ea soţ n-are ? întrebă Vrăjitoarea.

— Despre soţ, dacă are sau nu, asta n-aş putea spune, că-n puţină vreme cît am stat şi am putut înţelege destăinuirile îngrijitorilor Vacii, nu toate mi s-au spus şi nu toate le-am priceput.

— Să te mai duci ! Să te mai duci ! Să afli tot ! porunci Vrăjitoarea.

Bătrînelul privi încruntat în jos, apoi către străin. Oftă şi urmă :

— D-apoi cum să aflu ? Cum să aflu ? Că slujitorii înţelepţi ai Vacii nu spun oricui tot ce ştiu. Tainele şi le şoptesc numai între ei. Dar tot am prins de la îngrijitorul şi închinătorul Vacii, aci de faţă, că ar mai fi vieţuind — nu în insula cu piscuri, ci dincolo de ape, la izvoarele două şi încă unul din munţi ale Fluviului, care se rostogolesc din creastă în creastă la Miazăzi, departe la Miazăzi, unde zăpada nu cade niciodată... Bătrînelul încurcat în vorbă uită de unde

începuse. Tuşi. Apoi urmă: Astfel că am aflat că tot ar mai fi fiind, bine ascuns în adăpost nalt de piatră albă, un Duh văzut, pe nume Apis; dar el e Ftah! Ftah! Haha! E Ftah, măcar că i se spune Apis! Şi înfăţişarea lui e asemenea Bourului, cum se arată prin codrii noştri de munte. Numai că acel Duh văzut e roşcovan, bour-roşcovan şi-l recunosc înţelepţii locului, cercetînd cu migală dacă poartă chip de Lună Nouă pe frunte, cărăbuş sub limbă şi un vultur pe grumaz, vultur cu cioc mare şi aripile destinse...

Pînă la ziuă ţinu sfatul în sălaşul idolilor, dinaintea Vacii şi a viţeilor.

Străinul fu ospătat pe podeaua de lemn, alături de Vrăjitoare, unde-l şi cuprinse somnul la picioarele Berbecului de piatră.

Hi şi Ha aduseră Vacii şi viţeilor cîte un snop de la vizuină şi mama fetei cără un vas mare cu apă curată, din care sfintele vieţuitoare se adăpară.

Căpetenia şi cîţiva flăcăi porniră numaidecît şi se întoarseră în desagi cu bolovani de sare, după un drum de cîteva zile pînă-n munte. Bătrînii mai pricepuţi ai seminţiilor cioplira cîteva unelte pe care le ascuţiră şi lustruiră cu luare-aminte, daruri din partea celor două seminţii pentru neamul de la Marea cea mare.

Străinul, bucuros de daruri, părăsi şi el sălaşele, întovărăşit de Căpetenia de luptă şi de trei copilandri, meniţi a învăţa graiurile de la Mare şi a se înapoia cu seminţele necunoscute ale acelor locuri, poate şi cu alte vieţuitoare, de folos omului flămînd.

Vrăjitoarea nu crezu prea mult în puterea Vacii.

De puterile străinului se încredinţă mai uşor, dar el nu putu fi înduplecat a se înstrăina cu totul de ai lui, de a rămîne în mijlocul celor două seminţii.

O ulcică din laptele Vacii muls într-o dimineaţă, Vrăjitoarea o puse, după ce-l descîntă, la rădăcina copacului în care se legăna, ninsă, matahala de rogojină a mortului. O întovărăşi bătrînelul.

— Zeiţa asta albă fată cîte doi viţei? întrebă.

— Numai unul! Numai unul la tot anul! răspunse bătrînelul. E al ei viţelul alb, viţelul roşcovan e al soră-si, Vaca bălană, care a căzut pe drum şi nu s-a mai ridicat. I s-a întors pesemne Duhul acasă, la Marea cea fără de margini.

Nici Duhul din rogojini nu se atinse de lapte. Ulcica prinse un strat de smîntînă.

Vrăjitoarea mai lăsă laptele acolo cîteva zile şi cîteva nopţi, punînd un purtător al podelei să facă de pază, să nu răstoarne ulcica vreo orătenie sau vreo scroafă. Apoi luînd laptele prins în sălaş, se ciuci la marginea podelei, sub idolii de piatră şi gustă cu un deget.

— E acru! E acru! ţipă ea scuipînd. Nici Duhului din copac nu-i place! Nu-i place de loc!

Şi, repezindu-se afară, aruncă ulcica departe.

Vaca şi viţeii fură trimişi la tinerii din cealaltă margine a văii, şi blajinele animale fură date în paza bătrînelului.

Dar copiii celor două seminţii aşteptau de atunci cu nerăbdare în fiecare dimineaţă laptele dulce şi gros al vacii.

Căci era într-adevăr Zeiţa hrănitoare! Zeiţa hrănitoare!

O PRIVIGHETOARE ZBOARĂ SPRE STELE

Fu o iarnă grea, răzbită de vînturi iuţi, uscate, dinspre Miazănoapte. Oamenii se strîngeau în jurul focurilor din sălaşele umplute de fum, fiecare la sălaşul seminţiei şi primeau o dată pe zi din mîna femeilor o fiertură sărăcăcioasă, o bucată de pită din făină de ghindă. Legumele mai dulci, puţinele fructe, laptele de la vitele din margine erau împărţite copiilor şi fetelor care în vara următoare trebuiau să se mărite şi să intre în rîndul femeilor. Hrana mai gustoasă, vînatul pe care bărbaţii înarmaţi numai cu suliţele lor de piatră izbuteau, după zile şi nopţi de pîndă în inima codrului să-l aducă femeilor, era pregătit aproape numai pentru sălaşul idolilor. Aci veghea între cei doi Strămoşi de piatră neagră Vrăjitoarea împodobită cu pene albe, fierbînd, descîntînd buruieni pentru bolnavii aduşi pe rogojină în preajma idolilor.

Fu o iarnă grea.

Au părăsit seminţiile, ducîndu-se în lumea Strămoşului nu numai vîrstnicii, dar mulţi tineri şi mai mulţi copii, neîndestul de hrăniţi, neîndestul de feriţi, căci nu avură parte de caldele învelitori de lînă, iar oi nu s-au mai tăiat şi cojoace n-au mai fost.

Cînd au aflat că vreo trei bărbaţi vînători, după ce au doborît cu suliţa o veveriţă pe jumătate îngheţată în vîrful unei ferigi, au sfîşiat-o cu ghearele şi au mîncat-o crudă pe loc, femeile seara i-au alungat din sălaş cu ţipete şi pari ridicaţi asupra lor, iar Strămoşul Berbecului şi Strămoşul Ţapului, prin glasul Vrăjitoarei, i-au afurisit. Vinovaţii, în-

ghesuindu-se într-o scorbură, au trebuit să-nnopteze în codrul înghețat, pustiit de vîntul care urla ca o haită de fiare flămînde.

Numai după ce au adus un urs pe care l-au căutat în muntele depărtat și l-au găsit în fundul vizuinii lui, istovit de foame și de frig, și pe care l-au răpus cu brațele după o crîncenă luptă pe-ntuneric — căci în vizuină sulița nu putea fi mînuită — bărbații fură primiți din nou la focul sălașului.

În livezile de la margine, tinerii arbori, adunați din pădure și sădiți la un loc, nu ținură toți piept vijeliilor. Unii fură dezrădăcinați cu totul și purtați pînă-n apele Marelui Fluviu.

Abia în primăvară, flăcăul și tovarășii lui de aceeași vîrstă băgară de seamă că mai toate livezile, mici cum erau, fuseseră aproape cu totul distruse de vijelii. Culmea colinei era pustiită cu desăvîrșire.

În vreme ce bărbații umblau iar după pescuit și fetele-ncepură a lucra la împletitoare, flăcăii, în frunte cu Ha, proptiră copăceii de pari înfipți în pămînt, sădiră la loc pe cei doborîți sau îi înlocuiră.

Nici malul cu frînghiile bostanilor și butucii strugurilor nu fusese mai cruțat. Moșii, babele, în seama cărora era, găsiră multe mlădițe înghețate căci nu știau încă de îngropatul coardei de viță, ca s-o ferească de ger. Dar unele vițe, ascunse în tufișe sau acoperite de pămînt de vijelia și ploaia din toamnă, ieșiră proaspete și vii din iarnă, încît bătrînii n-avură nimic alt de făcut decît să curețe locul de buruieni și să-l apere de năvala caprelor și iezilor înmulțiți, care sărind își arătară coarnele și cornițele pe împrejmuirea de piatră.

Fu o primăvară blajină, o vară caldă, cînd şi cînd stropită, răcorită de ploi uşoare, trecătoare. Lanul din pădure, lanul din malul Fluviului crescuseră înalte, pe alocuri cît un stat de om, des cel din pădure pe alocuri, de nu se mai alegea fir de fir, spic de spic, mai rar, prea rar în nămolul semănat de la sine.

Dar veni şi ziua cînd spicele aplecate-ntr-o parte, ameninţau să cadă la pămînt sub greutatea rodului. Abia le mai mişca adierea vîntului. Femeile aduceau seara cîte un coşuleţ de spice, le dezghiocau şi le sfărîmau mărunt cu o piatră rotundă pe altă piatră mai mare, care se tot scobea la mijloc.

Vrăjitoarea puse paznicii într-o seară să bată tobele, al căror sunet străbătu valea, adîncul codrului pînă la malul Fluviului, pînă la grădini şi la ocolul animalelor. Pe cărări deosebite, alergînd, bărbaţii risipiţi, tinerii, copiii mai mari se strînseră dinaintea podelei cu idoli din mijlocul sălaşelor.

Găsiră Vrăjitoarea cîntînd îndelung vraja belşugului, dănţuind cu mîinile pe piept dinaintea idolilor de piatră, ridicînd nuiaua lungă şi ameninţînd spre mortul din copac:

— Peşte ne-ai dat, poame ne-ai dat şi ne vei mai da căci am aflat că au înflorit la vreme şi au prins toate livezile. Oile şi caprele s-au înmulţit, ca să ne-nveşmîntăm cu toţii. De-acum înainte, tu, Duh al Strămoşului, pe care te-au hrănit toată iarna oamenii sălaşelor, lăsîndu-se nemîncaţi ei şi copiii lor, să stai de pază în stihii, să opreşti vînturile tari şi ploile care vin de la Miazănoapte, care vin de la Apus. Ai auzit ?...

Nici un răspuns nu coborî din rogojini.

Seminţiile întinse pe brînci trăgeau cu urechea în întuneric.

Furioasă, Vrăjitoarea scuipă într-o parte şi alta, apoi cu glas şi mai ascuţit rosti încă o dată aceleaşi cuvinte care sunară prelung în noapte.

In liniştea care se lăsă din nou, oamenii auziră o fîşîire a papurei din copac — peste care trecuse o adiere abia simţită.

— Se aude! Se aude! Incepe să vorbească!... şoptiră babele cu capul în jos, sărutînd pămîntul.

Un codobatur care-şi pierduse perechea întîrziată la malul Fluviului zbură neliniştit pînă-n marginea pădurii şi începu s-o cheme — cu acele sunete limpezi, rostogolite-n guşă, aproape asemenea privighetorii. Şi nerăbdător, din pădure zbură drept în copacul dintre sălaşe, de unde zărea apele Fluviului. Se răsuci de cîteva ori, sări între frunze pe creasta rogojinii şi cuprins de dor, de teama de a nu-şi fi pierdut soaţa, bătu repede papura cu vîrful tremurat al cozii lunguieţe şi întinzînd ciocul spre zarea de Miazăzi, trimise din gîtlejul tremurător un şir de sunete limpezi, înălţîndu-le, scoborîndu-le, încolăcindu-le, prelungindu-le, oprindu-le scurt curgerea spre a desprinde şi trimite din gîtlejul lui un nou şirag de perle răsunătoare.

— El e! El e! Vorbeşte-n graiul lui cel nou!... bîiguiră între ei moşnegii înfricoşaţi.

Vrăjitoarea încremeni cu nuiaua în mînă, privi sus la pasărea de pe rogojină. N-ar fi crezut niciodată că Marele Vrăjitor al cărui glas tîrît în grăsimi îl cunoscuse atît de bine, să şi-l fi putut preschimba în cîntec şi tril de privighetoare. Dar mari sînt minunile Strămoşului!...

Lăsă şi ea capul cu pene în piept, ascultînd cu încîntare, cu sufletul tăiat, melodia tremurată a păsării îndurerate.

Codobaturul se mai suci de cîteva ori pe creasta papurii împletite, se mută iar în frunze, apoi din vîrful copacului îşi luă repede zborul. Trecu peste sălaşe înspre valea Marelui Fluviu şi se pierdu în sus, în albastrul nopţii înstelate.

Vrăjitoarea îşi reveni, oftă, scoborî nuiaua şi clătinîndu-şi penele, se-ntrebă:

— Ce-o fi vrut să spuie? Şi de ce-o fi zburat atît de repede spre stele?

Rămase pe gînduri şi nimeni nu cuteză a face vreo mişcare. Se auzea doar plînsul neîntrerupt, scîncit al unei femei înfiorate.

— ...Trebuie să mai aşteptăm. Poate că Strămoşul îmi va face un semn şi-mi va spune mai limpede şi pe şleau ce avem de făcut de-aci înainte şi ce aşteaptă el de la noi!

Scoborî încet de pe podea, pe scăriţa de ramuri. Purtătorii ridicară podeaua cu idoli şi se luară după Vrăjitoarea care în patru labe, nedumerită şi îngîndurată, tîrînd nuiaua, se îndrepta spre sălaşul din mijloc.

Aci o ajunse din urmă Căpetenia de pace, în mînă cu un nou toiag lung, curăţat de coajă, lustruit.

— Ar fi vremea să adune seminţiile grînele coapte! Am vorbit cu oamenii, zise el cu glasul scoborît. Se mulţumesc cu ce adună pe o zi.

Vrăjitoarea înţelese că fără ajutorul Duhului, seminţiile nu vor putea fi pornite prea curînd la greaua muncă a cîmpului.

— ...Dacă se adună iar nourii, balaurii cerului? îşi aduse aminte Căpetenia.

Şi glasul lui blajin răsună şi mai îngrijorat. Asta aşa e! Vin ploile! Duc grînele iar în pămînt, le cară în apele Marelui Fluviu! Asta aşa e! Să ne sfătuiască Duhul din rogojini, care atît de frumos a cîntat adineauri! adăugă mai voioasă Căpetenia şi îşi mută în mîna cealaltă toiagul. Să ne sfătuiască bine! Duhul ştie că numaidecît trebuie să adunăm grînele coapte! Să ne poruncească El, cu puterea lui nevăzută! Să ne poruncească!

Şi au stat mai mult de vorbă, Căpetenia şi alţi bătrîni chibzuind laolaltă cum pot culege oamenii mai bine grînele coapte. Vrăjitoarea luă aminte. Găsi şi ea că bun era gîndul şi sfatul lor.

În seara următoare, tobele sunară tîrziu, aproape de miezul nopţii şi Vrăjitoarea, dinaintea podelei idolilor de piatră neagră, cu spice groase împletite între coarne, zise seminţiilor prăbuşite cu faţa la pămînt:

— Am stat mai mult de vorbă cu El. Abia adineauri a plecat de lîngă mine. Cică belşugul nu e bun, că moleşeşte. Prea ne-am dedat la pită, la fructe şi legume de soi. Nici peştele nu trebuie vînat mereu căci se stîrpeşte. Mi-a dat la mînă cîteva afurisenii atît de cumplite, că mai bine nu vi le spun. Mîine-n zori ne adunăm toţi la culesul grînelor. Cei din seminţia Berbecului cu muieri, bărbaţi, fete şi copii la spicele din pădure, cei din seminţia Ţapului la limba de pămînt din malul Fluviului. Afurisit să fie cu unul din acele tainice afurisenii cine va mai smulge firul cu rădăcină cu tot, din care pricină spicul se scutură aproape cu desăvîrşire, de rămîne în mîna noastră numai paiul. Lanul trebuie retezat cît mai aproape de pămînt cu piatră lungă, bine ascuţită de cioplitori. Omul stă în genunchi, taie, femeile şi fetele adună firele cu braţul

şi le lasă stog mic, să se usuce bine. La Lună Plină ducem stogurile în mijlocul văii, unde e pămîntul bătut şi uscat, iar peste zi scoatem boabele din spice. Boabele! Boabele!

— Pe urmă le mîncăm? întrebă un mîncău înalt şi voinic care încă nu se săturase vreodată.

Căpetenia îl privi cu asprime şi răspunse:

— Nu le mîncăm, ci le-mpărţim! O parte aducem încoace, la sălaş, ca să avem şi în alţi ani belşug de grîne. E partea Strămoşilor. Partea Strămoşilor! Altă parte păstrăm pentru sămînţă, partea cea mai mare, ca să putem însămînţa după ploaie şi valea din faţa noastră. Şi valea! Altfel cum am avea la anul pită bună, fiecăruia pita lui?

— Fiecăruia pita lui!... izbucni mîncăul întins pe pîntece, lovind de bucurie pămîntul cu palma deschisă.

Vrăjitoarea făcu un pas înainte şi-l atinse cu nuiaua peste o ureche. Apoi se trase iar sub idolii de piatră neagră şi urmă:

— Nimeni să nu amestece spicele dintr-un loc cu altele de pe alt loc! Să lase fiecare soiurile neamestecate, ca să aflăm bunătatea fiecărei grîne. Şi din boabele ce vor mai rămîne sălaşelor după împărţire, femeile să coacă bărbaţilor cîte o pită numai în zilele de muncă, dar în fiecare zi cîte două pite şi două oale de lapte, pe lîngă peştele fript, fetelor puse la adăpost, căci se apropie sorocul nunţii. Iată, se apropie! Se apropie! Tăcu, apoi întrebă: A chibzuit bine Strămoşul din rogojini?

Bărbaţii şi flăcăii, nemulţumiţi de asemenea împărţire a roadelor, nu răspunseră. Femeile însă făcură deodată larmă voioasă, ridicîndu-se în capul oa-

selor, dînd chiote şi bătînd din palme, că pădurea vui şi ea pînă departe.

— ...Dinţii îi vor cădea din gură, începu a striga Vrăjitoarea cu nuiaua întinsă, ameninţătoare, peste capetele bărbaţilor ridicaţi în genunchi, celui care va rupe o bucată din pita femeilor sau fetelor ! Fiecare îmbucătură i se va preschimba în şerpi care se vor răsuci în el, îi vor muşca şi mînca măruntaiele ! Ca un balaur se va apropia de el în somn Duhul nevăzut, îi va lua odihna şi-l va speria, apoi îl va duce departe ! Departe ! Departe !

Cu ochii măriţi de groază ascultară bărbaţii aceste afurisenii, ştiind că mai erau şi altele.

Dar înţeleseră totuşi pe-ncetul că rînduiala poruncită de Strămoş era înţeleaptă şi spre îndestularea lor viitoare.

ÎNTÎIUL SECERIŞ, ÎNTÎIUL TREIERIŞ

Bătrînelul îşi păştea vaca şi viţeii cu care sta îndelung de vorbă în graiul locului lor mai adesea, dar şi în graiul seminţiei lui, cînd uita. Încît se minuna dacă sfintele vite cu coarne nu prea-l înţelegeau şi mai făceau unele şi după voia lor. Cum s-a întîmplat de au intrat odată în grădina cu legume şi în tufişele cu fructe zemoase, dulci, de la marginea dinspre Răsărit a văii, făcînd mare pagubă.

— Pînă n-o învăţa ele şi graiul nostru, zise bătrînelul către fata şi flăcăul care se sileau să mai îndrepte stricăciunea cît de cît, pînă atuncea or mai călca sfintele noastre vite şi pe unde nu trebuie. Dar laptele vacii e bun, aşa e? Aşa e? Mai gustos ca al caprei, aşa e?

— Mai gustos şi mai mult! răspunse flăcăul cu oarecare asprime, mîhnit că la plecarea cu străinul, Căpetenia de luptă nu-l luase şi pe el, ci numai nişte ţînci care mai lesne puteau deprinde graiurile de departe.

N-adusese bătrînelul numai Zeiţa albă, ci şi o pricepere nouă în multe îndeletniciri mărunte. Uitase unele pe drumul cel lung. De altele îşi mai aducea aminte.

Astfel, într-o amiază la umbra pădurii, în vreme ce vaca rumega între viţeii care păşteau, fata găsi pe bătrînel cîrpindu-şi cojocul, să fie întreg iar la căderea zăpezilor. Dar nu vîra sula de os subţire şi apoi prin împunsătură firul de cînepă bine răsucit în palmă, ci petrecuse întîi firul printr-o găurice din capul sulei — şi trăgea mereu de ea. Împungea şi trăgea sula toată de partea cealaltă, iar împungea şi iar trăgea, că se ţinea firul după sulă şi repede îmbina cusătura.

Fata rîse de această viclenie, îngenunche şi privi mai de aproape la meşteşugul bătrînelului.

— Asta am învăţat-o la Marea cea mare, unde sula s-a făcut ac, şi oamenii nu mai pierd vremea să vîre mereu capul firului răsucit în împunsătura sulei. Am mai văzut la ei şi altă pricepere, dar n-am putut lua bine aminte, că mi-a cam scăzut lumina ochilor. Cu răsucitul firului de cînepă, ori de lînă, ori de ce o fi. Ei nu mai răsucesc în palmă, ci au

și pentru răsucit un meșteșug și o unealtă, un fel de bețișor cu cerc de piatră la un capăt. Nu-ș' cum prind firul de un cap și cum fac de se-nvîrte cercul de celălalt cap al bețișorului, că se răsucește firul de la sine, strîns-strîns, fără să se oprească în loc, de ar fi el lung pînă devale la sălașe.

Fata nu mai rîse, ci se ridică încet, gînditoare. Se bucura că Ha rămăsese cu ea la grădini, la pescuit. Dar dacă ar fi plecat și el la Marea cea mare, multe deprinderi ar fi văzut și ar fi învățat acolo, pe care le-ar fi adus încoace, la cele două seminții.

„Dar dacă ar fi plecat, s-ar mai fi întors" gîndi ea neliniștită.

— ...Căpetenia care a plecat la Marea cea mare are auz bun, vedere bună, urmă bătrînelul, întorcînd cojocul rupt și de cealaltă parte. Cînd o veni iar la noi, aduce el multe deprinderi noi. Multe! Multe!

— Căpetenia s-o mai întoarce? întrebă fata înainte de a se depărta.

— Se-ntoarce! Se-ntoarce! o încredință bătrînelul.

La vremea secerișului, bărbații și tinerii din seminția Berbecului luară asupra lor lanul din pădure, urmați de femeile care strînseră mănunchiurile în ziua întîi, le lăsară să se usuce bine și le adunară în stoguri mici, zilele următoare. Cei din seminția Țapului secerară în nămolul uscat de la malul Marelui Fluviu.

Era o muncă tot atît de grea ca și săpatul, dacă nu și mai grea. Neobișnuiți, bărbații osteneau și cereau mereu oale cu apă rece. Și de data aceasta își aduseră aminte de munca vînatului, mai cutezătoare, dar parcă mai puțin copleșitoare și uneori mai voioasă. Dacă ar fi fost după inima lor, cum secerau în bătaia soarelui, ar fi aruncat cuțitoiul cît

colo și ar fi pus mîna pe sulițele lor de vînătoare. Dar ce să mai vîneze? Își amintiră și de porunca Duhului care oîntase atît de răsunător, tremurător în acea noapte, din copacul Strămoșului. Simțiră, auziră înapoia lor pașii, glasurile femeilor, în seama cărora era hrana tribului și grija zilei de mîine...

Nu cuteză nimeni să fugă.

Seara primi fiecare pită dulce și o mîncă mulțumit.

Secerătorii dormiră pe locul muncii, doborîți de oboseală și nici un Duh nu le tulbură somnul. Se treziră voioși, o dată cu zorile, mai bucuroși de muncă.

Dar munca parcă n-avea spor. Vrăjitoarea în patru labe, în vreme ce idolii privegheau de pe podeaua din umbra copacilor, înainta și ea cu femeile, dînd zor secerătorilor. Întinderea încenușată era lungă și largă. O furtună neașteptată sau numai o ploaie repede, ar fi stricat toate bucatele — dacă nu cumva i-ar prinde iarna cu lanul nesecerat.

Oamenii cu lungile cuțite de piatră tăiau fir de fir, pe care mai adesea îl frîngeau și pe jumătate scuturau boabele spicelor. Bătrînelul își mîna Zeița albă și viteii prin luminișurile din preajma lanului, bucuros de zarva secerătorilor. Băgă și el de seamă, de cîteva zile, că munca oamenilor era grea, strădania mare, dar sporul mic.

— Nici pînă-n toamnă nu dau lanul gata! își zise de cîteva ori cu necaz.

Și mînă vitele mai încoace.

Se repezi o dată între secerători, se lăsă în genunchi și apucă mînios custura vecinului care ostenise, o aruncase alături și gemînd își îndrepta șalele. Dar ochii bătrînelului, după ce prinse cu stînga un

smoc de fire, se opriră pe tăişul pietrei bine ascuţite.

Se ridică drept, înălţă cuţitul deasupra capului şi strigă înspre secerători, cuprinzîndu-i pe toţi într-o privire mînioasă :

— D-apoi nu aşa ! Nu aşa !

Secerătorii în genunchi, se opriră din muncă.

— Cum ? strigă la bătrînel Vrăjitoarea. Şi ameninţîndu-l cu nuieluşa : Cine te-a adus aci, să opreşti munca oamenilor ? Unde ai lăsat Vaca ? Unde viţeii ?

Bătrînelul se apropie de Vrăjitoare, îngenunche lîngă mîinile ei proptite în mirîştea ţepoasă, şi-i zise cu blajinătate, arătînd cuţitul de piatră :

— Nu aşa ! Nu cu aşa custură seceră seminţiile de la Marea cea mare !

— Dar cu ce ? întrebă Căpetenia de pace care se apropiase.

— Cu altfel de cuţit ! Altfel !

— Ai adus vreunul ? întrebă cu bunătate Căpetenia.

— De adus n-am adus, dar mi-aduc bine aminte cum e.

— Cum e ? mai întrebă Căpetenia.

Bătrînelul se ciuci cu picioarele sub el, mai ceru vreo cîteva cuţite şi cu un pietroi, de-a lungul ascuţişului uneia din custuri, pe care trecu vîrful alteia, scoase cîte un dinte din cremene, de rămase în curînd în mîna lui tremurătoare un scurt ferăstrău cu dinţi ascuţiţi. Îngenunche iar repede, înaintă pînă la linia lanului şi apucînd cu stînga un pumn gros de fire, le reteză cu o singură apăsare mişcată a micului ferăstrău din mîna dreaptă.

Chiuind, după o clipă de uluire, bărbaţil îşi aruncară cuţitele în văzduh şi cîteva zile, la rădăcina copacilor din marginea lanului, îşi făuriră — stricînd multă piatră la început — cîteva scurte ferăstraie fiecare.

Apoi secerişul merse mai lesne, mai repede. La ivirea Lunei Noi, în inima pîrjolită, încenuşată a pădurii, sclipi numai marea întindere a miriştii.

Cînd se adunară stogurile şi se numărară, răbojul lor acoperi cu liniuţe scrijelite de mai bine de cincizeci de ori scoarţa a mai mult de cincizeci de copaci. Iar numărul spicelor trebuie să fi fost atît de mare, că nu putea fi asemuit decît cu al nisipului de pe malul Fluviului, decît cu al stelelor de pe cer.

A dezghioca spic după spic în palmă, ar fi cerut de asemenea prea multă vreme şi i-ar fi prins iarna.

Secerătorii băgară de seamă mulţimea boabelor scuturate de paşii femeilor — căci ei secerau în genunchi — şi hotărîră să calce-n picioare toate stogurile, spre a scutura boabele cu mai multă uşurinţă şi repeziciune.

Asemenea ispravă însă nu se putea face în miriştea din pădure, nici în nămolul crăpat de la malul Fluviului. Căpetenia de pace porni cu vreo cîţiva băieţi să cerceteze valea, să aleagă un loc neted, cam la aceeaşi depărtare de pădure şi de limba de pămînt şi să-l împrejmuiască bine cu bolovani de piatră, ca nici un bob să nu sară prea departe şi să se piardă.

Astfel folosiră seminţiile întîia lor arie.

Pentru a căra toată recolta cu spinarea depărtare de o jumătate de zi, femeile făgăduiră bărbaţilor cîte două pite dulci, una dimineaţa, alta seara şi ridicară spicele, cît puteau cuprinde braţele.

Dacă secerişul şi căratul snopilor fură o cazná, treierişul fu o petrecere.

Tobele de lemn fură aduse în jurul ariei şi toboşarii din zori de zi pînă-n noapte tîrziu le bătură cu putere chiuind şi săltînd şi ei, în vreme ce trei bărbaţi, umăr la umăr, şi alte cîteva şiruri de trei, un şir după altul alergau cu picioarele goale împleticite în snopii risipiţi, în tactul tobelor. Cînd osteneau, intrau în arie alţii şi le luau locul după ce femeile adunau paiele scuturate şi le duceau la sălaşe. Căpetenia şi Vrăjitoarea privegheau adunarea boabelor în vase mari de lut uscat, puse la rînd dinaintea podelei de pe care idolii de piatră neagră priveau treierişul. De atîta zupăit şi chiuit, pămîntul din jur începu a dudui, a se mişca şi el, iar idolii, bucuroşi de veselia seminţiilor, îşi clătinară şi ei de cîteva ori coarnele înalte — întîmplare pe care o văzură toţi şi nimeni n-o putu dezminţi.

Ha şi Hi auziră de la grădinile lor zarva şi veselia din arie.

Nu cumva începură la treieriş şi pregătirile de nuntă ?

Ar fi întrebat pe bătrînel, dar nu-l găsiră nici pe colina cu iarbă înaltă, nici pe limba de pămînt de la Marele Fluviu. Bătrînelul îşi păştea vitele în miriştea din pădure.

Şi tinerii cu inima neliniştită, dar totuşi plină de nădejde părăsiră livezile, păsările, turmele şi o rupseră la fugă în vale, ocolind pîlcurile de trestie, rare, bătînd pămîntul cu tălpile goale, chiuind şi ei, cu mult înainte de a ajunge la treierători.

Mamele lor îi zăriră alergînd şi arătară celorlalte mame, întinzînd cîte o mînă, apropierea tinerilor.

Toţi priviră într-acolo. Alergătorii din arie, neştiind

ce se întîmplase, se opriră şi ei o dată cu încetarea tobelor.

Vrăjitoarea se urcă repede pe scăriţa de ramuri, se aşeză pe marginea podelei între cei doi idoli şi ca să vadă mai bine, cu mîna deasupra sprîncenelor groase, îşi ocroti ochii de bătaia soarelui.

Nu se mai mira de mult de năzdrăvăniile celor doi tineri, dar ceea ce vedea acum i se păru o nălucire şi nu vru să creadă ochilor.

Fata scobora valea cu paşi mici şi repezi, săltînd cînd şi cînd spre a mări pasul şi a ajunge flăcăul, mai iute la fugă. Înapoia ei alergau, de o parte şi de alta, doi lupi voinici cu blană albă, asemenea unor berbeci netunşi — şi parcă rîdeau în căldura zilei. Îşi destinseseră botul, îşi arătau dinţii albi şi limba le juca pe jumătate afară. Rîdeau fără glas!... Lupi să fie?... Căci berbec fără coarne cine a pomenit?... Lupi erau, de bună seamă — lupi care rîdeau!...

Şi mai ciudată i se păru Vrăjitoarei vedenia următoare, cînd flăcăul, care-n fuga-i repezită se depărtase mult de fată, scoase deodată din traista care-i juca pe spate doi pui de lup, la fel de albi, la fel de miţoşi şi care surîdeau parcă şi mai mult. Îi puse jos şi el se aruncă la pămînt înaintea lor în patru labe. Puii de lup se opriră o clipă nedumeriţi, priviră-n jur şi deodată unul sări peste flăcău, apoi sări şi celălalt. Flăcăul nu se ridică, ci rămase cu capul în jos. Lupii cei mărunţi, cu dinţii rîzători, îi dădură de cîteva ori ocol căutînd parcă faţa şi cînd o descoperiră, îl linseră repede cu limba lor roşiatică, unul pe un obraz, altul pe celălalt.

Flăcăul sări în sus chiuind şi o rupse la fugă, repede, repede, cu puii de lup după el. Se opri iar,

scoase un bețișor din traista din spate, sări înapoi și întinse bețișorul. Pe rînd, puii de lup săriră peste bețișor într-o parte, apoi încă o dată peste bețișor, îndărăt.

Cînd flăcăul și fata cu fioroasele fiare după ei se mai apropiară de arie, cîteva femei cu prunci în brațe deteră țipăt și fugiră către sălașe. În curînd fugiră și băieții, ba și cîțiva bărbați. Ceilalți puseră mîna pe topoare, seceri, sulițe, pari — ce găsiră la-ndemînă, spre a se apăra de fiare.

Vrăjitoarea furioasă își spuse că tinerii oropsiți născociseră mijlocul să se răzbune și veneau acum la arie cu acele dihănii descîntate și care știau numai de vraja flăcăului și a fetei. Cum le-or alunga vraja, cu un cuvînt numai de ei știut, sălbăticiunile se vor arunca asupra oamenilor și-i vor sfîșia.

Se ridică în picioare, și cu nuielușa făcu semn fetei și flăcăului să nu se mai apropie, să se oprească.

Flăcăul rămase locului, strigă ceva la puii de lup care i se culcară la picioare, apoi îi ridică în brațe și îi puse la loc în traista din spinare. Li se vedeau acum numai capetele lățoase, ochii mici, voioși, gurile care surîdeau, gîfîind, destinse.

Fata urmată de lupii cei mari, albi, se opri și ea.

Vrăjitoarea trimise pe unul din purtători să aducă numai fata, fără sălbăticiunile ei. Iar flăcăul, pînă la altă poruncă, să rămînă nemișcat.

— Cum de ai cutezat să vrăjești fiarele și să le aduci încoace, să sperii oamenii ?

— Nu le-am vrăjit, nu sînt fiare..., răspunse fata aproape fără glas din pricina goanei repezi, întinsă la pămînt cu fața-n jos.

— Ridică-te! Priveşte la Strămoşul tău! Şi să vorbeşti fără viclenie.

Fata privi drept la coarnele Ţapului, dîndu-şi deoparte peste urechile mici cosiţele care-i căzuseră peste ochi şi îngăimă:

— Fără viclenie...

— Cum nu sînt fiare? strigă Vrăjitoarea furioasă. Nu sînt lupi? Cutezi să spui că nu sînt lupi?

— Sînt lupi... Sînt lupi..., răspunse fata speriată, privind la coarnele care o dată cu mişcarea repezită a Vrăjitoarei se clintiseră şi ele. Dar tot nu sînt lupi, căci nu muşcă pe nimeni, ba păzesc noaptea orăteniile, turma, şi ziua oile pe cîmp să nu se risipească, să nu se rătăcească. Sînt alt soi de lupi... alt soi...

— Aţi ajuns acolo, la colina voastră, să puneţi lupii să vă păzească turma şi gospodăria? Pentru asemenea vrăjitorie o să vă pierdeţi capul, o să vă ardem în văzul Strămoşilor!

Cele două mame dădură un ţipăt şi căzură cu faţa la pămînt.

— ...Arată numaidecît ce vrăjitorie aţi făcut!...

Fata nu răspunse şi după o clipă de gîndire scoase din traista care îi atîrna la spate, o bucată de pită şi făcîndu-şi vînt, aruncă departe, spre cei doi lupi miţoşi care adăstau cuminţi în preajma flăcăului. Unul prinse bucata din zbor, se lăsă pe labele din faţă şi începu să mănînce liniştit. Fata aruncă încă o bucată celuilalt.

— Şi carne nu vor?

— Carne vor, dar nu avem totdeauna carne. Mănîncă ce mîncăm şi noi. Beau şi lapte. Zău, beau şi lapte!...

Oamenii în jur ascultau cu gurile pe jumătate căscate. Auziseră ei de la Căpetenie că tinerii din margine îmblînziseră un soi de lupi albi, cărora le făcea mare plăcere să nu sfîşie, ci să păzească oile.

— ... Nu sînt lupi... Nu sînt lupi... zise tare fata, cu ochii-n lacrimi. Noi le spunem altfel... Îi chemăm altfel...

— Cum le spuneţi ? Cum îi chemaţi ? făcu Vrăjitoarea neîncrezătoare.

— Hau-Hau !... strigă ea.

— *Hau-Hau ! Hau-Hau !...* răspunseră de la locul lor dulăii ridicaţi în picioare, dînd din coadă, adăstînd să le mai arunce fata şi alte bucăţi.

Vrăjitoarea rămase nedumerită. Ce minte putea crede, putea şti că nu era descîntec stricător ? Trebuiau întrebaţi Strămoşii numaidecît, chiar în acea seară la sfatul seminţiilor, dinaintea mortului din copac.

Şi pînă la hotărîrea Duhului celui nevăzut, tinerii oropsiţi pot rămîne la arie, să dea şi ei o mînă de ajutor — dar fără Hau-Hau !... fără Hau-Hau !...

Sfatul din acea noapte nu duse la nici o încheiere. Muierile sporovăiră fără şir, bărbaţii osteniţi adormiră pe brînci, sforăind — şi nici un codobatur cîntător nu mai zbură din pădure în vîrful copacului spre a grăi din guşa lui răsunătoare, tremurătoare.

În zilele următoare veni la rînd treierişul snopilor din nămolul de la malul Marelui Fluviu. Adună şi Hi paiele, bucuroasă de a se afla între celelalte fete, aruncă şi ea în văzduh pumnii de grîne, să ia vîntul pleava, să rămînă numai boabele. Ha alergă în rînd cu ceilalţi bărbaţi, zdrelindu-şi, sîngerîndu-şi şi el picioarele în paiele rupte, ascuţite, dar nu se plînse.

Spre seară oamenii fură atît de osteniți că abia mai alergau și abia mai dezghiocau boabele rotunde din strînsoarea spicelor. Nici toboșarii care săltau și ei pe împrejmuirea de piatră nu mai loveau, nu mai strigau tare. Ba unuia, care purta legată de gît pe pîntecul gol toba cea mare, i se rupse curmeiul de tei, și bușteanul se rostogoli în arie peste spice, strivindu-le, peste picioarele alergătorilor, zdrelindu-le. Oamenii, speriați ca de un Duh rău, săriră strigînd peste marginea de piatră și o rupseră la fugă, abia mai auzind înapoia lor chemarea Căpeteniei de lîngă arie și a Vrăjitoarei de pe podea.

Se speriară și alți bărbați, alte femei, depărtîndu-se de arie ca de un loc blestemat.

Rămase între paiele necălcate, nezdrobite numai Ha, uluit, amețit de durerea neașteptată. Cînd își mai reveni, se aplecă încet, cu luare-aminte, spre bușteanul cu miezul scobit, îl clinti din loc cu o opintire și văzu dedesubt spicele sfărîmate, boabele risipite toate din găoacea lor de căderea și greutatea tobei.

Se înălță iar și privind în jur la mutrele speriate, le făcu semn prietenesc cu mîna și rîse deodată lung, după obiceiul lui.

— Hahaha !... Hahaha !...

— Hihihi !... îi răspunse fata, în brațe cu un snop.

Rîseră și alți bărbați, alte femei, de sperietura copilărească. Rîseră tot mai mulți, tot mai tare, de răsună pînă departe întreaga vale :

— Hahaha !...

— Hihihi !...

Fugarii se-ntoarseră încet, rușinați.

Flăcăul trase curmeiul de tei de la gîtul toboșarului, îl petrecu din nou prin bușteanul rostogolit

în arie şi înhăţîndu-l, începu a alerga peste spice, zdrobindu-le cu uşurinţă. Din două alergături nu mai rămase în arie decît o puzderie de paie zdrobite de greutatea butucului, şi dedesubt boabele în cămăşuţele de pleavă.

PREGATIREA MIRILOR ŞI MIRESELOR

Urmă a doua tunsoare a oilor şi împletirea lînii. Miresele şi mirii trebuiau să primească de ziua nunţii cîte o învelitoare de cap, cei din seminţia Ţapului colorată în suc de rădăcină roşie, cei din seminţia Berbecului colorată în verdele de izmă şi frunză de nuc.

Pentru săptămîna pregătirii, după care şi flăcăii primiţi în rîndul bărbaţilor trebuiau să iasă la săpatul ogoarelor vechi şi înmulţirea cu ogoare noi în valea uscată, cioplitorii făuriră cuţite mici de puteau tăia firul de păr.

Căpetenia încercă unul pe braţul stîng: sîngele ţîşni pe loc.

Sărbătoarea începu dis-de-dimineaţă cu un joc al mamelor, bătînd cu un picior pămîntul în jurul mortului din copac. Alături adăstau înfricoşaţi, dar bucuroşi de a scăpa repede, flăcăii meniţi a deveni bărbaţi. Tobele sunau cu putere, trezind pădurea, străbătînd valea largă pînă dincolo de apele Marelui Fluviu. In jurul podelei şi a idolilor de piatră neagră,

împodobiţi cu papură, flori de mac şi buruieni mirositoare, dănţuiau încruntaţi bărbaţii, nu prea veseli de venirea noilor tovarăşi, care dobîndeau dreptul de a sta seara la cina lor, nu totdeauna îmbelşugată. Dar se înmulţeau braţele pentru munca mai grea. Miresele din seminţia Ţapului ciucite în jurul Vrăjitoarei care cînta pe nas de la miezul nopţii, clătinîndu-şi penele din cap, adăstau cu sufletul la gură, îngrijorate şi totuşi fericite de a intra în rîndul femeilor, stăpînele seminţiei şi ale ospeţelor.

Tobele tăcură deodată.

Vrăjitoarea se ridică de pe butucul din faţa podelei, se-ntoarse cu faţa la soare, se întinse pe brînci sărutînd pămîntul, se ridică, luă pămătuful de frunze muiat în oala cu zeamă de iasomie. Apoi rosti numai cu răsuflarea cîteva cuvinte ne-nţelese, aruncă picăturile spre soare, stropi de departe şi coarnele celor doi Strămoşi, făcînd un semn miresei celei mai apropiate.

Se întoarse către alaiul mamelor care purtau pe cap oale cu tot felul de fierturi, în mîini fripturi în proţap.

— Aţi curăţat miresele? Le-aţi curăţat de Duhurile rele? întrebă Vrăjitoarea.

Răspunseră toate într-un glas:

— Curăţat! Curăţat!

Miresele fuseseră ţinute trei zile cu capul între genunchi, cu părul peste ochi şi afumate cu fum gros de frunze uscate de ferigă şi rogoz ars.

Fata îngenunche, lăsă capul în piept, în vreme ce o mamă îi legă mîinile şi picioarele cu funii groase de curmei împletit.

Vrăjitoarea luă unul din cuţite şi trase cu ascuţişul un cerc larg pe pielea întinsă, netedă, a spatelui.

Fata dete un țipăt și se zbătu. Dar o mamă se repezi, îi vorbi tare în ureche, îi luă capul între genunchi și o ținu bine de umeri.

— Rușine! Rușine! strigă mama în auzul miresei. De ce țipi? Cum ai să fii mamă? Rîd flăcăii! Rîd flăcăii de tine!...

Țîșnitura sîngelui stropi fața Vrăjitoarei, dar fără a ține seama, ea mișcă repede ascuțișul în tăieturi scurte înlăuntrul cercului, desenînd un Țap cu coarne lungi — Strămoșul seminției ei. Peste spatele șiruind de sînge, Vrăjitoarea stropi cu pămătuful cîteva picături din zeama de iasomie descîntată, apoi luă din altă oală un pumn de cenușă, bătînd-o bine cu palma peste crestăturile însîngerate.

Clătinîndu-se, mireasa astfel pregătită merse dibuind pînă-n preajma sălașelor și se-ntinse cu fața-n jos în bătaia soarelui, mai mult leșinată.

Curînd fu adusă iar sub cuțitul Vrăjitoarei, care cu migală îi scrise tot felul de podoabe pe brațe, pe sîni, pe coapse — podoabele neșterse ale miresei, căci tăieturile țesute des, cicatricele încolăcite strîns, deosebeau femeia frumoasă de cea urîtă.

Ziua toată și încă o zi pregăti Vrăjitoarea miresele din seminția Țapului. Apoi veni rîndul flăcăilor care țineau de Țap — dar altfel era pregătirea lor. În același timp în lipsa Marelui Vrăjitor, ajutată de bărbați din seminția Berbecului, Căpetenia cu două degete de la mîna dreaptă, scrîșnind, apuca dinții din față ai mirelui îngenuncheat dinaintea lui și ținut bine de mîini dușmănoase.

— Cu urzici l-ați bătut? întrebă Căpetenia pe ceilalți bărbați.

— Bătut! strigară ei dînd din cap voioși.

— La muşcătura furnicilor l-aţi pus?
— Pus! strigară bărbaţii şi mai tare.
— S-a scărpinat? S-a scărpinat?
Bărbaţii bombăniră între ei. Numai unul răspunse încet, posac.
— Nu s-a scărpinat.
Urmă apoi ceremonia scoaterii celor doi dinţi din faţă.
Căpetenia vîrî trei aşchii în gingia de sus a flăcăului de o parte şi de alta a dinţilor, puse un beţişor scurt pe unul din dinţi, apoi pe celălalt şi cu un pietroi gros lovi puternic beţişorul. Dinţii se desprinseră pe rînd şi gura mirelui se umplu de un şuvoi de sînge.
Pe rana deschisă Căpetenia lipi o bucată de lut frămîntat cu sare — şi îmbrînci flăcăul deoparte, să vie altul.
Cu faţa schimonosită de dureri, gîfîind, silindu-se din răsputeri a nu se tîngui, căci geamătul cel mai slab l-ar fi împiedicat de a mai intra în rîndul bărbaţilor, flăcăul uluit, ameţit de chin, sîngerînd din toată gura, se întinse pe spate în preajma sălaşelor, pîndit de ceilalţi bărbaţi, care mult ar fi dorit să-l vadă nedemn de asemenea cinste.
Cîteva zile la rînd, Căpetenia pregăti şi miresele din seminţia Berbecului.
La grădinile din margine, Ha se afla într-un prun, unde strîngea omizile într-un coşuleţ, Hi în pădure, în dosul vizuinei, chemînd mulţimea de orătenii şi aruncîndu-le grăunţele de fiecare zi — cînd ajunse pînă la auzul lor tobele şi ţipetele mireselor de la sălaşe.
Flăcăul sări din copac şi văzu departe pîlcurile răsfirate ale turmei păscînd numai în paza dulăilor.

Păstorii trebuie să fi fugit şi ei la sălaşe, să vadă, să se bucure de pregătirea mirilor, a mireselor pentru nunta apropiată.

Fata aruncă dintr-o dată între copacii rari toate boabele din vas, uită să mai coboare la malul lacului, unde adăstau raţele măcăind, gîştele gîrîind de întîrzierea hranei — şi numai cu învelitoarea de papură în jurul coapselor, cu şuviţele părului în bătaia vîntului, o rupse la fugă pe potecă, de-a lungul pădurii, spre sălaşe.

Era furioasă că nici mama ei, nici a flăcăului nu-i vestiseră din vreme. Şi iată că dacă n-auzea tobele şi ţipetele fetelor sub cuţit, ar fi rămas în afara seminţiilor, niciodată mireasă.

Vrăjitoarea va întreba pe mortul din copac, gîndi fata alergînd mereu, alergînd din răsputeri. Va mai îngădui oare oropsirea a două suflete? Acum era nevoie de mirese multe, de bărbaţi mulţi, pentru munca la grădini, pentru munca în ogoarele acestei văi fără capăt...

Îşi aminti de Ha. Se opri deodată. Duse palmele la gură şi vru să strige spre grădina de pe colină, dar zări în dreptul ei, departe, dincolo de trestiile rărite, licărul unui trup alergînd de-a lungul apei Marelui Fluviu. Traista mică prinsă de gît îi sălta pe spate. Flăcăul o luase înainte.

Îşi găsiră mamele singure, Ha în sălaşul Berbecului, Hi în sălaşul Ţapului, jelind în jurul unei oale puse pe foc, în care fierbeau zemurile colorate pentru învelitoarea capului, trebuincioasă la nuntă.

— Îţi pregătesc o învelitoare roşie, mireasa mamei, plînse mama fetei.

— Îţi pregătesc o învelitoare verde, ginerele mamei, plînse mama băiatului.

În seara în care Vrăjitoarea ostenită de munca-i sîngeroasă se urcă pe podea între idolii de piatră neagră, gîndind încruntată la bucatele ce vor trebui stricate cu prilejul nunții apropiate — căci nuntă fără ospăț nu se putea! — auzi strigătul unui purtător care oprea cu sulița în întunericul nopții cîteva matahale învelite în papură împletită.

Erau mamele celor doi surghiuniți.

La un semn al Vrăjitoarei, nefericitele mame se apropiară sfioase de podea, împingînd înainte, cu mîinile pe umeri, flăcăul și fata — ca odinioară cînd mai ceruseră o dată iertare pentru ei.

— Să-ți pregătesc fata? întrebă furioasă Vrăjitoarea. Și zise pe nas către cealaltă mamă: Ai vrea să-l vezi ginere?

Dădu din cap, mestecînd repede.

Flăcăul făcu doi pași înainte și puse pe marginea podelei o traistă doldora.

Vrăjitoarea găsi înăuntru cîteva pere și toate omizile culese din prun, vii, încolăcite între ele.

— ...Dar ce e cu mărul ăsta lunguieț și galben? întrebă ea, mirată, căci nu mai văzuse asemenea fruct

— Nu e măr, e pară, răspunse băiatul.

— Pere aduci tu? Care strepezesc dinții și gura? făcu Vrăjitoarea care pînă atuncea cunoscuse numai perele pădurețe, acre și strîngînd gura pungă.

— Sînt dulci, mai zise flăcăul.

Vrăjitoarea mușcă o dată și surîse larg. O zeamă bogată i se scurse pe bărbie.

— Să mai aduci mere de astea, făcu ea. Apoi zărind omizile, se încruntă deodată, furioasă iar: Fierte, trebuie să le aduci, fierte!...

Flăcăul, tăcut, lăsă capul în jos.

Vrăjitoarea duse la gură cîteva omizi. Erau grase. Îi plăcură.

— ...Cu pere, văd că omizile sînt bune şi crude, zise mai mult pentru sine. Săltîndu-şi deodată trupul, strigă : Să ridic afurisenia de pe capul vostru nu mai stă în puterea mea ! Auziţi bine ce vă spun ? Dar pere şi omizi crude să mai aduceţi ! Auziţi ?... Dacă Duhul lui a plecat de lîngă mine, urmă ea tînguitor, arătînd spre rogojina din copac, ce pot să mai fac ? Sînt şi eu acum numai o biată slujitoare ascultătoare a acestor idoli, care prea arareori vorbesc şi clintesc din coarne. Şi cînd vorbesc, nici eu nu-i aud, spun drept ! Dar de vorbit, vorbesc. Vorbesc noaptea toată uneori ! Dar cine-i poate auzi ? Tăcu. Simţi mîhnirea mamelor. Ele plîngeau încet, fără glas. Lacrimile picurau fierbinţi, mari, una după alta, pe mîinile strînse la piept. Să-ntrebăm şi Duhul din copac... Nu cumva după atîta vreme v-a iertat că nu aţi adus pruncii în săptămîna Lunii Noi ? Sau poate c-a uitat. Poate ! Poate ! Vrăjitoarea mai muşcă dintr-o pară bună, a cărei dulceaţă acrişoară, aromată parcă o mai îmbună. Să-l întrebăm !... Cu mîna întinsă, ea strigă înspre matahala din copac : Auzi-ne ! Auzi-ne ! Şopti tainic mamelor care de-atîta nădejde îşi pierdură suflarea : Uneori aude şi vorbeşte... Cîntă ca un codobatur.

Intr-adevăr, în acea seară codobaturul şi perechea lui veniră din marginea pădurii şi zburară în copac. Săriră pe cîteva ramuri, îşi jucară cozile prelungi peste papura împletită.

Apoi cu uimire, cu încîntare, Vrăjitoarea, mamele, tinerii auziră graiul răsunător al privighetorului — numai cîteva sunete — căci se luă îndată după pe-

rechea lui care zbură înainte, peste valea largă, pierzîndu-se-n noapte.

Vrăjitoarea se-ntoarse iar către mamele pline de nădejde, către cei doi tineri uimiţi.

— ...Nu ştiu bine ce-a spus! Dar de spus a spus el ceva, făcu încet Vrăjitoarea, mai căutînd o pară în traistă. Adăstaţi pe mîine. Cred că are să-mi tălmăcească la noapte, în vis, mai pe-ndelete, adevăratul lui gînd!

Şi făcu semn purtătorilor să îndepărteze mamele cu feţii lor.

Seara următoare nu se mai putură apropia de podeaua cu idolii de piatră neagră pe care Vrăjitoarea îşi lua cina. Purtătorii cu suliţele întinse ameninţară pieptul băiatului şi al fetei. Nici după ce unul din purtători puse Vrăjitoarei dinainte un boboc de raţă fript, cîteva ouă de gîscă bine coapte-n spuză şi un fagure de miere, pe care le adusese fata-n traistă, ducîndu-se şi întorcîndu-se în goană de la grădină, nu putură afla hotărîrea mortului din rogojini. Vrăjitoarea primind darurile, trimise vorbă celor doi tineri să nu-i mai prindă curînd pe la sălaşe — să rămîie încă acolo, departe, la grădini şi la turme!...

Săptămîna următoare începea nunta seminţiilor, la Lună Plină — şi ei rămăseseră nepregătiţi!

Tinerii porniră în aceeaşi noapte spre vizuina din margine. Mamele îi întovărăşiră o bucată de drum şi la despărţire îi împodobiră cu cele două învelitori — roşie în jurul cosiţelor fetei, verde în jurul pletelor băiatului.

Tinerii erau mîhniţi. Se-ncredinţaseră acum că soarta lor era de a rămîne împreună, că niciodată Ha

nu va cina seara în sălaşul soţiilor venite din seminţia Ţapului şi nici Hi nu va pregăti bucatele laolaltă cu celelalte femei pentru soţii veniţi din seminţia Berbecului. O clipă nădăjduiseră că vor putea intra şi ei în sălaşele celor doi Strămoşi — şi această nădejde nu se împlinise, nu se va împlini niciodată.

Hi se opri totuşi de cîteva ori pe cărare, căutînd în ramuri o pasăre care cînta. Ha mergea înainte cu capul în piept. Apoi nu se mai văzu de loc. Cînd băgă de seamă că era singură, Hi simţi deodată un junghi în inimă. Ce s-ar face fără Ha ? Crescuseră împreună, niciodată nu se despărţiseră.

Fata grăbi pasul.

Şi gîndi că dacă ar fi intrat în sălaşul celeilalte seminţii, o dată cu celelalte mirese, Ha s-ar fi înstrăinat de ea — s-ar fi înstrăinat ca şi cum ar fi plecat departe, departe, peste apele Marelui Fluviu.

O bucurie tainică îi umplu deodată sufletul. Simţi tot mai limpede că Ha de-aci înainte rămînea alături de Hi, că Hi nu se va despărţi niciodată de Ha, că vor munci şi se vor ajuta laolaltă, vor rîde laolaltă. se vor ocroti laolaltă — fie şi aşa, ea fără spatele crestat şi însîngerat de semnul Ţapului, el cu toţi dinţii în gură.

Fata alergă şi-l ajunse din urmă.

Băiatul se simţea oropsit. Şi nu se putea smulge din întunericul durerii lui. Păşea apăsat, încruntat, privind în jos.

Ea îi puse mîna pe umăr.

— Hihihi !... rîse fata-ncet.

— De ce rîzi ?

— Nu ne vom mai despărţi niciodată... şopti ea, uimită.

Cu vreo cîteva zile înaintea nunţii, o ploaie repede, de vară, care ţinu pînă-n seară, acoperi cu apă o parte din valea largă şi umflă albia Marelui Fluviu pînă-n preajma limbii de pămînt. Ostrovul mic dintre cele două maluri se făcu şi mai mic. Coroanele copacilor lui stufoşi pluteau parcă deasupra apei.

Bărbaţii, tinerii, trăgînd de rogojini prelungi în valurile repezi ale Fluviului, adunau peştele pentru nunta apropiată. Se tăiaseră şi cîţiva berbeci, cîţiva ţapi, sub malul de lut, iar babele, la malul cu struguri, cercau agurida doar vor da de cîţiva ciorchini mai dulci.

Hi într-un prun, Ha într-un măr din culmea colinei, culegeau fructe cu luare-aminte, să nu strice crengile încărcate de roade nu îndeajuns de coapte, să nu vatăme pe cele pe care le puneau în traista atîrnată de gît.

Mamele în vizuină fierbeau buruienile de descîntec.

Un băieţaş cu drag de oi şi de cîini sta mai la o parte cu turma, în marginea pădurii, şi încerca un fluier de soc.

Soarele ardea cu putere fără a fi copleşitor şi văzduhul limpezit şi mai mult de ploaia din ajun apropiase parcă zările. Munţii din Apus cu crestele înzăpezite păreau la depărtare numai de o zi, iar munţii albaştri din Miazăzi de dincolo de Marele Fluviu îşi desfăşurau din piscuri pînă în poale faldurile verzi ale codrilor bogaţi.

Ha care rămăsese cu dorul la acei munţi, se rezemă de o cracă mai groasă şi privi îndelung spre

Miazăzi. Tresări, își ocroti ochii cu o palmă deasupra sprîncenelor și amețit deodată, era să cadă de nu s-ar fi sprijinit, rupînd un ram.

— Ce faci? îl certă Hi din pomul de alături, privind la fructele încă necoapte, atîrnînd de craca frîntă.

Ha nu răspunse. Privea încordat într-acolo, înspre celălalt mal, peste apele Marelui Fluviu.

— Nu cumva ai început să vezi stele și ziua? întrebă ea.

Băiatul trase o dată aer în piept, adînc, și arătînd cu mîna zise:

— Un om pe patru picioare, Hi... Un om puternic, cu piept și cap roșcat. Hi... privește!... Pe malul celălalt al apei! Ridică un arc mare, lucitor, în mîna stîngă și potrivește o săgeată scăpărătoare, ca un fulger drept, cu mîna dreaptă!... Țintește încoace, spre malul nostru!... strigă flăcăul și sări din copac.

Hi se-ncredință îndată că nu era o nălucire. Omul în patru picioare, cu capul rotund, acoperit de rotocoale de păr roșcat pînă sub ochi, țințea mereu cu un arc și săgeți atît de luminoase, de parcă scăpăra soarele în ele. Il văzu trimițînd săgeți și mai la dreapta, apoi lăsînd mîna în jos, pe șoldul lui puternic.

Aproape în același timp un țipăt înfricoșător, urmat de altele, amestecate, urcară spre livezi, străbătură valea pînă la sălașe.

Săgeata ca un fulger țîșnise din arc, nimerise-n spate pe unul din pescari și-l străpunse. Nu mai apucă s-o smulgă. Fu luat de apele repezi istovit deodată, înroșind cu sîngele lui împrejurimea. Țipătul lui sperie și pe ceilalți care, în strigăte disperate, părăsind năvodul, căutau să ajungă la mal. Nu ajunseră toți, căci fură loviți de alte săgeți.

Ha fu întîmpinat la mal de oamenii care fugeau

îngroziți, neștiind încotro s-apuce, unde să se ascundă de cumplitele fulgere.

Ha nu fugi. Voia să vadă mai bine pe acest neașteptat, ciudat vrăjmaș.

Se ascunse-n păpuriș și rămase toată ziua pînă se-ntunecă, privind încordat spre celălalt mal. Dar nu putu vedea și afla mai mult. Fiarele în patru picioare cu capul de om mai alergară de-a lungul malului, dar nu cutezară să se arunce în apă să-noate încoace. Apoi pieriră între sălcii. Numai fumul albăstrui care se-nălța deasupra pomilor arătă că nu se depărtaseră, că poposiseră, pesemne cu gîndul de a încerca să treacă a doua zi dincoace.

Hi îl găsi în păpuriș flămînd, tremurînd de încordare, neliniștit. Ha voia să se arunce în apă nițel mai tîrziu, dacă vreun nor ar acoperi lumina prea puternică a Lunii Pline, să-noate pînă la ostrov și de acolo să cerceteze apucăturile, puterea, felul acelora — și de nu s-ar afla după aceea vreun mijloc de ocrotire împotriva lor.

Bătrînelul lămuri pe cîțiva din cele două seminții că-ntr-adevăr zărise odată la Marea cea mare niște fiare în patru picioare, cai le spuneau, fără coarne și iuți la fugă. Păstrătorii și închinătorii Vacii pomeneau și de un soi de viețuitoare, jumătate cai, jumătate oameni, pe care în istorisirile lor ciudate îi numeau Centauri. Puternici luptători! Nebiruiți! Și iată, se iviseră aievea Centaurii!...

Dar unde era Căpetenia de luptă să apere sălașele, viața semințiilor.

Se va mai întoarce Căpetenia din depărtările unde plecase? Și cînd?

La sălașe, o bună parte din femei, cu deosebire mamele cu prunci, își încărcau învelitorile, oalele, cîteva

unelte de piatră în coşurile de răchită, îşi aruncau în spinare trăistuţa cu pruncul şi în gura mare îndemnau şi pe celelalte femei, care pregetau. De vreme ce iar se iviseră arcurile şi săgeţile, ce mai puteau face bărbaţii cu suliţele, tinerii cu micile lor arcuri? Ele îşi aminteau bine de atacul din munţi, unde cei care nu avuseseră piciorul iute căzuseră străpunşi de săgeţile ţîşnind de pe crestele de piatră.

— Repede! Repede!

Pîlcuri, pîlcuri, în aceeaşi noapte, porniră prin pădure spre munţii din Apus, să se ascundă ca urşii în văgăuni. Femeile fură urmate de bărbaţi şi de cîţiva bătrîni.

La sfatul dinaintea idolilor de piatră neagră, seminţiile strigară îngrozite către Vrăjitoarea cu penele albe răvăşite. Sta ploconită pe podea în genunchi, rezemată-n mîini, cu capul în jos, cu spatele către mulţimea tulburată şi ridica uneori faţa spre mortul din copac.

— Fuga e uşoară! îi grăi fără glas Duhul din rogojină. Am mai fugit o dată! Am mai fugit o dată!

Vrăjitoarea, neclintită, întoarse numai capul spre cele două seminţii şi zise mai mult cu răsuflarea:

— Duhul îmi spune că fuga e uşoară!

Şi întoarse iar capul spre copac, ascultînd cu încordare.

— Dar acum, cine fuge moare! grăi mai departe fără glas Duhul rogojinii. Şi cine rămîne locului moare, dacă nu vor fi îmbunaţi oamenii cu trup de cal. Îmbunaţi oamenii cu trup de cal şi rămîneţi locului lîngă ogoarele care dau grîne şi grădinile cu poame îmbelşugate! Îmbunaţi-i! Îmbunaţi-i!...

Vrăjitoarea clătină capul cu penele strîmbe, mulţumită de asemenea poruncă. Se întoarse către mulţime,

se ridică în capul oaselor şi cu faţa luminată de un surîs larg, strigă :

— Să-l îmbunăm ! Să îmbunăm omul cu trup de cal !... Aşa ne porunceşte Duhul. Cine fuge moare ! Cine fuge moare !

Un murmur prelung se ridică din mulţimea înfricoşată.

— ...S-or mulţumi oare caii cu piept şi cap de om numai cu îmbunarea şi împăcarea ? Vînătorul nu umblă după roadele pămîntului, ci numai după carnea caldă şi sîngele vînatului.

— El rîvneşte carnea şi sîngele nostru !... strigă mîncăul cu ochii măriţi de spaimă, lovindu-se cu mîinile lungi în cap.

Vorbirea cu Strămoşul din rogojină începu din nou, şi răspunsurile lui pînă-n zori fură aceleaşi.

A doua zi, cîteva cete de femei, urmate de bărbaţii lor, se mai rupseră de sălaşe şi fugiră. Nu se depărtară prea mult. Se ascunseră în tufişe şi adăstară flămînzi.

Centaurii se aruncară o dată în apele Marelui Fluviu, dar nu fură în stare să ajungă nici la ostrovul cel mic. Se întoarseră numaidecît, răcnind unii la alţii. În buclele roşii din jurul capului, picături de apă sclipeau în bătaia soarelui.

Ha care ajunsese în puterea nopţii, nezărit, nesimţit de duşman, pînă-n luminişul din pădurea ostrovului, pîndi ziua toată şi putu vedea că centaurii erau întovărăşiţi şi de oameni care duceau la adăpost acele animale înalte, puternice, dar blajine, cu coame şi bot prelung — centauri fără piept şi fără cap de om. Crezu că centaurii se aflau între sălciile de pe mal şi bănui că poate nu vînau oameni — nu vînau oamenii care le puteau fi de folos.

Flăcăul se întoarse la vizuină şi află din gura fetei că sălaşele începuseră a fi părăsite.

— Cine va munci ogoarele? Cine va păzi turmele? Cine va săpa grădinile? se întrebă el cu îngrijorare, cu deznădejde.

În aceeaşi noapte, cu un sac de pită în cîrcă, băiatul trecu Fluviul — şi rămase ascuns sub celălalt mal pînă la răsăritul soarelui. Apoi ieşi înaintea oamenilor care veneau să adape caii.

Astfel se-ncredinţă bine că centaurii tot oameni erau — oameni urcaţi pe cai şi care de la mare depărtare păreau o singură făptură.

Fu dus în luminişul dintre sălcii, unde o Căpetenie cu pieptar de plăci de os îl măsură cu uimire. Apoi strigă la el cu putere, întinzînd sceptrul lung de lemn cu cap de cal şi rosti repede cuvinte scurte pe care băiatul nu le înţelese.

Fu legat de un copac şi văzu cum acei oameni încălecau şi descălecau caii, aduceau fîn, lemne uscate de foc. Auzi mai departe glasuri de femei. Un copil cu părul roşcovan, încîrlionţat, veni în fugă spre el, îl privi drept în ochi fără teamă şi-i atinse cu mîna mică genunchiul puternic.

Pitele aduse de Ha fură împărţite între bărbaţii în platoşe de os, în mînă cu suliţe de aramă unii, alţii cu suliţe de piatră.

— Mîine îmi vor face seama! îşi zise Ha.

Dar un bărbat cu arcul pe umăr se ridică de la praznic şi întinse flăcăului o bucată de carne friptă.

Apoi fu dezlegat şi adus în mijlocul suliţarilor şi arcaşilor, în jurul focului. Strigară la el, îi făcură tot felul de semne. Băiatul înţelese că le plăcuse pita şi ar fi vrut să vadă şi ei grînele din care se scotea făina

cea gustoasă — dar cum nu puteau încă ajunge pînă acolo, l-ar trimite înot. Se va mai întoarce?

Un bărbos, care purta în cap o țesătură subțire de păr de cal și ținea în mîna dreaptă o suliță, întinse sulița spre pieptul flăcăului, tuși, apoi rîse scurt. Vînătorul cu sceptrul de lemn, clătină din cap că nu.

Băiatul înțelese că se temeau să nu fugă, dacă l-ar trimite singur să le aducă semințele hrănitoare.

A doua zi, ajutat de trei arcași bărbosul tăie o salcie groasă, îi arse miezul — și lotca fu gata.

În zori de zi, trecură Fluviul. Ha îi duse în fundul vizuinei, de unde scoaseră cîțiva snopi și două burdufuri umplute cu două soiuri de grîne. Scoborîră apoi iar la mal. Dar îi ajunse din urmă fata, pe spate cu trăistuța.

— Trebuie să le ducem și fructe, Ha!... Să-i îmbunăm și cu fructe!...

Mare fu uimirea vînătorului fruntaș, căci nu înceta de a-și tot clătina capul și tot atît de mare neliniștea vînătorului cu șarpele de aramă aflînd că acei snopi încărcați de spice fuseseră culeși din ogoare muncite și semănate cu un an mai înainte.

De fructele aduse de Hi nu voiră să se atingă. Vînătorul cu sceptrul de lemn întinse către pieptul ei botul de cal și porunci prin semne să guste întîi. Fata gustă un bob de strugure, apoi mușcă dintr-un măr. Toți o priveau cu ochi mari, aproape fără răsuflet, adăstînd s-o vadă prăbușindu-se cu spume la gură, otrăvită. Dar fata arătă că erau gustoase, mai mușcă dintr-o pară, supse cu buzele pofticioase o prună bine coaptă. Vrăjitorul călăreților, clintind sulița cu șarpe rămase încruntat, neîncrezător și începu să vorbească repede, repede, cu glas apăsat, de păru fetei și băiatului că latră.

Căpetenia cu sceptru îl asculta cu necaz și întinse deodată mîna spre traista care atîrna de pieptul fetei, scoase un măr și mușcă o dată cu sete. Mușcă de cîteva ori abia mestecînd, umflîndu-și fălcile și încercînd zadarnic a scoate vreun cuvînt, spre a destăinui și celorlalți că era bun! era bun! Mai luă un măr și-l întinse vecinului, apoi un ciorchine pe care-l împinse în gură tot. Dar fata i-l scoase binișor dintre fălci și-i vîrî între buzele groase cîte un bob.

Lătră și el a rîs.

Băiatul și fata schimbară o privire. Știau acum că nu vor mai fi uciși ca niște vrăjmași.

Căpetenia aruncă pe umerii băiatului o blană de urs, pe umerii fetei o blană de vulpe. Dinspre munții apropiați venea ades o adiere friguroasă. Fata fu trimisă în tabăra femeilor din jurul carelor încărcate de arcuri și săgeți, băiatul în tabăra bărbaților în preajma adăpostului cailor și boilor mărunți.

În acea noapte, la focul Căpeteniei și Vrăjitorului, vorba repezită, strigătele nu mai încetară. Pînă la miezul nopții se auziră pumnii căzînd greu pe platoșele de os.

Trebuia luată o hotărîre de care ținea viața următoare și soarta celor închinați Șarpelui de lemn.

Vrăjitorul arătă, fără a putea fi dezmințit, că dacă fructele și grînele oamenilor de dincolo de Fluviu, supuși Berbecului și Țapului, erau atît de gustoase — cît de bine era să fie loviți și prinși de vii! Cine putea crede că Vrăjitoarea celor două seminții de dincolo de apă n-avea în gura ei descîntece și afurisenii tainice, care ar fi în stare să adoarmă viclenia Șarpelui, să-l înfrîngă și să-i mănînce pe toți ai lui fripți? El, purtătorul suliței cu Șarpele de lemn nu putea lua asupră-și schimbarea datinei care cerea ca vînătorii

călări să alunge dinaintea lor, să prindă pe străini, iar nu să se îndulcească şi să-şi moaie vigorile cu buruieni şi poame. Vicleană, vicleană era fata cu cosiţele scurte şi pe cap cu împletitura cea moale şi roşie!... Şiret şi cu ochi scăpărători era flăcăul cel sprinten care trece apa ca peştele şi poartă peste plete învelitoarea verde!...

Unii ascultau înfricoşaţi, dînd din cap, alţii spărgeau cînd şi cînd cîte o nucă din traista adusă, mestecau încet, cu mulţumire, fără a mai lua aminte la toate cuvintele Vrăjitorului...

Căpetenia îşi puse sceptrul cu bot de cal la picioare, în faţa focului şi rămase multă vreme pe gînduri.

Apoi zise:

— Mi se pare că deocamdată nu sîntem în stare să trecem Fluviul. Nu ştim să plutim pe apă, n-avem lotci destul de încăpătoare. Şi caii, armele nu încap în lotci fără să le răstoarne. Pînă la iarnă, cînd îngheaţă apele, e vreme lungă şi oamenii de dincolo de Fluviu care au prins de veste că-i pîndim, vor fugi, se vor risipi şi niciodată nu vom mai pune mîna pe ei. Cine ştie ce soi de vînători, mai bine înarmaţi şi mai numeroşi ca noi hălăduiesc în munţii de dincolo, din partea Apusului.

— Să treacă Fluviul în lotci numai arcaşii, apoi numai caii, să vîneze repede oamenii Berbecului şi Ţapului pînă n-o rup la fugă! îi întîmpină Vrăjitorul.

Căpetenia mai cugetă o vreme şi urmă:

— Multe lotci se vor răsturna, vom pierde mulţi luptători, mulţi cai înainte de a ajunge la sălaşele lor. Au ieşit cu Strămoşii de piatră în marginea pădurii şi luptătorii lor s-au ascuns după copaci, în mîini cu suliţe lungi. In pădure unde se vor trage la apro-

pierea noastră, la ce ne vor ajuta caii, la ce sînt bune săgeţile? Va trebui să ne luptăm numai cu suliţele, ca şi ei. Şi atunci, cine poate spune cum va fi sfîrşitul luptei? Sînt îndîrjiţi şi poate mai numeroşi. Sînt doi Strămoşi acolo, sînt doi, şi noi înaintăm numai cu unul, numai cu unul! Ridică două degete, apoi numai unul, ca să fie bine înţeles. Cu mare necaz am scăpat din încăierarea cu seminţiile din munţi, cu topitorii de aramă. Abia le-am putut smulge cîteva suliţe.

— Şarpele e mai isteţ! Şarpele e mai tare! Pe unde a trecut, a doborît pe toţi ceilalţi Strămoşi. Ţarcul nostru a fost totdeauna plin de duşmanii prinşi.

Căpetenia nu se dădu învinsă, ci luîndu-şi sceptrul, îşi înălţă pieptul.

— Ii bate Şarpele! Ii bate! Poate că da! Poate!... Şi ce ispravă am făcut? Dacă alungăm oamenii din valea Marelui Fluviu, ce am dobîndit? Dar o dată cu ei pierdem toate avuţiile lor — şi numai ei ştiu să le înmulţească, an de an! Se pricepe oare Şarpele nostru la alegerea şi sădirea pomilor cu fructe, la creşterea unor vietăţi noi, necunoscute, după care nu mai e nevoie să alergăm, să le căutăm şi să le doborîm — cînd nu ne doboară ele pe noi? Pita atît de bună din care am gustat toţi adineauri, o poate coace Şarpele nostru? Din ce? Cum? De unde? Cu cele două seminţii laolaltă, cu ce au dobîndit ele săpînd pămîntul, îngrijind pomii cu roade, cu ce ştim noi cînd desfundăm pămîntul şi aruncăm sămînţa, am putea an de an să culegem un belşug de pe întinderile noastre, de pe întinderile care se văd în stăpînirea lor, dincolo de Marele Fluviu, cum n-am mai cunoscut niciodată.

Vrăjitorul clătină din cap nemulţumit şi vru să plece, văzînd că vînătorii care mestecau mereu din

bunătăţile traistei celei vrăjite de Strămoşii Ţapului şi Berbecului, credeau mai curînd în cuvintele Căpeteniei. Cu Şarpele de lemn, ridicat deasupra capului, porni spre tabăra cailor. Dar se-ntoarse :

— Păstraţi-vă Şarpele ! zise furios. Văd că nu mai are nici o putere asupra voastră ! Şi aruncă suliţa în foc, adăugînd : Chemaţi Berbecul şi Ţapul să vă poruncească ei !

Căpetenia scoase Şarpele din foc şi-l întinse Vrăjitorului.

— Puterea Şarpelui nu ştiu dacă e mai mare decît a Ţapului şi Berbecului, zise. Dar nici mai mică nu e ! Să stea de vorbă mîine, în ostrov, Strămoşul nostru cu Strămoşii lor ! Poate că se vor înţelege.

La sfatul celor două seminţii, ţinut în marginea pădurii, al Berbecului şi Ţapului, bărbaţii, femeile ascultară aceste cuvinte ale Căpeteniei :

— Sînt mulţi ! Sînt tari, cu arcuri şi cu acele vieţuitoare alergătoare ! Sînt mulţi ! Să-i îmbunăm ! Să'ncercăm să-i îmbunăm ! Şi să ne fie fraţi ! Să le fim fraţi !

Cînd flăcăul a doua zi, trecînd înot apele Marelui Fluviu, aduse Căpeteniei şi Vrăjitoarei vestea cea bună, a împăcării, o parte din seminţii se risipise. Pe podea, între cei doi idoli de piatră neagră, trecu şi ea, niţel înfricoşată, dar încrezătoare, în lotci legate, pînă-n ostrov întovărăşită de Căpetenie şi de cîţiva bărbaţi în putere. Aci găsi în luminişul dintre ulmii înalţi, Căpetenia călare, alături Vrăjitorul cu Şarpele de lemn şi pe Hi la gît cu traista golită de fructe.

Inchinătorii Şarpelui, Căpetenia şi Vrăjitorul se încredinţară îndată că închinătorii Berbecului şi Ţapului, Căpetenia şi Vrăjitoarea erau buni-bucuroşi ca împreună să trăiască frăţeşte. Şi Căpetenia celor două

seminţii, cu ajutorul bătrînelului care cunoştea graiul semnelor mîinii şi al nodurilor spuse:

— Să scoboare Şarpele de lemn cu marele şi puternicul lui Duh, să scoboare în valea largă a Marelui Fluviu, că mai rodnic e acolo pămîntul ca-n munţii de baştină. Ca prieten! Ca frate!

In zilele următoare se văzu că cei trei idoli pe podeaua din luminiş se împăcau de minune. De sus, gustînd din poame după fripturi uşoare şi pită din făină de grîu, Vrăjitorul Şarpelui şi Vrăjitoarea Berbecului-Ţapului priviră la jocul deosebit al mirilor, al mireselor celor trei Strămoşi acum înfrăţiţi.

Cele două Căpetenii îşi făgăduiră ca malurile nedesţelenite ale Marelui Fluviu să fie preschimbate în ogoare rodnice, colinele şi de o parte şi de alta a apelor să fie sădite cu pomi roditori, aleşi după gustul fructului de cele trei seminţii. Din grîne de asemenea să se păstreze pentru sămînţă mai multe soiuri şi la fel să fie alese şi crescute păsările, vitele mari şi mici. De-aci înainte să treacă Marele Fluviu, să ajute la muncă şi calul iute alergător, de care se vor apropia spre a-l folosi şi seminţia Berbecului, a Ţapului.

Pentru care Vrăjitoarea cu adîncă plecăciune mulţumi celui cu Şarpele de lemn.

Vrăjitoarea pe podea cîntînd îndelung, cu putere, împodobi cu pene colorate de cocoş de munte tichia de împletitură din creştetul Vrăjitorului şi tuturor celor de faţă puterea lui păru crescută. Iar Vrăjitoarea primi cu mare bucurie pentru împodobirea gleznelor, două brăţări.

In numele Căpeteniei, Vrăjitorul ceru Vrăjitoarei mîna fetei Hi pentru feciorul cel mai viteaz al Şarpelui şi mîna băiatului Ha pentru fata cea mai frumoasă a Şarpelui.

— Vor fi bucuroşi... răspunse Căpetenia celor două seminţii. E o cinste mare şi pentru Strămoşii noştri, Ţapul şi Berbecul. Numai că el n-a fost încă pregătit şi nici ea. Dar îi vom pregăti aci, numaidecît!

Flăcăul fu găsit la herghelia care păştea în capătul ostrovului şi adus dinaintea idolilor.

Dar fata nu fu găsită nicăieri.

La începutul nunţii obşteşti, ea sărise în apa Fluviului, trecuse înot dincolo şi se ascunsese în fundul livezii ei de pruni.

Aci o găsi Ha, venit cu un pîlc de tineri arcaşi ai Şarpelui, înfăşuraţi în blănuri miţoase.

El înţelese purtarea fetei şi nu mai încercă s-o înduplece să treacă înapoi apa Marelui Fluviu să-şi ia bărbat din seminţia Şarpelui...

Destăinui noilor prieteni veniţi cu el că fata pentru nimeni şi nimic în lume nu-şi va părăsi păşunile şi grădina — şi îi lăsă apoi să se înapoieze singuri la nunta obştească din ostrov.

Ha şi Hi ascultară în acea noapte pînă după al doilea cîntat al cocoşilor sunetele tobelor şi fluierelor care ajungeau din ostrov, îndulcite de depărtare, pînă la auzul lor şi priviră cu ochi mari la numeroasele focuri aprinse acolo, între copaci, ca roiuri de stele ţîşnind din pămînt.

— Mai pleci? şopti fata privindu-l dintr-o parte.

Flăcăul tăcea, privind drept înainte.

...Aşa trebuie să se fi desfăşurat viaţa unor seminţii în vecinătatea Dunării, acum vreo patru-cinci mii de ani.

SUMARUL